

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
TEISĖS MOKYKLOS
VIEŠOSIOS TEISĖS INSTITUTAS

VIKTORIJA SAVICKYTĖ
ADMINISTRACINĖS TEISĖS MAGISTRANTŪROS IŠTĚSTINĖS STUDIJOS

ELEKTROS IR ELEKTRONINĖS ĮRANGOS ATLIEKŲ TVARKYMO TEISINIO
REGLAMENTAVIMO IR JO ĮGYVENDINIMO PROBLEMOS
Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas – Dr. Tomas Žilinskas

Vilnius, 2025 m.

TURINYS

ĮVADAS.....	3
1. ELEKTROS IR ELEKTRONINĖS ĮRANGOS ATLIEKŲ, JŲ TVARKYMO SISTEMOS SAMPRATOS IR YPATUMAI	9
1.1. Atliekų samprata.....	9
1.2. Elektros ir elektroninės įrangos atliekų samprata ir jos ypatumai.....	12
1.3. Elektros ir elektroninės įrangos atliekų santykis su komunalinėmis ir gaminių atliekomis.....	15
1.4. Gamintojo atsakomybės principas: kilmė, reglamentavimas ir taikymo ypatumai.....	16
1.5. Elektros ir elektroninės įrangos atliekų tvarkymo sistemos samprata ir jos ypatumai..	18
2. ELEKTROS IR ELEKTRONINĖS ĮRANGOS ATLIEKŲ TVARKYMO TEISINIO REGLAMENTAVIMO YPATUMAI.....	21
2.2. Europos Sąjungos EEĮ atliekų tvarkymo teisės aktų raida ir analizė	21
2.1. Lietuvos EEĮ atliekų tvarkymo teisinio reglamentavimo ypatumai	35
3. ELEKTROS IR ELEKTRONINĖS ĮRANGOS ATLIEKŲ TVARKYMO TEISINIO REGLAMENTAVIMO IR JO ĮGYVENDINIMO PROBLEMAS LIETUVOJE.....	52
3.1. Atsakomybės už EEĮ atliekų tvarkymo reikalavimų nesilaikymą reglamentavimo problemos.....	52
3.2. Gamintojo atsakomybės principo įgyvendinimo iššūkiai EEĮ atliekų tvarkymo srityje	55
3.3. Institucijų vaidmuo ir kontrolės problematika įgyvendinant gamintojo atsakomybės principą	57
3.4. Nelegali EEĮ atliekų tvarkymo rinka Lietuvoje.....	60
3.5. EEĮ atliekų surinkimo infrastruktūros prieinamumo iššūkiai.....	61
3.6. Gyventojų elgsenos ir sąmoningumo problematika EEĮ atliekų tvarkymo srityje.....	62
IŠVADOS	65
PASIŪLYMAI	68
LITERATŪROS SĄRAŠAS	69
ANOTACIJA LIETUVIŲ KALBA.....	79
ANOTACIJA ANGLŲ KALBA.....	80
SANTRAUKA LIETUVIŲ KALBA	81
SANTRAUKA ANGLŲ KALBA	82
PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ.....	83

IVADAS

Tyrimo aktualumas. Elektros ir elektroninės įrangos (toliau – EEĮ arba elektronika) atliekų tvarkymas yra viena iš svarbiausių aplinkosaugos politikos sričių tiek Europos Sąjungoje, tiek Lietuvoje. EEĮ atliekų tvarkymo problemos pastaruoju metu sulaukia vis didesnio dėmesio dėl kelių priežasčių. Pirma, šiuolaikiniame pasaulyje vyksta itin greita elektronizacija, ypač sparčiai auga elektronikos vartotojų kiekis, vartojimo poreikiai, elektronikos prieinamumas bei vartotojų ekonominės galimybės, t. y. didėjanti perkamoji galia, tuos poreikius išpildyti. Technologinės inovacijos iš esmės keičia mūsų gyvenimo, darbo, mokymosi, bendravimo ir verslo būdus. Daugelis žmonių turi ir naudoja daugybę elektronikos prietaisų, o didėjant miestų ir atokių vietovių tarpusavio ryšiui, daugėja prie interneto prijungtų prietaisų ir objektų. Tai ne tik įprasti kompiuteriai ir telefonai, bet ir vis daugiau objektų, pavyzdžiui, buitinė technika, elektroniniai dviračiai ir elektroniniai motociklai, sveikatos prietaisai, aplinkos jutikliai, į baldus ir drabužius įmontuota elektronika, vis daugiau žaislų ir įrankių, energiją taupanti įranga, pavyzdžiui, šviesos diodai, fotovoltiniai elementai ir šilumos siurbliai. Elektronikos prietaisų gausus naudojimas lemia sparčiai didėjantį EEĮ ir EEĮ atliekų kiekį, kuris sukuria įvairialypes problemas aplinkosaugos, ekonomikos ir visuomenės sveikatos srityse¹. Remiantis naujausiais Tarptautinės telekomunikacijų sąjungos ir Jungtinių tautų ataskaitos „Global E-Waste Monitor 2024“ (toliau – Ataskaita) duomenimis, 2022-aisiais pasaulyje susidarė rekordinis elektronikos atliekų kiekis – 62 mln. tonų (tai prilygsta 7,8 kg vienam asmeniui per metus). Ataskaitoje prognozuojama, kad 2030-aisiais elektronikos atliekų padaugės dar 32 proc. – iki 82 mln. tonų. Dar didesnę nerimą kelia ne tik didžiulis EEĮ atliekų srautas, bet ir tai, jog iš 62 mln. tonų EEĮ atliekų tik 13,8 mln. tonų, arba apie 22,3 %, buvo surinkta ir tinkamai perdirbta. Dėl technologinės pažangos, didėjančio vartojimo, ribotų taisymo galimybių, trumpo gyvavimo ciklo ir netinkamos EEĮ atliekų tvarkymo infrastruktūros EEĮ atliekų kiekio augimas lenkia dokumentais patvirtinto oficialaus surinkimo ir perdirbimo augimą². Ataskaitos duomenimis Europoje surinkimo ir perdirbimo rodikliai patys geriausi, lyginant pasaulio mastu, bet net ir Europoje visų surinktų EEĮ atliekų perdirbimo lygis siekia tik 42,8 %³.

Kita priežastis, kodėl EEĮ atliekos susilaukia mokslininkų, politikų ir kitų suinteresuotų šalių dėmesio yra jų pavojingumas⁴. EEĮ atliekos turi daug toksiškų cheminių medžiagų, įskaitant

---

¹ Cornelis P. Baldé ir kt., *The Global E-Waste monitor 2024*. International Telecommunication Union (ITU) and United Nations Institute for Training and Research (UNITAR), žiūrėta 2024 m. gruodžio 26 d., https://ewastemonitor.info/wp-content/uploads/2024/03/GEM_2024_18-03_web_page_per_page_web.pdf.

² Cornelis P. Baldé ir kt., *Ibid.*, 10.

³ Cornelis P. Baldé ir kt., *Ibid.*, 30.

⁴ Renata Dagiliūtė ir kt., „Waste of electrical and electronic equipment: Trends and awareness among youths in Lithuania“, *Waste Management & Research* 1–7, žiūrėta 2024 m. gruodžio 26 d., <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0734242X18806999>.

metalus, tokius kaip švinas, kadmis, gyvsidabris ir nikelis, bei organinius junginius, tokius kaip antipirenai, chlorfluorangliavandeniliai, policikliniai aromatiniai angliavandeniliai (PAH), polibrominti difenilo eteriai (PBDE) ir polichlorinti dibenzodioksinai bei furanai (PCDD/F)⁵. Dėl šių pavojingų medžiagų EEĮ atliekos sukelia ilgalaikį užterštumą dirvožemiui, vandeniui ir orui, ypač netinkamai tvarkomose atliekų perdirbimo ar sąvartynų vietose⁶. Tai taip pat daro įtaką sąvartyno aplinkoje esančiai ekosistemai, sukeldama maisto grandinės užterštumą⁷. Pavojingosios medžiagos iš EEĮ atliekų yra nebiodegraduojančios, jos išlieka aplinkoje ir trikdo vandens bei sausumos ekosistemų ekologinę pusiausvyrą⁸. EEĮ atliekose esančios pavojingosios medžiagos kelia pavojų žmonių sveikatai ir gali sukelti sveikatos sutrikimus tokius kaip: kvėpavimo takų ligos, neurologiniai pažeidimai, hormoniniai sutrikimai, odos ir akių pažeidimai, reprodukciniai pažeidimai. Ypač pažeidžiami vaikai, nėščios moterys, bei darbuotojai dirbantys nelegaliame atliekų perdirbimo sektoriuje⁹.

Trečioji EEĮ atliekų tvarkymo aktualumo priežastis yra riboti gamtiniai ištekliai. Nors EEĮ atliekose yra sudėtingų labai toksiškų medžiagų derinių, keliančių pavojų sveikatai ir aplinkai, daugelyje EEĮ gaminių taip pat yra išgaunamų brangiųjų medžiagų, todėl jos yra kitokios rūšies atliekos nei tradicinės komunalinės atliekos¹⁰. Pavyzdžiui, vienoje tonoje išmaniųjų telefonų yra apie 100 kartų daugiau aukso nei 1 tonoje aukso rūdos. Be to, žaliavų surinkimas iš EEĮ atliekų generuoja gerokai mažiau anglies dioksido nei vykdant kasybą žemėje¹¹. Perdirbant elektronikos atliekas ne tik atgaunamos žaliavos, bet taip pat prisidedama prie klimato kaitos švelninimo, nes taip išvengiama šiltnamio efekto sukeliančių dujų išmetimo gaminant naujas medžiagas, visų pirma metalius¹².

Taigi, gausus elektronikos vartojimas, milžiniškas susidarantis EEĮ atliekų kiekis, jų pavojingumas, žala sveikatai ir aplinkai ir kitos problemos kelia rimtą iššūkį vyriausybėms,

---

⁵ Sarker M Parvez ir kt., „Health consequences of exposure to e-waste: an updated systematic review“, *Lancet Planet Health* 2021; 5: e905–20, <https://www.thelancet.com/action/showPdf?pii=S2542-5196%2821%2900263-1>.

⁶ „Electronic waste“, *World Health organization*, žiūrėta 2024 m. gruodžio 28 d., [https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/electronic-waste-\(e-waste\)#:~:text=Every%20year%20millions%20of%20electrical,disposed%20of%2C%20and%20recycled%20appropriately](https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/electronic-waste-(e-waste)#:~:text=Every%20year%20millions%20of%20electrical,disposed%20of%2C%20and%20recycled%20appropriately).

⁷ Rashmi Anoop Patil, Seeram Ramakrishna, „A comprehensive analysis of e-waste legislation worldwide“, *Environmental Science and Pollution Research*, žiūrėta 2024 m. gruodžio 28 d., <https://sci-hub.se/downloads/2020-03-14/c5/10.1007@s11356-020-07992-1.pdf>.

⁸ Sarker M Parvez ir kt., *op. cit.* 5.

⁹ Salma Taqi Ghulam, Hatem Abushammala, „Challenges and Opportunities in the Management of Electronic Waste and Its Impact on Human Health and Environment“, *Sustainability* 2023, 15, 1837, žiūrėta 2024 m. gruodžio 29 d., <https://www.mdpi.com/2071-1050/15/3/1837>.

¹⁰ Gitanjali Nain Gill, „Electronic waste“. *Britannica*. Žiūrėta 2024 m. gruodžio 29 d. <https://www.britannica.com/technology/electronic-waste>.

¹¹ „A New Circular Vision for Electronics Time for a Global Reboot“, *World Economic Forum*, žiūrėta 2024 m. gruodžio 28 d., https://www3.weforum.org/docs/WEF_A_New_Circular_Vision_for_Electronics.pdf.

¹² Laura Golsteijn, Elsa V. Martinez, „The Circular Economy of E-Waste in the Netherlands: Optimizing Material Recycling and Energy Recovery“, *Journal of Engineering*, žiūrėta 2024 m. gruodžio 29 d., <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1155/2017/8984013>.

siekiančioms išlaikyti švarią aplinką ir tinkamai tvarkyti EEĮ atliekas. Situaciją dar labiau apsunkina vartotojų bendruomenės sąmoningumo stoka¹³ apie efektyvų EEĮ atliekų tvarkymą, dėl ko didelė dalis EEĮ atliekų patenka į sąvartynus kartu su kitomis atliekomis. Kartu tai lemia neefektyvų EEĮ atliekų surinkimą ir perdirbimą ir pavojingų medžiagų išsiskyrimą, todėl kiekvienai pasaulio šaliai tampa būtina įgyvendinti griežtesnę EEĮ atliekų tvarkymo politiką.

Europos Sąjungoje tame tarpe ir Lietuvoje, siekiant užtikrinti darnią atliekų tvarkymo sistemą yra priimta daugybę teisės aktų, reglamentuojančių EEĮ atliekų tvarkymą, todėl Europos Sąjungoje EEĮ atliekų tvarkymas reglamentuojamas gana išsamiu teisiniu fondu. Pirmasis svarbus Europos Sąjungos teisės aktas, reglamentuojantis EEĮ atliekų tvarkymą, buvo patvirtintas dar 2003 m. sausio 27 d., t. y. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/96/EB dėl elektros ir elektroninės įrangos atliekų (toliau – Elektronikos atliekų direktyva 2002/96/EB) skirtas EEĮ atliekų surinkimui, perdirbimui, panaudojimui ir saugiam šalinimui¹⁴. Lietuva būdama Europos Sąjungos nare perkėlė direktyvos nuostatas į nacionalinę teisę. Pagrindinis teisės aktas reguliuojantis EEĮ atliekų tvarkymą Lietuvoje – Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymas¹⁵ (toliau – Atliekų tvarkymo įstatymas). Be šių paminėtų pagrindinių teisės aktų yra nemažai kitų teisės aktų, kurie su minėtais sudaro gana plačią teisinę EEĮ atliekų tvarkymo sistemą.

Tyrimo problema. Nors elektros ir elektroninės įrangos atliekų tvarkymo teisinis reglamentavimas yra pakankamai išplėtotas tiek Europos Sąjungoje, tiek Lietuvoje, jo įgyvendinimas praktikoje susiduria su įvairiais iššūkiais. Tarp jų – nelegalių EEĮ atliekų surinkėjų veikla, neefektyvus visuomenės informavimas bei žemas gyventojų sąmoningumo lygis ir kt. Be to, iššūkių kelia ir atsakomybės už EEĮ atliekų tvarkymo pažeidimus reglamentavimas bei nepakankama kontroliuojančių institucijų veikla. Atsižvelgiant į tai, tyrime keliami problema: kokios yra pagrindinės EEĮ atliekų tvarkymo teisinio reglamentavimo ir jo įgyvendinimo problemos Lietuvoje bei kokiomis priemonėmis ar iniciatyvomis būtų galima jas spręsti.

Temos iširtumas Lietuvoje. EEĮ atliekų tvarkymo sistemos efektyvumą Lietuvos viešajame sektoriuje analizavo Laura Vasilenko, Inga Gurauskienė ir Visvaldas Varžinskas¹⁶ (2009). Inga Gurauskienė ir Žaneta Stasiškienė¹⁷ (2011) atliko mokslinį tyrimą, kuriame analizavo

---

¹³ Renata Dagiliūtė ir kt., *supra note*, 4.

¹⁴ „2003 m. sausio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/96/EB dėl elektros ir elektroninės įrangos atliekų“, EUR-Lex, žiūrėta 2025 m. sausio 4 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32002L0096>.

¹⁵ „Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymas“, TAR, žiūrėta 2025 m. sausio 4 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.8D38517814F1/asr>.

¹⁶ Laura Vasilenko, Inga Gurauskienė ir Visvaldas Varžinskas, „Efficiency Assessment of E-waste Management System in Lithuanian Public Sector“, *Aplinkos tyrimai, inžinerija ir vadyba*, 2009. Nr. 3(49), P. 56-63, žiūrėta 2025 m. sausio 5 d., <file:///D:/Download/32-Article%20Text-276-1-10-20091001.pdf>.

¹⁷ Inga Gurauskienė, Žaneta Stasiškienė, „Application of material flow analysis to estimate the efficiency of e-waste management systems: the case of Lithuania“, *Waste management & research*. 2011, 29, p. 763-777, žiūrėta 2025 m. sausio 5 d., <https://www.lituanistika.lt/content/33819>.

Lietuvos EEĮ atliekų tvarkymo sistemų efektyvumą, taikant medžiagų srautų analizės metodą. Renata Dagiliūtė, Deividas Zabulionis, Gintarė Sujetovienė ir Jūratė Žaltauskaitė¹⁸ (2018) tyrė elektros ir elektroninės įrangos atliekų valdymo tendencijas ir jaunimo žinias bei požiūrį į šią problemą Lietuvoje, pagrindinį dėmesį skiriant jaunimo sąmoningumui ir jų įpročiams, susijusiems su EEĮ atliekų rūšiavimu ir perdirbimu. Muhammad Yaseen Bhutto, Aušra Rūtelionė, Beata Šeinauskienė, Myriam Ertz¹⁹ (2023) atliko tyrimą, kuriame buvo analizuojami Lietuvos Y kartos (gimusių 1981–1999 m.) vartotojų ketinimai prisidėti prie elektros ir elektroninės įrangos atliekų perdirbimo, siekiant nustatyti, kokie psichologiniai, socialiniai ir asmenybiniai veiksniai – tokie kaip požiūris, subjektyvios normos, socialinis poveikis bei asmenybės bruožai – lemia jų elgseną ir sąmoningumą šioje srityje. Erika Statkienė²⁰ (2019) nagrinėjo teisinį reglamentavimą, susijusį su atsakomybe už EEĮ atliekų tvarkymo pažeidimus Lietuvoje, analizuojant ir lyginant teisės aktus bei teismų praktiką, siekiant pateikti sprendimus šios srities efektyvumo ir veiksmingumo gerinimui. Taip pat Erika Statkienė²¹ (2020) nagrinėjo galimus teisinius būdus, kurie skatintų Lietuvos visuomenę aktyviau dalyvauti elektronikos atliekų rūšiavimo procese.

Temos iširtumas užsienyje. Mokslinių straipsnių nagrinėjančių EEĮ atliekų tvarkymo teisinio reglamentavimo ir jo įgyvendinimo problemas pasaulyje ir Europos Sąjungoje yra nemažai, todėl paminėsiu keletą mokslininkų nagrinėjusių EEĮ atliekų tvarkymo teisinį reglamentavimą ir jo problemas. Rashmi Anoop Patil ir Seeram Ramakrishna²² (2020) analizavo visame pasaulyje įgyvendinamus elektronikos atliekų teisės aktus, aptarė pagrindines problemas šalyse, kuriose taikomi EEĮ atliekų teisės aktai, ir pasiūlė bendrą modelį, kuris apimtų visas EEĮ atliekų tvarkymo suinteresuotąsias šalis, kad būtų galima analizuoti įvairius klausimus ir suformuluoti veiksmingą EEĮ atliekų teisės aktą. Terje Andersen²³ (2020) nagrinėjo kaip skirtingos Europos šalys įgyvendina Elektronikos atliekų direktyvą 2002/96/EB iš gamintojų perspektyvos ir daugiausia dėmesio skyrė gamintojų iššūkiams ir skirtingų šalių požiūriui į elektronikos atliekų

---

¹⁸ Renata Dagiliūtė ir kt., *supra note*, 4.

¹⁹ Muhammad Yaseen Bhutto ir kt., „Exploring actors of e-waste recycling intention: The case of generation Y“, *PLoS ONE* 18(10): e0287435. žiūrėta 2025 m. sausio 5 d., <https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0287435>.

²⁰ Erika Statkienė, „The legal responsibility for the violation of e-waste management in contemporary society“, *Social Transformations in Contemporary Society*, 2019 (7), žiūrėta 2025 m. sausio 11 d., <https://etalpykla.lituanistika.lt/fedora/objects/LT-LDB-0001:J.04~2020~1665419858375/datastreams/DS.002.1.01.ARTIC/content>.

²¹ Erika Statkienė, „Legal ways to involve the Lithuanian society into e-waste sorting“, *Social Transformations in Contemporary Society* 2020, žiūrėta 2025 m. sausio 11 d., <https://cris.mruni.eu/server/api/core/bitstreams/ddd14645-975a-4c97-9ee7-428a43609228/content>.

²² Rashmi Anoop Patil, Seeram Ramakrishna, *supra note*, 7.

²³ Terje Andersen, „A comparative study of national variations of the European WEEE directive: manufacturer's view“, *Environmental Science and Pollution Research*, žiūrėta 2025 m. sausio 11 d., <https://link.springer.com/article/10.1007/s11356-021-13206-z>.

tvarkymą. Christine Cole, Alex Gnanapragasam, Tim Cooper, Jagdeep Singh²⁴ (2019) vertino praktiką, iššūkius ir poveikį EEĮ atliekomis siekiant įvertinti EEĮ atliekų direktyvos veiksmingumą Jungtinėje Karalystėje. Jenni Ylä – Mella ir kt.²⁵ (2014) apžvelgė EEĮ atliekų direktyvą ir jos įgyvendinimą Suomijos, Švedijos ir Norvegijos nacionaliniuose teisės aktuose, taip pat aprašė, kaip šiose šiaurės šalyse buvo sukurta nacionalinė EEĮ atliekų naudojimo infrastruktūra.

Darbo reikšmė. Šis tyrimas padeda suprasti, kaip reglamentuojamas EEĮ atliekų tvarkymas bei su kokiomis reglamentavimo ir įgyvendinimo problemomis susiduriama Lietuvoje. Atsižvelgiant į nustatytas problemas, pateikti pasiūlymai gali būti naudingi tiek studentams ir specialistams, kurie nori gilinti savo žinias, tiek teisės aktų leidėjams siekiantiems efektyvesnio elektronikos atliekų tvarkymo.

Baigiamojo darbo mokslinis naujumas ir originalumas. Lietuvoje atlikta keletas mokslinių tyrimų, nagrinėjančių atskirus EEĮ atliekų tvarkymo teisinio reglamentavimo ir jo įgyvendinimo aspektus, dažniausiai pasirenkant siauresnį objektą, pavyzdžiui, jaunimo sąmoningumo vertinimą EEĮ atliekų tvarkymo srityje arba atsakomybės už EEĮ atliekų tvarkymo pažeidimus reglamentavimo vertinimą. Tačiau tyrimų, sistemingai analizuojančių teisinį reglamentavimą ir jo įgyvendinimo problemas nacionaliniu mastu, kol kas trūksta. Šis darbas pasižymi moksliniu naujumu ir originalumu, nes jame atskleidžiamos EEĮ atliekų ir jų tvarkymo sistemos sampratos bei jų ypatumai, taip pat analizuojamas teisinis reglamentavimas ir jo įgyvendinimas, siekiant nustatyti pagrindines problemas Lietuvoje ir pateikti pasiūlymus jų sprendimui.

Tikslas – išanalizuoti elektros ir elektroninės įrangos atliekų tvarkymo teisinį reglamentavimą Europos Sąjungoje bei Lietuvoje ir nustatyti jo įgyvendinimo problemas.

Uždaviniai:

1. Atskleisti elektros ir elektroninės įrangos atliekų, jų tvarkymo sistemos sampratas bei ypatumus.
2. Išanalizuoti elektros ir elektroninės įrangos atliekų tvarkymo teisinio reglamentavimo ypatumus Europos Sąjungoje ir Lietuvoje.
3. Nustatyti elektros ir elektroninės įrangos atliekų tvarkymo teisinio reglamentavimo ir jo įgyvendinimo problemas Lietuvoje.

Ginamieji teiginiai:

---

²⁴ Christine Cole ir kt., „An assessment of achievements of the WEEE Directive in promoting movement up the waste hierarchy: experiences in the UK“, *Waste Management* Volume 87, 15 March 2019, Pages 417-42, žiūrėta 2025 m. sausio 11 d., <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0956053X19300686>.

²⁵ Jenni Ylä-Mella ir kt., „Overview of the WEEE Directive and Its Implementation in the Nordic Countries: National Realisations and Best Practices“, *Hindawi Publishing Corporation Journal of Waste Management* Volume 2014, Article ID 457372, 18 pages, žiūrėta 2025 m. sausio 11 d., <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1155/2014/457372>.

1. Netinkamas EEĮ atliekų sąvokos perkėlimas į nacionalinę teisę lemia atliekų klasifikavimo netikslumus, dėl kurių dalis atliekų gali būti šalinama kaip komunalinės, taip prisidedant prie aplinkos taršos.
2. Lietuvos EEĮ atliekų tvarkymo teisinis reglamentavimas yra neveiksmingas dėl nepakankamos gamintojo atsakomybės principo įgyvendinimo priežiūros ir kontrolės.

Darbo metodai. Šiame darbe taikomas teorinis tyrimas, kurio tikslas – identifikuoti pagrindines elektros ir elektroninės įrangos atliekų tvarkymo teisinio reglamentavimo ir jo įgyvendinimo problemas Lietuvoje remiantis teisės aktais, ataskaitomis ir moksliniais šaltiniais.

Tyrime taikyti šie metodai:

- Teisės aktų analizės metodas – taikytas analizuojant Europos Sąjungos, Lietuvos Respublikos teisės aktus bei kitus norminius dokumentus. Tai leido įvertinti teisinio reglamentavimo ypatumus.

- Dokumentų analizė – naudotas vertinant Valstybės kontrolės ir Specialiųjų tyrimų tarnybos dokumentus susijusius su gamintojo atsakomybės principo įgyvendinimu.

- Sisteminiis ir analitiniais metodais – pasitelkti siekiant nustatyti EEĮ atliekų tvarkymo reglamentavimo ir jo įgyvendinimo problemas.

- Apibendrinimo metodas – naudotas apdorojant tyrime surinktą informaciją ir formuluojant išvadas bei pasiūlymus dėl EEĮ reglamentavimo ir jo įgyvendinimo tobulinimo.

Rengiant baigiamąjį darbą, generatyvinis dirbtinis intelektas (toliau - GDI) buvo naudojamas minimaliai, tik atliekant nedidelius teksto kalbos ir stiliaus pataisymus. Apie GDI naudojimą buvo informuotas baigiamojo darbo vadovas ir gautas jo sutikimas.

Tyrimo struktūra. Baigiamąjį darbą sudaro įvadas, trys skyriai, išvados, pasiūlymai, literatūros sąrašas, anotacija ir santrauka lietuvių ir anglų kalba. Pirmame skyriuje atskleistos elektros ir elektroninės įrangos atliekų, jų tvarkymo sistemos sampratos ir jų ypatumai. Antrajame skyriuje analizuoti Europos Sąjungos bei Lietuvos teisės aktai, reglamentuojantys EEĮ atliekų tvarkymą, atskleidžiami jų ypatumai. Trečiajame skyriuje identifikuojamos pagrindinės EEĮ atliekų tvarkymo teisinio reglamentavimo ir jo įgyvendinimo problemos Lietuvoje, remiantis teisės aktais, kontrolės institucijų ataskaitomis bei moksliniais tyrimais. Tiriamasis darbas baigiamas apibendrinančiomis išvadomis ir pasiūlymais, skirtais teisės aktų ir jų įgyvendinimo gerinimui.

1. ELEKTROS IR ELEKTRONINĖS ĮRANGOS ATLIEKŲ, JŲ TVARKYMO SISTEMOS SAMPRATOS IR YPATUMAI

Šiuolaikinis Europos Sąjungos atliekų tvarkymo teisinis reglamentavimas yra pagrįstas atskirų, konkrečių atliekų rūšių reguliavimu. EEĮ atliekos yra atskira labai specifinė atliekų rūšis, todėl EEĮ atliekų ir jų tvarkymo sistemos sampratų analizė yra svarbi siekiant kuo išsamiau išanalizuoti elektros bei elektroninės įrangos atliekų tvarkymo teisinio reglamentavimo ir jo įgyvendinimo problemas Lietuvoje.

1.1. Atliekų samprata

Atkreiptinas dėmesys, kad sąvoka „Elektros ir elektroninės įrangos atliekos“ yra glaudžiai susijusi su bendra atliekų kategorija, nes EEĮ atliekos yra specifinė jų rūšis. Todėl nagrinėjant EEĮ atliekų teisinį reglamentavimą ir jo įgyvendinimo problemas, būtina atsižvelgti į bendrą atliekų sampratą bei jos ypatumus.

Atliekų sąvoka iš pirmo žvilgsnio atrodo aiški – tai daiktai, kurie jau nebetinkami vartoti ar naudoti arba kurių mums tiesiog nebereikia ir kuriuos mes išmetame²⁶. Vis dėlto skirtinguose lietuvių kalbos ir enciklopedinės informacijos šaltiniuose pateikiami įvairūs šios sąvokos apibrėžimai. Moksliniame leidinyje „Visuotinė lietuvių enciklopedija“ atliekos apibrėžiamos kaip „naudoti daiktai, medžiagos ar jų likučiai, kuriais norima arba privaloma atsikratyti (išmetalai į atmosferą ir nuotekos atliekomis nelaikomi)“²⁷. „Dabartinis lietuvių kalbos žodynas“ pateikia trumpesnę apibrėžimą: „atliekos - kas nepanaudota, likučiai“²⁸. Leidinyje „Lietuvių kalbos žodynas“ atliekos įvardijamos kaip: „kas atlieka ką panaudojus, atlaikos“²⁹. Apibendrinant galima teigti, kad bendrinėje kalboje atliekos suprantamos kaip naudoti daiktai, medžiagos ar jų likučiai, kurie nebeturi paskirties ir kurie nebėra tinkami vartoti ar naudoti ir kurių norima arba privaloma atsikratyti.

Tačiau atliekų sąvoka nėra vienareikšmė ir kelia daug diskusijų. Vienas pirmųjų mokslininkų Lietuvoje nagrinėjusių šį klausimą buvo M. Vasiliauskas. Jis analizavo atliekų sampratą iš aštuonių skirtingų perspektyvų: atliekų vertės, kriterijų, veiksmų, paskirties, pavojingumo, neigimo, būsenos ir išmestų objektų. Be to, jis gilinasi į Atliekų tvarkymo įstatyme

²⁶ Martynas Vasiliauskas, „Teisinis atliekų tvarkymo reguliavimas: probleminiai aspektai“, (daktaro disertacija, Vilniaus universitetas, 2011), 30, žiūrėta 2025 m. sausio 18 d., <http://talpykla.elaba.lt/elaba-fedora/objects/elaba:2096611/datastreams/MAIN/content>.

²⁷ „Atliekos“, *Lietuvių visuotinė enciklopedija*, žiūrėta 2025 m. sausio 18 d., <https://www.vle.lt/straipsnis/atliekos/>.

²⁸ „Atliekos“, *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas*, žiūrėta 2025 m. sausio 18 d., <https://ekalba.lt/dabartines-lietuviu-kalbos-zodynas/atliekos?paieska=atliekos&i=c39e8266-6ac1-43de-9a72-d1952ca95396..>

²⁹ „Atliekos“, *Lietuvių kalbos žodynas*, žiūrėta 2025 m. sausio 18 d., <http://www.lkz.lt/?zodis=atliekos&id=01080500000>.

pateiktą atliekų sąvoką ir siekė nustatyti, kuris iš terminų – „atsikratyti“, „išmesti“, „pašalinti“ ar „šalinti“ – yra tiksliausias teisiniame kontekste. Anot M. Vasiliausko, „šiuo metu įstatyme vartojamas terminas „atsikratyti“ nepagrįstai siaurina atliekų sąvoką“³⁰. Jo nuomone, „tinkamiausias terminas būtų „atsisakyti“, nes jis apima platesnį veiksmų spektrą ir išlaiko valdymo santykius su daiktu, tuo tarpu „išmesti“ yra netinkamas pakaitalas, nes jis labiau susijęs su taršos reguliavimu ir reiškia nevaldomus objektus ar reiškinius“³¹. M. Vasiliauskas siūlė atliekų sąvoką apibrėžti taip: „atliekos – medžiagos ar daiktai, kurių yra arba buvo atsisakyta“³².

Atliekų sampratą taip pat plačiai nagrinėjo mokslininkė L. Žilinskienė. Ji analizavo, kaip atliekų sąvoka keitėsi Europos Sąjungos teisėje, ir gilinosi į esminių terminų – „atsikrato“, „ketina atsikratyti“, „privalo atsikratyti“ – reikšmes. Be to, ji tyrinėjo Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktiką, aiškinant atliekų sąvoką³³.

Europos Sąjungos teisės akte ir nacionalinėje teisėje atliekų sąvoka yra aiškiai apibrėžta. 2008 m. lapkričio 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2008/98/EB dėl atliekų ir panaikinanti kai kurias direktyvas (toliau – Atliekų pagrindų direktyva) 3 straipsnio 1 dalyje atliekos apibrėžiamos taip: „atliekos – medžiaga ar objektas, kurio turėtojas atsikrato, ketina ar privalo atsikratyti“³⁴. Beveik identiškas apibrėžimas pateikiamas ir Atliekų tvarkymo įstatymo 2 straipsnio 6 dalyje: „atliekos - medžiaga ar daiktas, kurių turėtojas atsikrato, ketina ar privalo atsikratyti“³⁵.

Iš pirmo žvilgsnio šis apibrėžimas atrodo tikslus ir tinkamai perkeltas į nacionalinę teisę. Galima teigti, kad Lietuvos teisėje vartojamas atliekų apibrėžimas atitinka Atliekų pagrindų direktyvos formuluotę, išskyrus redakcinius skirtumus.

Vis dėlto, lyginant Atliekų pagrindų direktyvos tekstą lietuvių ir anglų kalbomis, pastebima, kad sąvoka „atliekos“ lietuviškai išversta ne visai tiksliai. Atliekų pagrindų direktyvos angliška variante atliekų apibrėžime „waste means any substance or object which the holder discards or intends or is required to discard“³⁶ vartojamas terminas „to discard“, kuris anglų–lietuvių kalbų žodyne reiškia „išmesti“, o ne „atsikratyti“, kaip išversta oficialioje lietuviškoje versijoje.

---

³⁰ Martynas Vasiliauskas, *supra note*, 26:160.

³¹ Martynas Vasiliauskas, *supra note*, 26:160.

³² Martynas Vasiliauskas, *supra note*, 26:160.

³³ Leda Žilinskienė, „Komunalinių atliekų tvarkymo teisinio reguliavimo problemos“, (daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas, 2022), žiūrėta 2025 m. sausio 18 d., p. 32-38, <https://cris.mruni.eu/cris/entities/etd/206f917d-9a77-4a77-9096-74117292b858>.

³⁴ „2008 m. lapkričio 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/98/EB dėl atliekų ir panaikinanti kai kurias direktyvas“, OL L 312, 22.11.2008, EUR-lex, žiūrėta 2025 m. sausio 18 d., p. 3, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/lt/TXT/PDF/?uri=CELEX:02008L0098-20240218&from=EN>.

³⁵ „Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymas“, *supra note*, 15.

³⁶ „Directive 2008/98/EC of the European Parliament and of the Council of 19 November 2008 on waste and repealing certain Directives“, Eur-lex, žiūrėta 2025 m. sausio 18 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32008L0098>.

Šį terminologinį skirtumą nagrinėjo ir M. Vasiliauskas, kuris savo disertacijoje siūlė vietoje „išmesti“ vartoti „atsisakyti“, nes šis žodis apima platesnį veiksmų spektrą ir geriau atspindi atliekų sąvoką teisiniame kontekste³⁷.

Europos Sąjungos Teisingumo Teismas (toliau – Teisingumo Teismas) ne kartą yra pasisakęs bylose dėl atliekų sąvokos aiškinimo, kuriose buvo nagrinėjami ginčai dėl medžiagų ar objektų kvalifikavimo (pripažinimo) atliekomis.

Teisingumo Teismas ne kartą yra konstatavęs:

- Kad kvalifikavimas kaip „atliekų“ pirmiausia priklauso nuo turėtojo veiksmų ir sąvokos „atsikratyti“ reikšmės³⁸.
- Atliekų sąvoką reikia aiškinti atsižvelgiant į Atliekų pagrindų direktyvos tikslą, kuris, kaip nurodyta šios direktyvos 6 konstatuojamojoje dalyje, yra kuo labiau sumažinti neigiamą atliekų susidarymo ir tvarkymo įtaką žmonių sveikatai ir aplinkai, ir į Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 191 straipsnio 2 dalį, kurioje nustatyta, kad Europos Sąjungos politika aplinkos srityje siekiama aukšto apsaugos lygio ir kad ji grindžiama atsargumo ir prevencinių veiksmų principais. Vadinas, sąvokų „atsikratyti“ ir „atliekos“, kaip tai suprantama pagal Atliekų pagrindų direktyvos 3 straipsnio 1 punktą, negalima aiškinti siaurai³⁹.
- Ar egzistuoja „atliekos“, kaip tai suprantama pagal Atliekų pagrindų direktyvą, turi būti nustatoma atsižvelgiant į visas aplinkybes, iš kurių kai kurios gali rodyti, kad medžiaga ar objektu buvo atsikratoma, ketinama atsikratyti arba privaloma atsikratyti, kaip tai suprantama pagal Atliekų pagrindų direktyvos 3 straipsnio 1 punktą⁴⁰.
- Reikia atkreipti ypatingą dėmesį į aplinkybę, kad aptariama medžiaga arba objektas nėra ar nebėra naudingi jų turėtojui, todėl ši medžiaga ar objektas yra našta, kurios turėtojas bando atsikratyti. Jei taip iš tiesų yra, kyla rizika, kad šis turėtojas turima medžiaga ar objektu atsikratys taip, kad bus padaryta žalos aplinkai, būtent jie bus nekontroliuojamai paliekami, išmetami ar šalinami. Kadangi sąvoka „atliekos“, kaip tai suprantama pagal Atliekų pagrindų direktyvą,

³⁷ Martynas Vasiliauskas, *supra note*, 26:160.

³⁸ Teisingumo Teismo 2022 m. lapkričio 17 d. sprendimas byloje C-238/21 Dėl *Landesverwaltungsgericht Steiermark* (Štirijos federalinės žemės administracinis teismas, Austrija), žiūrėta 2025 m. sausio 19 d., https://curia.europa.eu/juris/document/document_print.jsf;jsessionid=A10E0A1C24860F567A268FA3DCD614E5?mode=DOC&pageIndex=0&docid=268031&part=1&doclang=LT&text=&dir=&occ=first&cid=10097261.

³⁹ Teisingumo Teismo 2022 m. lapkričio 17 d. sprendimas byloje C-238/21 Dėl *Landesverwaltungsgericht Steiermark* (Štirijos federalinės žemės administracinis teismas, Austrija), *Ibid*, 38.

⁴⁰ Teisingumo Teismo 2022 m. lapkričio 17 d. sprendimas byloje C-238/21 Dėl *Landesverwaltungsgericht Steiermark* (Štirijos federalinės žemės administracinis teismas, Austrija), *Ibid*, 38.

apima tokią medžiagą ar objektą, jiems taikomos šios direktyvos nuostatos, o tai reiškia, kad minėta medžiaga ar objektas turi būti panaudoti ar pašalinti nesukeliant pavojaus žmonių sveikatai ir nenaudojant procesų ar metodų, galinčių pakenkti aplinkai⁴¹.

Nors šiuo metu teisės aktuose atliekų sąvoka yra nusistovėjusi, kyla klausimas, kuris iš terminų – „atsikratyti“, „išmesti“ ar „atsisakyti“ – yra tinkamiausias atliekų tvarkymo teisiniame reguliavime. Rekomenduotina giliau analizuoti Atliekų pagrindų direktyvos leidėjo ketinimus ir tikslus, nes neteisingas vertimas gali lemti skirtingas šios sąvokos interpretacijas skirtingose Europos Sąjungos valstybėse. Kadangi valstybės narės privalo perkelti direktyvos nuostatas į savo nacionalinę teisę, būtina užtikrinti, kad terminų skirtumai nesukeltų teisinių neatitikimų.

Apibendrinant, galima teigti, kad nors atliekų sąvoka teisės aktuose apibrėžiama gana aiškiai - tai ne tik medžiagos ir objektai, kurie jau nebenaudojami, bet ir tie, kurių turėtojas ketina ar privalo atsikratyti, tačiau tam tikri vertimo ir interpretavimo niuansai vis dėl to gali turėti įtakos šios sąvokos taikymui praktikoje. Sąvoką „Atliekos“ Teisingumo Teismas siūlo aiškinti kuo plačiau, atsižvelgiant ne tik į atliekų turėtojo elgesį, bet ir į pagrindinius Atliekų pagrindų direktyvos siekius – aplinkos bei žmonių sveikatos apsaugą.

1.2. Elektros ir elektroninės įrangos atliekų samprata ir jos ypatumai

Norint suprasti elektros ir elektroninės įrangos atliekų sampratą, pirmiausia svarbu išsiaiškinti, kas laikoma elektros ir elektronine įranga. Aiškus EEĮ apibrėžimas yra svarbus efektyviam atliekų tvarkymui, nes jis leidžia:

- Klasifikuoti įrangą – nustatyti, ar tam tikras objektas (pvz., kompiuteris) turi būti perdirbamas kaip EEĮ atlieka ar priklauso kitai atliekų kategorijai (pvz., plastiko atliekoms).
- Reguluoti gamintojų ir importuotojų pareigas – užtikrinti, kad gamintojai ir importuotojai organizuotų EEĮ atliekų surinkimą ir perdirbimą.
- Apsaugoti aplinką ir žmonių sveikatą – sumažinti pavojingų medžiagų (pvz., švino, gyvsidabrio) patekimą į gamtą.

EEĮ sąvoka yra tiksliai apibrėžta Europos Sąjungos teisėje, konkrečiai – 2012 m. liepos 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 2012/19/ES (toliau – Elektronikos atliekų direktyva 2012/19/ES). Jos 3 straipsnyje nurodyta, kad elektros ir elektroninė įranga arba EEĮ – „įranga, kuriai tinkamai veikti reikalinga elektros srovė arba elektromagnetiniai laukai, ir tokios srovės bei

---

⁴¹ Teisingumo Teismo 2022 m. lapkričio 17 d. sprendimas byloje C-238/21 Dėl *Landesverwaltungsgericht Steiermark* (Štirijos federalinės žemės administracinis teismas, Austrija), *supra note*, 38.

laukų generavimo, perdavimo ir matavimo įranga, skirta naudoti esant ne didesnei kaip 1 000 voltų kintamosios srovės įtampai ir ne didesnei kaip 1 500 voltų nuolatinės srovės įtampai“⁴².

Atliekų tvarkymo įstatyme pateikiamas labai panašus apibrėžimas, elektros ir elektroninės įranga – „įranga, kuriai tinkamai funkcionuoti reikalingos elektros srovės arba elektromagnetiniai laukai, ir įranga, skirta kurti, perduoti arba išmatuoti tokias sroves ar laukus, skirta naudoti su ne didesne kaip 1 000 V įtampa esant kintamajai srovei ir su ne didesne kaip 1 500 V įtampa esant nuolatinėi srovei. Elektros ir elektroninės įrangos kategorijų sąrašą tvirtina Aplinkos ministerija“⁴³.

Lyginant šiuos apibrėžimus, matyti, kad Lietuvos teisėje ir Elektronikos atliekų direktyvoje 2012/19/ES įtvirtinti EEĮ apibrėžimai iš esmės sutampa – abu nustato, kad:

- 1) EEĮ veikia naudodama elektros srovę arba elektromagnetinius laukus ir gali būti skirta tokių srovių bei laukų generavimui, perdavimui ar matavimui;
- 2) EEĮ turi būti skirta naudoti su ne didesne kaip 1 000 V kintamosios srovės ir ne didesne kaip 1 500 V nuolatinės srovės įtampa.

Skirtumai yra iš esmės redakcinio ir kalbinio pobūdžio: Atliekų tvarkymo įstatyme naudojama formuluotė „kuriai tinkamai funkcionuoti reikalingos“, o Elektronikos atliekų direktyvoje 2012/19/ES – „kuriai tinkamai veikti reikalinga“. Direktyvos versijoje papildomai pabrėžiama, kad įranga apima ir tokios srovės bei laukų generavimo, perdavimo ir matavimo įrangą, skirta naudoti esant nurodytoms įtampoms, tačiau šie papildomi žodžiai nekeičia sąvokos esmės. Taigi, tiek Europos Sąjungos teisės aktai, tiek nacionalinė teisė EEĮ apibrėžia vienodai, o skirtumai yra tik lingvistinio pobūdžio.

Atsižvelgus į tai, kas laikoma elektros ir elektronine įranga, būtina pereiti prie kito svarbaus aspekto – šios įrangos atliekų sampratos. Tikslus EEĮ atliekų apibrėžimas yra būtinas siekiant užtikrinti tinkamą jų tvarkymą. Taip pat jis leidžia aiškiai klasifikuoti įrangą, nustatyti gamintojų atsakomybę ir reglamentuoti atliekų tvarkymo procesus taip užtikrinant aplinkos apsaugą.

EEĮ atliekų sąvoka įtvirtinta Elektronikos atliekų direktyvoje 2012/19/ES, kurios 3 straipsnyje nurodoma: „Elektros ir elektroninės įrangos atliekos arba EEĮ atliekos – Elektros arba elektroninė įranga, kuri yra atliekos, kaip apibrėžta Direktyvos 2008/98/EB 3 straipsnio 1 dalyje, įskaitant visus komponentus, smulkias sudedamąsias dalis ir komplektavimo gaminius, kurie laikomi išmetamo produkto dalimis“⁴⁴.

---

⁴² „2012 m. liepos 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2012/19/ES dėl elektros ir elektroninės įrangos atliekų“, Eur-lex, žiūrėta 2025 m. sausio 19 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012L0019>.

⁴³ „Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymas“, *supra note*, 15.

⁴⁴ „2012 m. liepos 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva 2012/19/ES dėl elektros ir elektroninės įrangos atliekų“, *Ibid*, 42.

Atliekų tvarkymo įstatymo 2 straipsnio 28 dalyje pateikiamas šiek tiek siauresnis apibrėžimas: „Elektros ir elektroninės įrangos atliekos – elektros arba elektroninė įranga pagal šio straipsnio 6 dalį laikoma atliekomis, įskaitant visas jos sudedamąsias dalis ir komplektavimo gaminius, kurie yra ardomos elektros ir elektroninės įrangos dalis“⁴⁵.

Lyginant šiuos du apibrėžimus, matyti, kad nacionalinis reglamentavimas siauriau apibrėžia EEĮ atliekas:

EEĮ apibrėžimo skirtumai:

- 1) Elektronikos atliekų direktyva 2012/19/ES numato, kad EEĮ atliekomis laikomos visos sudedamosios dalys ir komplektavimo gaminiai, nepriklausomai nuo jų atskiriamumo. Tai reiškia, kad net jei tam tikri komponentai (pvz., ekranas, baterija, klaviatūra) yra integruoti į gaminį kljaviavimu ar suvirinimu, jie vis tiek turi būti laikomi EEĮ atliekomis.
- 2) Lietuvos teisė riboja EEĮ atliekų sąvoką tik ardomiems komponentams, t. y. tiems, kurie gali būti fiziškai atskirti nuo pagrindinės įrangos. Jei komponentas yra neardomas (pvz., įmontuota ir nekeičiama baterija), jis gali nepatekti į EEĮ atliekų kategoriją. Pavyzdžiui, jei baterija yra įmontuota ir neardoma (pvz., Apple MacBook modeliuose), ji gali nepatekti į EEĮ atliekų kategoriją, nes nėra „ardoma dalis“.

Šis skirtumas gali turėti praktines teisės taikymo pasekmes:

- 1) Neteisingas EEĮ atliekų klasifikavimas gali apsunkinti perdirbimą. Kai kurios atliekos, kurios Europos Sąjungos mastu laikomos EEĮ atliekomis, Lietuvoje gali būti tvarkomos kitaip.
- 2) Gamintojai gali rinktis techninius sprendimus, kurie mažintų jų atsakomybę – pavyzdžiui, naudoti kljaviavimą vietoj varžtų, kad komponentai nebūtų laikomi „ardomomis dalimis“ ir nepatektų į EEĮ atliekų kategoriją.
- 3) Galimas didesnis aplinkos taršos pavojus, jei pavojingų medžiagų turintys komponentai (pvz., baterijos) nėra tinkamai klasifikuojami ir perdirbami.
- 4) Ginčai tarp verslo subjektų ir priežiūros institucijų dėl EEĮ atliekų sąvokos taikymo.

Nors tiek Elektronikos atliekų direktyva 2012/19/ES, tiek Atliekų tvarkymo įstatymas siekia to paties tikslo – užtikrinti tinkamą EEĮ atliekų tvarkymą, Lietuvos reglamentavime atsiradęs „ardomų dalių“ kriterijus gali lemti skirtingą atliekų klasifikavimą ir apsunkinti perdirbimo procesus. Siekiant didesnio teisės aktų suderinamumo ir efektyvesnio EEĮ atliekų

---

⁴⁵ „Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymas“, *supra note*, 15.

tvarkymo, būtų tikslinga peržiūrėti nacionalinį reglamentavimą ir praplėsti EEĮ atliekų apibrėžimą, kad jis atitiktų direktyvos normas.

Apibendrinant galima teigti, kad Lietuvoje EEĮ atliekomis laikoma elektros ir elektroninė įranga, kurios turėtojas atsikrato, ketina ar privalo atsikratyti, įskaitant visas jos sudedamąsias dalis ir komplektavimo gaminius, jei jie yra ardomos įrangos dalys. Nors EEĮ atliekų apibrėžimas Europos Sąjungos ir nacionaliniu lygmeniu iš esmės sutampa, Lietuvos teisėje taikomas „ardomų dalių“ kriterijus kelia abejonių dėl apibrėžimo tinkamumo, nes gali riboti šios sąvokos taikymo apimtį. Dėl to kyla rizika, kad tam tikri komponentai, kurie pagal Europos Sąjungos teisę būtų laikomi EEĮ atliekomis, Lietuvoje gali būti klasifikuojami netinkamai, o tai gali apsunkinti teisinio reglamentavimo įgyvendinimą.

1.3. Elektros ir elektroninės įrangos atliekų santykis su komunalinėmis ir gaminių atliekomis

Itin svarbus momentas, kad EEĮ atliekos, vadovaujantis nacionaliniu teisiniu reglamentavimu, patenka ir į kitų atliekų kategorijas.

Pirma, jos priskiriamos komunalinėms atliekoms, kaip nurodyta Atliekų tvarkymo įstatyme. Vadovaujantis Atliekų tvarkymo įstatymu komunalinės atliekos - „mišrios ir atskirai surinktos buitinės (buityje susidarančios) atliekos, įskaitant popieriaus ir kartono, stiklo, metalų, plastiko, biologines, medienos, tekstilės, pakuočių, **elektros ir elektroninės įrangos**, baterijų ir akumuliatorių, taip pat stambiausias atliekas, įskaitant čiužinius ir baldus, ir atliekos, surinktos iš kitų šaltinių, kai jos savo pobūdžiu ar sudėtimi yra panašios į buitines atliekas. Prie komunalinių atliekų nepriskiriamos gamybos, sveikatos priežiūros veikloje susidarančios atliekos, žemės ūkio, miškininkystės, žvejybos, septikų, taip pat kanalizacijos ir nuotekų valymo atliekos, įskaitant nuotekų dumblą, eksploatuoti netinkamos transporto priemonės ir statybinės atliekos“⁴⁶.

Komunalinėms atliekoms priskirtos EEĮ atliekos dažniausiai susidaro namų ūkiuose, kai gyventojai atsikrato pasenusių ar nebeveikiančių elektronikos prietaisų, tokių kaip televizoriai, šaldytuvai, telefonai ar smulki buitinė technika. Kadangi daugelis šių atliekų yra pavojingos arba turi vertingų medžiagų, būtina užtikrinti jų atskirą surinkimą ir tinkamą perdirbimą.

Pagal Atliekų tvarkymo įstatymą „EEĮ atliekos susidariusios komunaliniame atliekų sraute yra tvarkomos savivaldybių organizuojamose komunalinių atliekų tvarkymo sistemose“⁴⁷.

Antra, EEĮ atliekos klasifikuojamos kaip **gaminių atliekos**. Pagal Atliekų tvarkymo įstatymą „gaminių atliekos – atliekos, kurios susidaro pasibaigus alyvų, **elektros ir elektroninės**

---

⁴⁶ „Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymas“, *supra note*, 15.

⁴⁷ „Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymas“, *supra note*, 15.

įrangos bei Mokesčio už aplinkos teršimą įstatymo nustatyta tvarka apmokestinamųjų gaminių, vienkartinių plastikinių gaminių (drėgnųjų servetėlių, oro balionėlių, tabako gaminių su filtrais, filtrų, paroduodamų naudoti kartu su tabako gaminiais), žvejybos įrankių, kurių sudėtyje yra plastiko, naudojimo laikui, ir eksploatuoti netinkamos transporto priemonės⁴⁸.

Gaminių atliekos ypatingos tuo, kad joms tvarkyti taikomas gamintojo ir importuotojo atsakomybės principas (toliau - gamintojo atsakomybės principas), pagal kurį „gamintojai ir importuotojai atsakingi už jų vidaus rinkai tiekiamų gaminių poveikį aplinkai per visą jų gyvavimo ciklą nuo gamybos iki saugaus atliekų sutvarkymo“⁴⁹. Šis principas reikalauja, kad „gamintojai ir importuotojai organizuotų EEĮ atliekų surinkimą, vežimą ir apdorojimą, šviestų ir informuotų visuomenę elektros ir elektroninės įrangos atliekų prevencijos ir tvarkymo klausimais bei finansuotų šių išvardintų veiklų išlaidas“⁵⁰.

Apibendrinant, EEĮ atliekos yra specifinė atliekų kategorija, kuri, priklausomai nuo jų kilmės ir savybių, patenka tiek į komunalinių, tiek į gaminių atliekų kategorijas. EEĮ atliekų priskyrimas skirtingoms atliekų kategorijoms rodo jų kompleksinį pobūdį. EEĮ atliekos pagal bendrąsias savybes gali būti tvarkomos kaip komunalinių atliekų sraute susidarančios atliekos, tačiau tuo pačiu metu jų tvarkymui taikomi gamintojo atsakomybės principo įgyvendinimui keliami reikalavimai. Atsižvelgiant į tai, kad EEĮ atliekos priskiriamos skirtingoms atliekų kategorijoms, jų tvarkymas tampa sudėtingesnis, o tai reikalauja aiškesnio reglamentavimo ir veiksmingesnių organizavimo priemonių.

Tikėtina, kad, šis dvigubas statusas lemia, tai jog jų surinkimo ir perdirbimo sistemos dažnai susiduria su iššūkiais. Pavyzdžiui, dalis gyventojų seną ir sugedusią EEĮ laiko namuose, neatiduoda jos atliekų tvarkytojams, sumeta į mišrių komunalinių atliekų konteinerius⁵¹.

1.4. Gamintojo atsakomybės principas: kilmė, reglamentavimas ir taikymo ypatumai

Gamintojo atsakomybės principo idėją pirmasis suformulavo švedų akademikas Thomas Lindhqvist 1990 m. ataskaitoje Švedijos aplinkos ministerijai⁵². Ši koncepcija buvo paremta kelių Švedijos ir kitų užsienio šalių atliekų perdirbimo bei tvarkymo sistemomis, taip pat skirtingomis politikos priemonėmis, skirtomis skatinti švaresnę gamybą. Ji atsirado tuo metu, kai kelios

⁴⁸ „Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymas“, *supra note*, 15.

⁴⁹ „Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymas“, *supra note*, 15.

⁵⁰ „Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymas“, *supra note*, 15.

⁵¹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. balandžio 12 d. nutarimas Nr. 519 „Dėl valstybinio atliekų prevencijos ir tvarkymo 2021–2027 metų plano patvirtinimo“, *TAR*, žiūrėta 2025 m. vasario 1 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.164386/asr>.

⁵² „A conversation with the inventor of extended producer responsibility“, *Packaging Europe*, žiūrėta 2025 m. vasario 1 d., <https://packagingeurope.com/features/a-conversation-with-the-inventor-of-extended-producer-responsibility-/9416.article>.

Europos valstybės, ypač Austrija, Vokietija, Nyderlandai, Šveicarija ir Skandinavijos šalys, rengė ir pradėjo įgyvendinti naujas politikos priemones, siekdamos efektyvesnio eksploatuoti netinkamų produktų tvarkymo. Šis principas reiškia, kad atsakomybė už atliekų tvarkymą, anksčiau priskirta vartotojams ir atsakingoms institucijoms, turi būti perkeliama gamintojams⁵³.

Vokietija buvo pirmoji Europos Sąjungos šalis, kuri 1991 m. teisiškai reglamentavo gamintojų atsakomybę už pakuočių atliekų tvarkymą, priimdama Pakuočių potvarkį. Šiuo teisės aktu Vokietijoje buvo įtvirtintas gamintojo atsakomybės principas, pagal kurį gamintojai privalo surinkti panaudotas pakuotes ir prisidėti prie jų perdirbimo ar kito tvarkymo. Šis principas vėliau pradėtas taikyti ir kitoms atliekų rūšims, įskaitant elektros ir elektroninės įrangos, transporto priemonių, tirpiklių, naftos bei baterijų atliekas⁵⁴.

1994 m. gruodžio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 94/62/EB dėl pakuočių ir pakuočių atliekų buvo pirmoji Europos Sąjungos direktyva, įtvirtinusi gamintojo atsakomybės principą⁵⁵. 2002 m. šis principas buvo išplėstas į Elektronikos atliekų direktyvą 2002/96/EB⁵⁶, kurioje gamintojams numatyta pareiga užtikrinti, kad jų gaminiai būtų lengvai remontuojami, modernizuojami, išardomi ir perdirbami. Vėliau ši direktyva buvo pakeista Elektronikos atliekų direktyva 2012/19/ES, kuri dar labiau sustiprino gamintojų atsakomybę už atliekų surinkimą ir tvarkymą. 2008 m. Atliekų pagrindų direktyva dar labiau konkretizavo gamintojo atsakomybės principą, įtvirtindama, kad gamintojai privalo prisiimti finansinę ar organizacinę atsakomybę už savo gaminių atliekų tvarkymą⁵⁷.

Lietuvoje gamintojo atsakomybės principas buvo įtvirtintas po šalies įstojimo į Europos Sąjungą 2004 m. Atliekų tvarkymo įstatyme, kuriame gamintojai ir importuotojai įpareigoti užtikrinti savo gaminių ir pakuočių atliekų tvarkymą per visą jų gyvavimo ciklą – nuo gamybos iki saugaus sutvarkymo. Jie taip pat privalo organizuoti atliekų surinkimo, vežimo, perdirbimo sistemas, finansuoti jų tvarkymą ir šviesti visuomenę apie atliekų prevenciją⁵⁸.

---

⁵³ Thomas Lindhqvist, „Extended Producer Responsibility in Cleaner Production: Policy Principle to Promote Environmental Improvements of Product Systems“, žiūrėta 2025 m. vasario 1 d., <https://lup.lub.lu.se/search/files/4433708/1002025.pdf?utm>.

⁵⁴ Daiva Bareikienė, Eglė Štareikė, „Atliekų rūšiavimo teisinio reguliavimo aspektai“, *Mokslinių straipsnių rinkinys „Visuomenės saugumas ir viešoji tvarka“*, žiūrėta 2025 m. vasario 1 d., [file:///D:/Download/%23%23common.file.namingPattern%23%23%20\(1\).pdf](file:///D:/Download/%23%23common.file.namingPattern%23%23%20(1).pdf).

⁵⁵ „1994 m. gruodžio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 94/62/EB dėl pakuočių ir pakuočių atliekų“, EUR-Lex, žiūrėta 2025 m. vasario 1 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:31994L0062>.

⁵⁶ „2003 m. sausio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/96/EB dėl elektros ir elektroninės įrangos atliekų“, *supra note*, 14.

⁵⁷ „2008 m. lapkričio 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/98/EB dėl atliekų ir panaikinanti kai kurias direktyvas“, *supra note*, 34.

⁵⁸ „Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymas“, *supra note*, 15.

Apibendrinant, gamintojo atsakomybės principas yra pagrindinis Europos Sąjungos aplinkosaugos politikos instrumentas, kuris įpareigoja gamintojus ir importuotojus prisiimti atsakomybę už jų produktų poveikį aplinkai visais gyvavimo ciklo etapais.

1.5. Elektros ir elektroninės įrangos atliekų tvarkymo sistemos samprata ir jos ypatumai.

Tinkamai organizuota elektros ir elektroninės įrangos atliekų tvarkymo sistema leidžia atliekas tvarkyti saugiai, skaidriai ir atsakingai. Mokslininkų I. Jakštonienės ir kt. teigimu „atliekos privalo būti surinktos, išrūšiuotos ir sutvarkytos, taip garantuojant ne tik išlaidų taupymą, šiltnamio dujų emisijų ir oro, žemės ir vandens taršos mažinimą“⁵⁹. EEĮ atliekų tvarkymo sistemos samprata yra svarbi siekiant užtikrinti aiškų teisės aktų taikymą, atsakomybės paskirstymą ir efektyvų atliekų tvarkymą. Kad būtų galima suprasti EEĮ atliekų tvarkymo sistemą, svarbu išanalizuoti ir bendrą atliekų tvarkymo sąvoką.

EEĮ atliekų tvarkymą Europoje reglamentuoja Elektronikos atliekų direktyva 2012/19/ES ir Atliekų pagrindų direktyva. Pastaroji apibrėžia pagrindines sąvokas, tokias kaip „atliekos“, „atliekų tvarkymas“ ir „šalinimas“, o Elektronikos atliekų direktyva 2012/19/ES konkrečiai nurodo EEĮ valdymo reikalavimus. Lietuvoje šios direktyvos įgyvendinamos per Atliekų tvarkymo įstatymą, kuris nustato, kad atliekų tvarkymas „atliekų surinkimas, vežimas, paruošimas naudoti, įskaitant pradinį apdorojimą, naudojimas ir šalinimas, šių veiklų organizavimas ir stebėseną, šalinimo vietų vėlesnė priežiūra, įskaitant, kai minėtus veiksmus atlieka prekyautojas atliekomis ar tarpininkas“⁶⁰.

Mokslininkai J. Bivainis, V. Podgaiskytė identifikavo tris pagrindines atliekų tvarkymo fazes: 1) atliekų susidarymas, 2) naudojimas, 3) šalinimas. Tačiau vadovaujantis darnaus vystymo principais atliekų tvarkymo ciklą išskaidė į penkias fazes: 1) atliekų susidarymas, 2) atliekų rūšiavimas susidarymo vietoje, 3) surinkimas ir vežimas, 4) atliekų naudojimas ir 5) atliekų šalinimas⁶¹. Anot A. Stankevičiaus „Lietuvoje egzistuoja dvi atliekų tvarkymo sistemos: atliekų ir komunalinių atliekų“⁶². Toks skirstymas rodo, kad komunalinės atliekos, įskaitant EEĮ atliekas,

---

⁵⁹ Inga Jakštonienė, Ingrida Pliopaitė Bataitienė ir Nijolė Rukštelienė, „Utenos rajono savivaldybės gyventojų įpročių tvarkyti didelių gabaritų ir buityje susidarantias pavojingąsias atliekas tyrimas“, *24-osios Lietuvos jaunųjų mokslininkų konferencijos „Mokslas – Lietuvos ateitis“ teminė konferencija*, žiūrėta 2025 m. vasario 2 d., <http://jmk.aainz.vgtu.lt/index.php/aplinka/2021/paper/viewFile/194/127>.

⁶⁰ „Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymas“, *supra note*, 15.

⁶¹ Juozas Bivainis ir Viktorija Podgaiskytė, „Municipal Waste Management Structural Analysis“, *Business: Theory and Practice* 11, no. 4 (20 October 2010): 326, žiūrėta 2025 m. vasario 2 d., <https://doi.org/10.3846/btp.2010.35>.

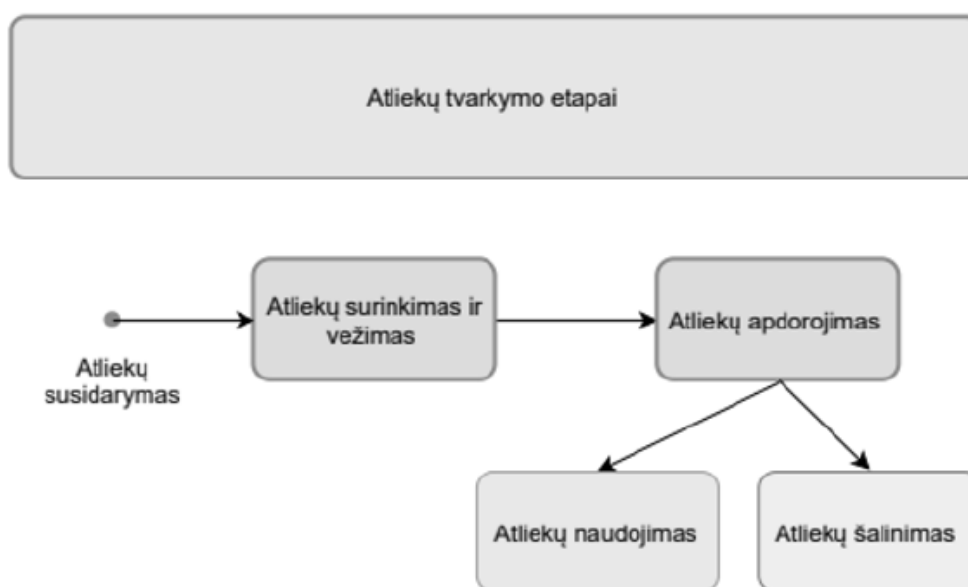
⁶² Andrius Stankevičius, „Lobistinė veikla komunalinių atliekų tvarkymo sektoriuje“, (daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas, 2022), 248, žiūrėta 2025 m. vasario 2 d., <https://cris.mruni.eu/server/api/core/bitstreams/f17901cb-d2d6-44d8-bc16-7f2267505a75/content>.

turi specifinį reguliavimą ir tvarkymo mechanizmus, tačiau tuo pačiu metu yra bendros atliekų tvarkymo sistemos dalis.

Atliekų tvarkymo sąvoką išsamiai nagrinėjo mokslininkė L. Žilinskienė. Jos disertaciniame tyrime atliekų tvarkymo terminas apibrėžiamas kaip bendras visoms atliekų rūšims, įskaitant komunalines atliekas bei, kad šis terminas „apima visus procesus, susijusius su atliekų tvarkymu, t. y. bet kuri iš atliekų tvarkymo operacijų reiškia atliekų tvarkymo vykdymą“⁶³.

Vadovaudamasi Atlieku tvarkymo įstatymo ir Atlieku pagrindų direktyvos nuostatomis, L. Žilinskienė sudarė atliekų tvarkymo proceso schemą (1 paveikslas). Ji apima pagrindinius etapus: atliekų surinkimą, vežimą ir apdorojimą, kurio galutinis rezultatas - atliekų naudojimas arba šalinimas⁶⁴.

1 paveikslas. Atlieku tvarkymo etapų schema⁶⁵.

Analizuojant Europos Sąjungos ir Lietuvos teisės aktus pastebėta, kad nei Europos teisėje, nei Atlieku tvarkymo įstatyme nėra apibrėžta EEĮ atlieku tvarkymo sąvoka. Vis dėlto EEĮ atliekos laikomos kompleksinėmis, nes teisiškai jos priskiriamos tiek komunalinėms, tiek gaminių atliekoms.

Kadangi atlieku tvarkymo terminas apima visas atlieku rūšis, galima teigti, kad EEĮ atlieku tvarkymo procesas atitinka bendrą atlieku tvarkymo etapų schemą (1 paveikslas), kuri taikoma komunalinėms atliekoms. Tai reiškia, kad EEĮ atlieku tvarkymas susideda iš tų pačių pagrindinių etapų: surinkimo, vežimo, apdorojimo, kuris baigiasi atlieku naudojimu arba šalinimu.

⁶³ Leda Žilinskienė, *supra note*, 33:96.

⁶⁴ Leda Žilinskienė, *supra note*, 33:97.

⁶⁵ Šaltinis Leda Žilinskienė, *supra note*, 33:97.

Tačiau esminis skirtumas yra tai, kad EEĮ atliekoms taikomas gamintojo atsakomybės principas, kuris įpareigoja gamintojus ir importuotojus užtikrinti tinkamą jų gaminių atliekų tvarkymą. Pagal Atliekų tvarkymo įstatymo 34¹ straipsnio 1 dalies 2 punktą „EEĮ gamintojai ir importuotojai privalo organizuoti surinkimą, vežimą, apdorojimą atliekų, kurios susidarė naudojant gamintojų ir importuotojų tieką Lietuvos Respublikos vidaus rinkai verslo tikslais elektros ir elektroninę įrangą, ir (ar) dalyvauti organizuojant tokių atliekų tvarkymą savivaldybių organizuojamose komunalinių atliekų tvarkymo sistemose“⁶⁶. Be to, jiems suteikiama galimybė diegti papildomas atliekų surinkimo sistemas, kurios papildoma savivaldybių organizuojamą tvarkymo sistemą ir leidžia efektyviau tvarkyti specifines atliekų rūšis, pavyzdžiui, EEĮ atliekas⁶⁷.

Taigi, EEĮ atliekų tvarkymas vykdomas dviem lygiagrečiomis sistemomis:

- 1) **Komunalinių atliekų tvarkymo sistema**, kurią organizuoja savivaldybės.
- 2) **Gamintojo atsakomybės sistema**, kurią organizuoja EEĮ gamintojai ir importuotojai.

Apibendrinant, EEĮ atliekų tvarkymo sistema suprantama kaip kompleksinė sistema, kuri apima atliekų, susidariusių naudojant gamintojų ir importuotojų Lietuvos Respublikos vidaus rinkai tieką elektros ir elektroninę įrangą, surinkimą, vežimą, apdorojimą bei šių atliekų tvarkymo organizavimą, taip pat dalyvavimą savivaldybių organizuojamose komunalinių atliekų tvarkymo sistemose. Tokia EEĮ atliekų tvarkymo sistema gali prisidėti prie efektyvesnio EEĮ atliekų tvarkymo, tačiau kartu tikėtina gali kelti ir organizacinių iššūkių.

---

⁶⁶ „Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymas“, *supra note*, 15.

⁶⁷ „Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymas“, *supra note*, 15.

2. ELEKTROS IR ELEKTRONINĖS ĮRANGOS ATLIEKŲ TVARKYMO TEISINIO REGLAMENTAVIMO YPATUMAI

Siekiant užtikrinti tvarų EEĮ atliekų tvarkymą, yra būtina efektyvi teisės aktų sistema. Teisinis reglamentavimas sudaro pagrindą elektros ir elektroninės įrangos atliekų tvarkymo sistemos tinkamam funkcionavimui. Kadangi teisės normos lemia atliekų surinkimo, vežimo ir apdorojimo mechanizmus, svarbu išanalizuoti EEĮ atliekų tvarkymo reglamentavimą ir jo ypatumus.

2.2. Europos Sąjungos EEĮ atliekų tvarkymo teisės aktų raida ir analizė

Europos Sąjungoje EEĮ atliekų tvarkymo sritis pakankamai griežtai reglamentuojama. Jai taikomas tarpusavyje suderintas teisės aktų rinkinys, kuris nustato reikalavimus EEĮ atliekų tvarkymui, pavojingų medžiagų ribojimui EEĮ gaminiuose ir ekologiniam projektavimui EEĮ gamyboje.

Pirmasis teisės aktas, skirtas mažinti neigiamą poveikį aplinkai dėl sparčiai augančio elektronikos atliekų kiekio, buvo Elektronikos atliekų direktyva 2002/96/EB⁶⁸. Jos tikslas – ne tik užkirsti kelią EEĮ atliekoms, bet ir skatinti jų pakartotinį naudojimą, perdirbimą taip mažinant šalinamų atliekų kiekį. Šioje direktyvoje numatyta „gerinti visų ūkio subjektų, dalyvaujančių bet kuriame EEĮ naudojimo etape, aplinkosaugos veiklą, pavyzdžiui, gamintojų, importuotojų, platintojų ir vartotojų, ypač tų ūkio subjektų, kurie tiesiogiai susiję su EEĮ atliekų apdorojimu“⁶⁹.

Svarbiausi Elektronikos atliekų direktyvos 2002/96/EB reikalavimai:

- 1) **Išplėstinė gamintojų atsakomybė.** Svarbiausias direktyvos elementas – gamintojo atsakomybės principo taikymas pagal kurį gamintojai turi prisiimti atsakomybę už jų pagamintų elektronikos gaminių atliekų tvarkymo finansavimą, taip skatinant kurti tvaresnius gaminius. Šia direktyva nustatoma gamintojo atsakomybė yra viena iš priemonių skatinti elektros ir elektroninės įrangos kūrimą ir gamybą visapusiškai įvertinant ir skatinant jos remontą, galimybę ją modernizuoti, pakartotinai naudoti, išardyti ir perdirbti⁷⁰.
- 2) **Atskiras EEĮ atliekų surinkimas.** Direktyva įpareigojo Europos Sąjungos šalis sukurti atskiras prieinamas ir patogias, t. y. veiksmingas elektronikos atliekų surinkimo sistemas, užtikrinančias galimybę vartotojams saugiai atsikratyti EEĮ

⁶⁸ „2003 m. sausio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/96/EB dėl elektros ir elektroninės įrangos atliekų“, *supra note*, 14.

⁶⁹ „2003 m. sausio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/96/EB dėl elektros ir elektroninės įrangos atliekų“, *supra note*, 14.

⁷⁰ „2003 m. sausio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/96/EB dėl elektros ir elektroninės įrangos atliekų“, *supra note*, 14.

atliekomis bent jau nemokamai, kad jos nebūtų maišomos su įprastomis buitinėmis atliekomis. Be to, platintojai privalo priimti seną įrangą pagal principą „vienas už vieną“, jei ji yra tokio paties tipo ir atlieka tas pačias funkcijas kaip naujai įsigyta įranga. EEĮ atliekų surinkimo sistemos įrengimo tikslas – sumažinti EEĮ atliekų patekimą į bendrą komunalinių atliekų srautą ir didinti jų surinkimo lygį⁷¹.

- 3) **Surinkimo ir perdirbimo tikslai.** Europos Sąjungos valstybės narės siekiant konkrečių perdirbimo ir panaudojimo tikslų privalo surinkti tam tikrą kiekį elektronikos atliekų. Elektronikos atliekų direktyvos 2002/96/EB 5 straipsnio 5 punktu nustatyta, kad „valstybės narės užtikrina, kad vėliausiai iki 2006 m. gruodžio 31 d. per metus iš privačių namų ūkių būtų vidutiniškai surenkama ne mažiau kaip po keturis kilogramus EEĮ atliekų vienam gyventojui“⁷². Direktyva nustatė konkrečius tikslus, kiek procentų surinktų atliekų turi būti perdirbta arba panaudota. Šie tikslai skirtingi priklausomai nuo EEĮ kategorijų: 1) didelės buitinės technikos įranga: 80% naudojimo ir 75% perdirbimo; 2) smulkūs buities prietaisai, IT ir telekomunikacijos įranga: 75% naudojimo 65% perdirbimo; 3) šaldymo ir oro kondicionavimo įranga: 70% naudojimo ir 50% perdirbimo; 4) 80 % dujošvyčių lempų perdirbta⁷³.
- 4) **EEĮ projektavimo / gamybos tikslai.** Valstybės narės skatinamos užtikrinti, kad elektronikos įranga būtų projektuojama ir gaminama taip, kad palengvintų jos išmontavimą, pakartotinį panaudojimą bei perdirbimą. Taip pat siekiama užkirsti kelią projektavimo ar gamybos sprendimams, kurie trukdytų efektyviai perdirbti EEĮ atliekas, išskyrus atvejus, kai tokie sprendimai suteikia ypatingų aplinkosauginių ar saugumo privalumų⁷⁴.
- 5) **Suderintas teisinis reguliavimas visoje Europos Sąjungoje.** Veikiant tik nacionaliniu lygmeniu, užtikrinti veiksmingą EEĮ atliekų tvarkymą sudėtinga. Skirtingai taikomas gamintojo atsakomybės principas gali sukelti nelygią finansinę naštą ūkio subjektams, o nevienodos nacionalinės strategijos gali trukdyti atliekų perdirbimo veiksmingumui. Dėl šios priežasties svarbiausi reguliavimo kriterijai

---

⁷¹ „2003 m. sausio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/96/EB dėl elektros ir elektroninės įrangos atliekų“, *supra note*, 14.

⁷² „2003 m. sausio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/96/EB dėl elektros ir elektroninės įrangos atliekų“, *supra note*, 14.

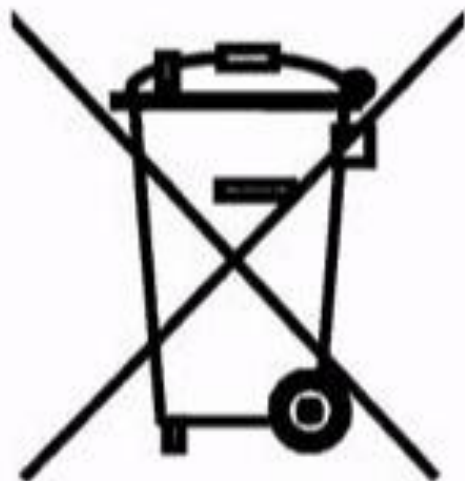
⁷³ „ES veiksmai ir iššūkiai elektroninių atliekų srityje“, Europos audito rūmai, 2021, žiūrėta 2025 m. vasario 8 d., https://www.eca.europa.eu/lists/ecadocuments/rw21_04/rw_electronic_waste_lt.pdf?

⁷⁴ „2003 m. sausio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/96/EB dėl elektros ir elektroninės įrangos atliekų“, *supra note*, 14.

turėtų būti nustatyti visos bendrijos lygiu, kad būtų pasiektas vieningas ir efektyvus atliekų tvarkymo mechanizmas⁷⁵.

- 6) **Išimčių taikymas.** Ne visa elektros ir elektroninė įranga patenka į Elektronikos atliekų direktyvos 2002/96/EB taikymo sritį. Pagal direktyvos 2 straipsnio 3 dalį, išimtis taikoma įrangai, susijusiai su valstybių narių saugumo interesais, įskaitant ginklus, amuniciją ir karo reikmenis, skirtus išskirtinai kariniam naudojimui⁷⁶.
- 7) **Įrangos ženklėjimas.** „Siekdamos, kad kuo mažiau EEĮ atliekų būtų šalinama kaip nerūšiuotos komunalinės atliekos, ir skatindamos jų atskirą kaupimą, valstybės narės užtikrina, kad gamintojai tinkamai pažymėtų po 2005 m. rugpjūčio 13 d. į rinką išleidžiamą elektros ir elektroninę įrangą“ (2 Paveikslas)⁷⁷.

2 Paveikslas. EEĮ ženklėjimo simbolis nurodantis atskirą šios įrangos atliekų surinkimą⁷⁸.

Europos bendrijų komisija pasiūlyme KOM(2008) 810 dėl Elektronikos atliekų direktyva 2002/96/EB nurodė, kad direktyvos taikymo sritis nėra pakankamai aiški, valstybės narės skirtingai interpretuoja nuostatas, o surinkimo ir apdorojimo rodikliai išlieka nepakankami, dėl ko prarandamos vertingos antrinės žaliavos ir kyla aplinkos taršos grėsmė, taip pat trūksta reikalavimų dėl neišardytų prietaisų pakartotinio naudojimo, vykdymo užtikrinimo priemonių, o

⁷⁵ „2003 m. sausio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/96/EB dėl elektros ir elektroninės įrangos atliekų“, *supra note*, 14.

⁷⁶ „2003 m. sausio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/96/EB dėl elektros ir elektroninės įrangos atliekų“, *supra note*, 14.

⁷⁷ „2003 m. sausio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/96/EB dėl elektros ir elektroninės įrangos atliekų“, *supra note*, 14.

⁷⁸ „2003 m. sausio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/96/EB dėl elektros ir elektroninės įrangos atliekų“, *supra note*, 14.

skirtingos gamintojų registracijos sistemos valstybėse narėse sukuria perteklinę administracinę našą, be to dalis EEĮ atliekų tvarkoma standartų neatitinkančiais būdais ir neteisėtai išvežama už Europos Sąjungos ribų⁷⁹.

Svarbu paminėti, kad Elektronikos atliekų direktyva 2002/96/EB atliko svarbų vaidmenį sprendžiant EEĮ atliekų tvarkymo iššūkius ir prisidėjo prie tvarumo tikslų. Nors šiai dienai ši direktyva panaikinta ir negalioja, jos pagrindiniai principai ir sukurta infrastruktūra tapo pagrindu tolimesniam atliekų tvarkymo politikos tobulinimui.

2012 m. Europos Parlamentas patvirtino naująją Elektronikos atliekų direktyvą 2012/19/ES⁸⁰, siekiant sustiprinti elektros ir elektroninės įrangos atliekų tvarkymo politiką Europos Sąjungoje ir panaikino Elektronikos atliekų direktyvą 2002/96/EB.

Vienas iš svarbiausių šios direktyvos pakeitimų, kuris sukėlė daug diskusijų, buvo naujai apibrėžti surinkimo tikslai. Elektronikos atliekų direktyvoje 2002/96/EB nustatyta fiksuota surinkimo norma – 4 kg elektronikos atliekų vienam gyventojui – buvo pakeista proporcinge sistema. Naujai įvestas rodiklis apskaičiuojamas pagal procentinę dalį nuo vidutinio į rinką pateikto EEĮ kiekio per ankstesnius trejus metus⁸¹.

Esminiai Elektronikos atliekų direktyvos 2012/19/ES pakeitimai ir tikslai:

- 1) **Išplėsta taikymo sritis.** Elektronikos atliekų direktyva 2002/96/EB (IA priedas) EEĮ skirstė į 10 konkrečių kategorijų: dideli namų apyvokos prietaisai, maži namų apyvokos prietaisai, IT ir telekomunikacijų įranga, vartojimo įranga, apšvietimo įranga, elektros ir elektroniniai įrankiai, žaislai, laisvalaikio ir sporto įranga, medicininiai prietaisai, stebėjimo ir kontrolės prietaisai, automatiniai daiktų išdavimo prietaisai. Tačiau sparčiai vystantis technologijoms, atsirado naujų elektronikos gaminių, kurių ankstesnė direktyva neapėmė. Todėl Elektronikos atliekų direktyva 2012/19/ES nuo 2018 m. įvedė vadinamąją „atvirą taikymo sritį“, kuri apima visas elektros ir elektroninės įrangos kategorijas, išskyrus tam tikras išimtis, pavyzdžiui, kariuomenės įrangą ir transporto priemones⁸².
- 2) **Gamintojų registracija ir ataskaitų teikimo tvarka.** Naujojoje direktyvoje nustatyta aiškesnė gamintojų registracijos ir ataskaitų teikimo tvarka. Gamintojai privalo registruotis ir reguliariai teikti duomenis apie į rinką pateikiamą elektros ir

⁷⁹ „2008 m. gruodžio 3 d. Europos bendrijų komisijos pasiūlymas dėl „Europos parlamento ir tarybos direktyvos dėl elektros ir elektroninės įrangos atliekų“ KOM(2008) 810, 2008/0241 (COD), žiūrėta 2025 m. vasario 9 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:52008PC0810>.

⁸⁰ „2012 m. liepos 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2012/19/ES dėl elektros ir elektroninės įrangos atliekų“, *supra note*, 42.

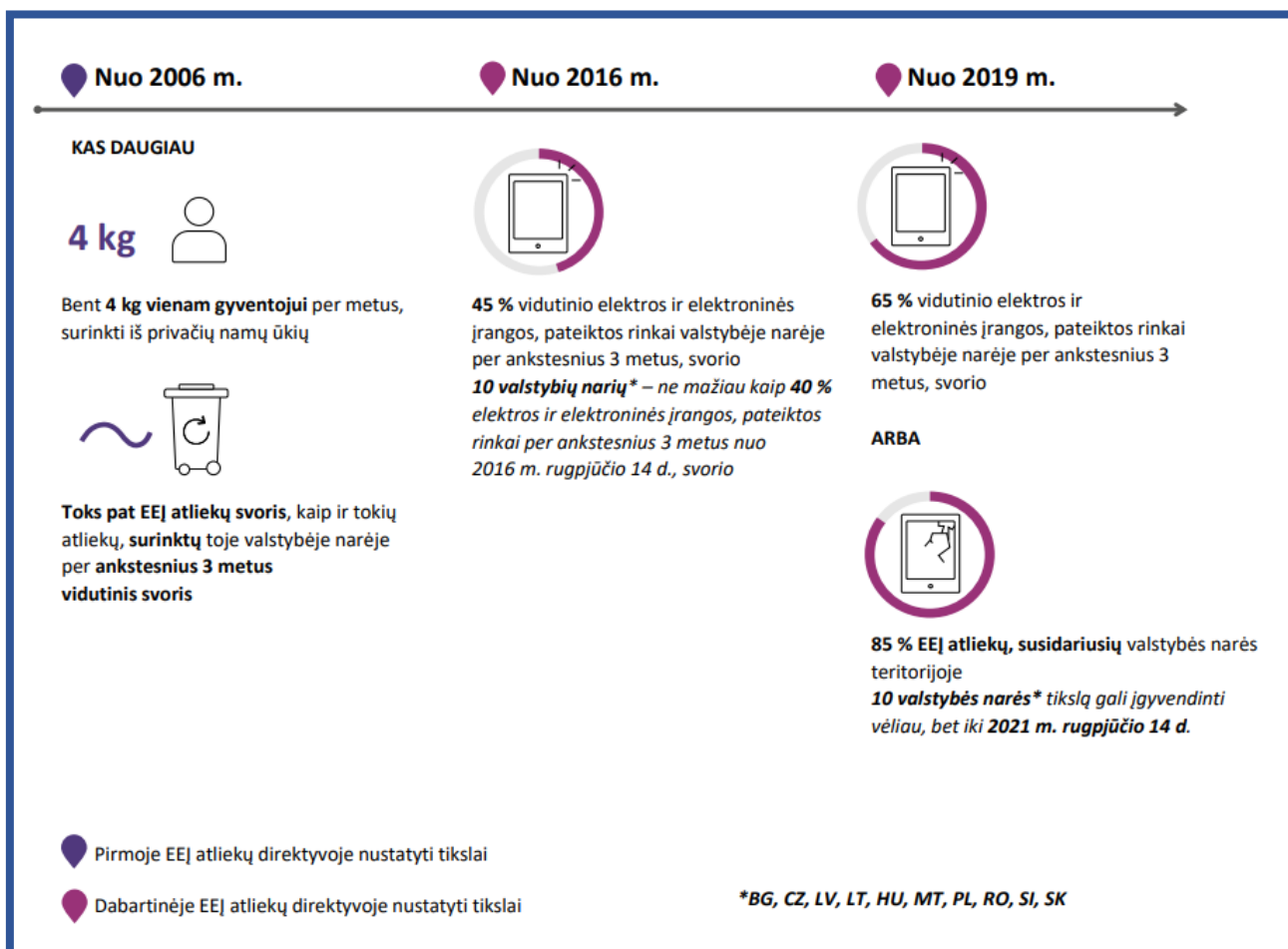
⁸¹ „Study on collection rates of waste electrical and electronic equipment (WEEE)“ *European Commission*, žiūrėta 2025 m. vasario 9 d., https://ec.europa.eu/environment/pdf/waste/weee/Final_Report_Art7_publication.pdf.

⁸² „2012 m. liepos 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2012/19/ES dėl elektros ir elektroninės įrangos atliekų“, *supra note*, 42.

elektroninę įrangą bei atliekų tvarkymą. Valstybės narės kasmet renka ir teikia duomenis apie į rinką pateiktas, surinktas, perdirbtas, pakartotinai panaudotas bei eksportuotas EEĮ atliekų kiekius ir kategorijas⁸³.

- 3) **Griežtesni surinkimo tikslai.** Ankstesni 4 kg surinkimo tikslai vienam gyventojui neatitiko augančio elektronikos naudojimo ir atliekų kiekio. Naujoji direktyva nustatė laipsnišką surinkimo normų didinimą (2 paveikslas). Iki 2016 m. valstybės narės turėjo surinkti ne mažiau kaip 45 % per pastaruosius trejus metus parduotos EEĮ kiekio. Nuo 2019 m. surinkimo norma padidėjo iki 65 % per trejus metus parduotos EEĮ kiekio arba bent 85 % per metus susidariusių elektronikos atliekų, atsižvelgiant į tai, kuris rodiklis yra didesnis⁸⁴.

2 paveikslas. EEĮ atliekų surinkimo tikslai⁸⁵.

- 4) **Griežtesnė kontrolė prieš neteisėtą atliekų eksportą.** Siekdama užkirsti kelią neteisėtam EEĮ atliekų eksportui į trečiąsias šalis, direktyva įtvirtino griežtesnes

⁸³ „2012 m. liepos 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2012/19/ES dėl elektros ir elektroninės įrangos atliekų“, *supra note*, 42.

⁸⁴ „2012 m. liepos 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2012/19/ES dėl elektros ir elektroninės įrangos atliekų“, *supra note*, 42.

⁸⁵ Šaltinis „ES veiksmai ir iššūkiai elektroninių atliekų srityje“, *supra note*, 73.

kontrolės priemonės. Atliekų eksportuotojai privalo įrodyti, kad siunčiama įranga yra tinkama naudoti, ir laikytis Europos Parlamento ir Tarybos Reglamento Nr. 1013/2006 dėl atliekų vežimo reikalavimų⁸⁶. Be to, pagal Europos Sąjungos teisę draudžiama eksportuoti pavojingas atliekas į šalis, kurios nėra Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (EBPO) narės⁸⁷.

- 5) **Vartotojų švietimas ir informavimas.** Direktyva skiria didelį dėmesį vartotojų švietimui apie EEĮ atliekų poveikį aplinkai ir tinkamą jų tvarkymą. Valstybės narės skatinamos rengti informavimo kampanijas, kad vartotojai suprastų atliekų gražinimo ir perdirbimo svarbą bei aktyviau dalyvautų atliekų tvarkymo sistemoje⁸⁸.

Atkreiptinas dėmesys, kad Elektronikos atliekų direktyva 2012/19/ES nuo jos priėmimo 2012 m., buvo pakeista du kartus.

Pirmasis direktyvos pakeitimas buvo priimtas 2018 m. gegužės 30 d. Tą dieną buvo patvirtinta Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2018/849 (toliau - Direktyva 2018/849), kuria buvo iš dalies pakeistos šios direktyvos: 2000/53/EB dėl eksploatuoti netinkamų transporto priemonių, 2006/66/EB dėl baterijų ir akumuliatorių bei baterijų ir akumuliatorių atliekų ir 2012/19/ES dėl elektros ir elektroninės įrangos atliekų. Šiuo pakeitimu siekta suderinti Elektronikos atliekų direktyvą 2012/19/ES su bendrąja Europos Sąjungos atliekų tvarkymo politika.

Pagrindiniai tikslai:

- 1) Geresnė aplinkos apsauga, tausojant gamtos išteklius ir skatinant žiedinę ekonomiką.
- 2) Administracinės naštos mažinimas: supaprastinti registracijos reikalavimai mažoms įmonėms, o valstybių narių ataskaitos grindžiamos statistiniais duomenimis.
- 3) Nauji atliekų tvarkymo tikslai: didesnis atliekų perdirbimo kiekis, mažesnis šalinimas į sąvartynus.
- 4) Išplėtos gamintojo atsakomybės nuostatos.

---

⁸⁶ „2012 m. liepos 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2012/19/ES dėl elektros ir elektroninės įrangos atliekų“, *supra note*, 42.

⁸⁷ „2006 m. birželio 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1013/2006 dėl atliekų vežimo“, žiūrėta 2025 m. vasario 9 d., <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2006/1013/oj/lit>.

⁸⁸ „2012 m. liepos 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2012/19/ES dėl elektros ir elektroninės įrangos atliekų“, *supra note*, 42.

- 5) Pakeisti ataskaitų teikimo prievolės ir skaičiavimo metodai, įtvirtintos naujos sąvokos⁸⁹.

2024 m. kovo 13 d. buvo priimtas antrasis Elektronikos atliekų direktyvos 2012/19/ES pakeitimas - Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2024/884. Šis pakeitimas sprendė finansavimo klausimus, susijusius su fotovoltinių (saulės) plokščių atliekų tvarkymu. Tai buvo atsakas į Teisingumo Teismo sprendimą byloje C-181/20, kuriame buvo pabrėžti susirūpinimą keliantys klausimai dėl tam tikrų fotovoltinių plokščių finansinės atsakomybės taikymo atgaline data. Todėl naujoji direktyva siekia aiškiau reglamentuoti finansavimo mechanizmus ir užtikrinti teisinį tikrumą rinkos dalyviams⁹¹.

Apibendrinant, Elektronikos atliekų direktyva 2012/19/ES buvo sukurta siekiant efektyvesnio elektros ir elektroninės įrangos atliekų tvarkymo, kovos su neteisėtu atliekų eksportu ir žiedinės ekonomikos tikslų įgyvendinimo Europos Sąjungos valstybėse narėse. Naujausi pakeitimai atspindi besikeičiančius aplinkosaugos ir technologinius iššūkius bei užtikrina tvaresnį elektronikos atliekų tvarkymą.

Be EEĮ atliekų tvarkymo, tvarios elektronikos reguliavime svarbus vaidmuo teko ir pavojingų medžiagų naudojimo ribojimui EEĮ gamyboje, kuris buvo nustatytas 2003 m. sausio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 2002/95/EB dėl tam tikrų pavojingų medžiagų naudojimo EEĮ (toliau – RoHS 1)⁹². Ši direktyva, dar vadinama pavojingų medžiagų naudojimo apribojimo direktyva, siekė suderinti valstybių narių teisės aktus ir prisidėti prie žmonių sveikatos bei aplinkos apsaugos, užtikrinant saugesnį elektros ir elektroninių įrangos atliekų tvarkymą⁹³. RoHS 1 papildo Elektronikos atliekų direktyvą 2012/19/ES, kuri siekia reguliuoti didėjančių elektronikos atliekų kiekį ir mažinti taršą⁹⁴.

Pagrindiniai RoHS 1 direktyvos tikslai:

---

⁸⁹ Greta Česnaitytė, „Žiedinės ekonomikos paketo perkėlimas į nacionalinę teisę, siekiant ambicingų atliekų tvarkymo tikslų įgyvendinimo“, *Lietuvos teisė 2021: esminiai pokyčiai*, žiūrėta 2025 m. vasario 9 d., https://www.researchgate.net/publication/358969838_Ziedines_ekonomikos_paketo_perkelimas_i_nacionaline_teise_siekiant_ambicingu_atlieku_tvarkymo_tikslu_igyvendinimo.

⁹⁰ „2018 m. gegužės 30 d., Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2018/849 kuria iš dalies keičiamos direktyvos 2000/53/EB dėl eksploatuoti netinkamų transporto priemonių, 2006/66/EB dėl baterijų ir akumuliatorių bei baterijų ir akumuliatorių atliekų ir 2012/19/ES dėl elektros ir elektroninės įrangos atliekų“, žiūrėta 2025 m. vasario 9 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018L0849>.

⁹¹ „2024 m. kovo 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2024/884, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2012/19/ES dėl elektros ir elektroninės įrangos atliekų“, EUR-Lex, žiūrėta 2025 m. vasario 9 d., https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202400884.

⁹² „2003 m. sausio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/95/EB dėl tam tikrų pavojingų medžiagų naudojimo elektros ir elektroninėje įrangoje apribojimo“, EUR-Lex, žiūrėta 2025 m. vasario 9 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32002L0095>.

⁹³ „2003 m. sausio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/95/EB dėl tam tikrų pavojingų medžiagų naudojimo elektros ir elektroninėje įrangoje apribojimo“, *Ibid.*, 91.

⁹⁴ „RoHS: Impact study finds positive results, review process has started“, *Flameretardants-online*, žiūrėta 2025 m. vasario 9 d., <https://www.flameretardants-online.com/news/?showid=18622>.

- 1) **Pavojingų medžiagų ribojimas (draudimas):** nuo 2006 m. liepos 1 d. Europos Sąjungos rinkoje tiekama elektros ir elektroninė įranga nebegalėjo turėti švino, gyvsidabrio, kadmio, šešiavalenčio chromo, polibromintų bifenių (PBB) ar polibromintų difenilo eterių (PBDE), tokiu būdu apribojant pavojingų medžiagų naudojimą EEĮ sudėtyje⁹⁵.
- 2) **Taikymo sritis.** Direktyva buvo taikoma elektros ir elektroninei įrangai, priskiriamai direktyvos IA priede nurodytoms 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ir 10 kategorijoms, elektros lemputėms ir buitinės technikos apšvietimo įrangai⁹⁶.
- 3) **Pavojaus sveikatai ir aplinkai mažinimas.** Direktyva numatė pavojingų medžiagų pakeitimą elektronikos įrangoje saugiomis arba saugesnėmis medžiagomis. Apribojus pavojingų medžiagų naudojimą pagerėjo elektronikos atliekų perdirbimo procesai, sumažėjo tarša, užtikrinant geresnę darbuotojų apsaugą perdirbimo įmonėse⁹⁷.

RoHS 1 direktyvos poveikis buvo reikšmingas – nuo pirmosios versijos įvedimo 2002 m. pavojingų medžiagų naudojimas elektronikos įrangoje sumažėjo apie 67%. Atsižvelgiant į tai, kad kasmet pagaminama apie 9 mln. tonų tokios įrangos, tai laikoma dideliu pasiekimu⁹⁸.

2011 m. birželio 8 d. RoHS 1 direktyva buvo panaikinta priimant naują direktyvą 2011/65/ES (toliau - RoHS 2), kuri išplėtė taikymo sritį, apimdama daugiau elektros ir elektroninės įrangos kategorijų taip užtikrinant vienodą jos taikymą visose Europos Sąjungos valstybėse narėse.

RoHS 2 direktyvos pagrindiniai ypatumai:

- 1) **Atitikties ženklavimas.** Įvedė CE ženklavimo reikalavimą, pagal kurį gamintojai privalo parengti atitikties deklaraciją. CE ženklas patvirtina, kad gaminys atitinka visus taikomus Europos Sąjungos teisės aktų reikalavimus, susijusius su jo saugumu, sveikatos apsauga ir aplinkosauga⁹⁹.
- 2) **Išplėsta taikymo sritis.** Palyginti su RoHS 1, kuri buvo taikoma tik tam tikroms elektros ir elektroninės įrangos kategorijoms (pvz., buitinei elektronikai, kompiuteriams, telekomunikacijų įrangai), RoHS 2 išplėtė direktyvos taikymą. Į naująją direktyvą įtrauktos visos elektros ir elektroninės įrangos kategorijos,

---

⁹⁵ „2003 m. sausio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/95/EB dėl tam tikrų pavojingų medžiagų naudojimo elektros ir elektroninėje įrangoje apribojimo“, *supra note*, 92.

⁹⁶ „2003 m. sausio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/95/EB dėl tam tikrų pavojingų medžiagų naudojimo elektros ir elektroninėje įrangoje apribojimo“, *supra note*, 92.

⁹⁷ „2003 m. sausio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/95/EB dėl tam tikrų pavojingų medžiagų naudojimo elektros ir elektroninėje įrangoje apribojimo“, *supra note*, 92.

⁹⁸ „RoHS: Impact study finds positive results, review process has started“, *supra note*, 94.

⁹⁹ „2011 m. birželio 8 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/65/ES dėl tam tikrų pavojingų medžiagų naudojimo elektros ir elektroninėje įrangoje apribojimo“, Eur-lex, žiūrėta 2025 m. vasario 15 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/lt/TXT/?uri=CELEX:32011L0065>.

įskaitant medicinos prietaisus bei stebėjimo ir kontrolės įrangą. Be to, palaipsniui buvo pašalintos kai kurios ankstesnės išimtys, o tam tikroms kategorijoms numatyti pereinamieji laikotarpiai¹⁰⁰.

Pavojaus sveikatai ir aplinkai mažinimas. Įtraukus daugiau kategorijų, užtikrintas platesnis taikymas ir sustiprintas aplinkosaugos tikslų įgyvendinimas¹⁰¹.

Europos Komisijos užsakymu parengtos ir 2021 m. pateiktos ataskaitos duomenimis RoHS 2 direktyva reikšmingai prisidėjo prie pavojingų medžiagų kiekio sumažinimo rinkoje esančiuose produktuose, taip apsaugodama aplinką ir žmonių sveikatą, taip pat ji padėjo užtikrinti sklandų vidaus rinkos veikimą, nustatydamą vienodus standartus gamintojams visoje Europos Sąjungoje. Be to, ji prisidėjo prie žiedinės ekonomikos plėtros, skatindama perdirbimą ir antrinių žaliavų naudojimą¹⁰².

Tačiau, buvo susidurta ir su iššūkiais tokiais kaip medicinos ir kontrolės prietaisų įtraukimu į išimčių sritį, verslas nurodė, kad išimčių prašymo procesas per lėtas ir biurokatiškas, ko pasėkoje apsunkinamos pramonės šakos. Nors RoHS 2 iš pradžių buvo skirta tik Europai, ji tapo pavyzdžiu daugiau nei 40 šalių, įskaitant Braziliją, Kiniją, Japoniją, Taivaną, Pietų Korėją ir JAE, kurios pritaikė savo teisės aktus pagal RoHS 2 principus¹⁰³.

Bėgant metams RoHS direktyva buvo ne kartą atnaujinta:

1. 2015 m. kovo 31 d. patvirtinta Direktyva 2015/863/ES¹⁰⁴ (toliau - RoHS 3), kuri:
  - papildė ribojamų medžiagų sąrašą keturiais ftalatais (*DEHP, BBP, DBP, DIBP*);
  - išplėtė taikymo sritį, įtraukdama kabelius, atsargines dalis, medicinos prietaisus ir stebėjimo įrangą.
2. Nuo 2024 m. priimti nauji teisės akto pakeitimai:
  - Direktyva 2024/232 – leidžia naudoti kadmį ir šviną perdirbtame PVC (langu/durų profiliuose) iki 2028 m., su griežtais ženklinimo reikalavimais.
  - Direktyva 2024/1416 – atnaujina išimtis dėl kadmio naudojimo puslaidininkiuose.

Be to, siekiant didesnio suderinamumo su kitais Europos Sąjungos teisės aktais, RoHS 2 buvo suderinta su Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu Nr. 1907/2006 dėl cheminių medžiagų registracijos, įvertinimo, autorizacijos ir apribojimų (toliau – REACH). Šis reglamentas

¹⁰⁰ „2011 m. birželio 8 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva 2011/65/ES dėl tam tikrų pavojingų medžiagų naudojimo elektros ir elektroninėje įrangoje apribojimo“, *supra note*, 99.

¹⁰¹ „2011 m. birželio 8 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva 2011/65/ES dėl tam tikrų pavojingų medžiagų naudojimo elektros ir elektroninėje įrangoje apribojimo“, *supra note*, 99.

¹⁰² „Support for the evaluation of Directive 2011/65/EU on the restriction of the use of certain hazardous substances in electrical and electronic equipment“, European Commission, 2021 m., žiūrėta 2025 m. vasario 15 d., <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/5b807311-9d93-11eb-b85c-01aa75ed71a1/language-en..>

¹⁰³ „RoHS: Impact study finds positive results, review process has started“, *supra note*, 94.

¹⁰⁴ „2015 m. kovo 31 d. Komisijos deleguotoji direktyva 2015/863 kuria iš dalies keičiamos Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2011/65/ES II priedo nuostatos dėl ribojamų medžiagų sąrašo“ žiūrėta 2025 m. vasario 15 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32015L0863..>

skatina pavojingų cheminių medžiagų pakeitimą saugesnėmis alternatyvomis, kurios yra lengviau perdirbamos ir mažina aplinkos taršą¹⁰⁵.

RoHS direktyva kartu su REACH reglamentu sudaro integruotą reguliavimo sistemą, kuri ne tik gerina pavojingų medžiagų naudojimą, bet ir skatina tvarų EEĮ atliekų tvarkymą.

Be aukščiau minėtų teisės aktų svarbia vietą reglamentavime užima ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/125/EB (toliau - Ekologinio projektavimo direktyva), nustatanti reikalavimus su energija susijusiems gaminiams. Ji siekia užtikrinti, kad produktai: sunaudotų mažiau energijos, būtų ilgaamžiai, lengviau perdirbami¹⁰⁶.

Ši direktyva glaudžiai siejasi su Elektronikos atliekų direktyva 2012/19/ES, nes abi skirtos mažinti EEĮ poveikį aplinkai. Tačiau jos orientuojasi į skirtingus etapus:

- 1) Ekologinio projektavimo direktyva užtikrina tvaresnę EEĮ gaminių dizainą,
- 2) Elektronikos atliekų direktyva skatina EEĮ surinkimą, perdirbimą ir pakartotinį panaudojimą.

Europos Sąjunga nuolat stiprina tvarumo reikalavimus. 2019 m. Europos Komisija priėmė naujas elektronikos ekologinio projektavimo ir gamybos taisykles, kurios sugriežtino energijos vartojimo efektyvumo standartus ir gaminių perdirbamumo reikalavimus¹⁰⁷.

2021 m. įsigaliojo pareiga gamintojams užtikrinti buitinių elektronikos prietaisų taisymą – jie privalo bent 7–10 metų po gaminio išleidimo į rinką tiekti atsargines dalis taisytojams¹⁰⁸.

2020 m. pristatytas žiedinės ekonomikos veiksmų planas, kuris apėmė: teisę į remontą, universalus kroviklio standartizavimą, paskatas EEĮ perdirbimui¹⁰⁹.

Naujausias Europos Sąjungos žingsnis – 2024 m. kovo mėn. Europos Komisijos pateiktas naujas taisymo skatinimo pasiūlymas. Pagal jį, jei produktas sugenda garantiniu laikotarpiu, pardavėjas turėtų pirmiausia siūlyti jo taisymą, išskyrus atvejus, kai pakeitimas būtų ekonomiškai naudingesnis¹¹⁰.

---

¹⁰⁵ „2006 m. gruodžio 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos Reglamentas (EB) Nr. 1907/2006 dėl cheminių medžiagų registracijos, įvertinimo, autorizacijos ir apribojimų (REACH), įsteigiantis Europos cheminių medžiagų agentūrą, iš dalies keičiantis Direktyvą 1999/45/EB bei panaikinantį Tarybos reglamentą (EEB) Nr. 793/93, Komisijos reglamentą (EB) Nr. 1488/94, Tarybos direktyvą 76/769/EEB ir Komisijos direktyvas 91/155/EEB, 93/67/EEB, 93/105/EB bei 2000/21/EB“, EUR-lex, žiūrėta 2025 m. vasario 16 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32006R1907>.

¹⁰⁶ „2009 m. spalio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/125/EB, nustatanti ekologinio projektavimo reikalavimų su energija susijusiems gaminiams nustatymo sistemą“, EUR-lex, žiūrėta 2025 m. vasario 15 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/lt/TXT/?uri=CELEX%3A32009L0125>.

¹⁰⁷ „EPA vadovas L. Ivanauskas: tvarkant elektronikos atliekas didžiausios kliūtys – galvoje“, *Elektronikos platintojų asociacija „EEPA“*, žiūrėta 2025 m. vasario 15 d., <https://www.epa.lt/naujienos/epa-vadovas-l-ivanauskas-tvarkant-elektronikos-atliekas-didziausios-kliutys-galvoje/>

¹⁰⁸ „EPA vadovas L. Ivanauskas: tvarkant elektronikos atliekas didžiausios kliūtys – galvoje“, *Ibid*, 107.

¹⁰⁹ „EPA vadovas L. Ivanauskas: tvarkant elektronikos atliekas didžiausios kliūtys – galvoje“, *Ibid*, 107.

¹¹⁰ „EPA vadovas L. Ivanauskas: tvarkant elektronikos atliekas didžiausios kliūtys – galvoje“, *supra note*, 107.

Taigi, Ekologinio projektavimo direktyva yra svarbus Europos Sąjungos aplinkosaugos politikos elementas, kuriuo skatinama kurti ilgalaikius, lengviau perdirbamus ir taisomus gaminius.

Dar vienas itin svarbus Europos Sąjungos teisės aktas, glaudžiai susijęs su elektros ir elektroninės įrangos atliekų reguliavimu, yra Atliekų pagrindų direktyva. Ji nustato bendruosius atliekų tvarkymo principus, įskaitant atliekų hierarchiją, taršos prevenciją, gamintojo atsakomybę ir išteklių efektyvumo skatinimą¹¹¹.

Atliekų pagrindų direktyvoje įtvirtinta atliekų hierarchija apima šiuos prioritetinius etapus (3 Paveikslas):

- 1) Atliekų prevencija – siekiama mažinti atliekų susidarymą jau projektavimo ir gamybos etape.
- 2) Parengimas pakartotiniam naudojimui – gaminiai arba jų dalys yra taisomi ir vėl naudojami.
- 3) Perdirbimas – atliekos perdirbamos į naujas žaliavas.
- 4) Kitas naudojimas (pvz., energijos gavimas) – atliekos naudojamos energijos gamybai.
- 5) Šalinimas (pvz., sąvartynai) – paskutinė alternatyva, taikoma, kai nėra kitų galimybių¹¹².

Ši hierarchija glaudžiai susijusi su Elektronikos atliekų direktyva 2012/19/ES, kuri numato gamintojų ir perdirbėjų bendradarbiavimą siekiant pagerinti gaminių projektavimą. Vienas iš tikslų – skatinti tokių produktų dizainą, kuris leistų lengviau juos pakartotinai naudoti, išmontuoti bei perdirbti jų sudedamąsias dalis ir medžiagas¹¹³.

---

¹¹¹ „2008 m. lapkričio 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/98/EB dėl atliekų ir panaikinanti kai kurias direktyvas“, *supra note*, 34.

¹¹² „2008 m. lapkričio 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/98/EB dėl atliekų ir panaikinanti kai kurias direktyvas“, *supra note*, 34.

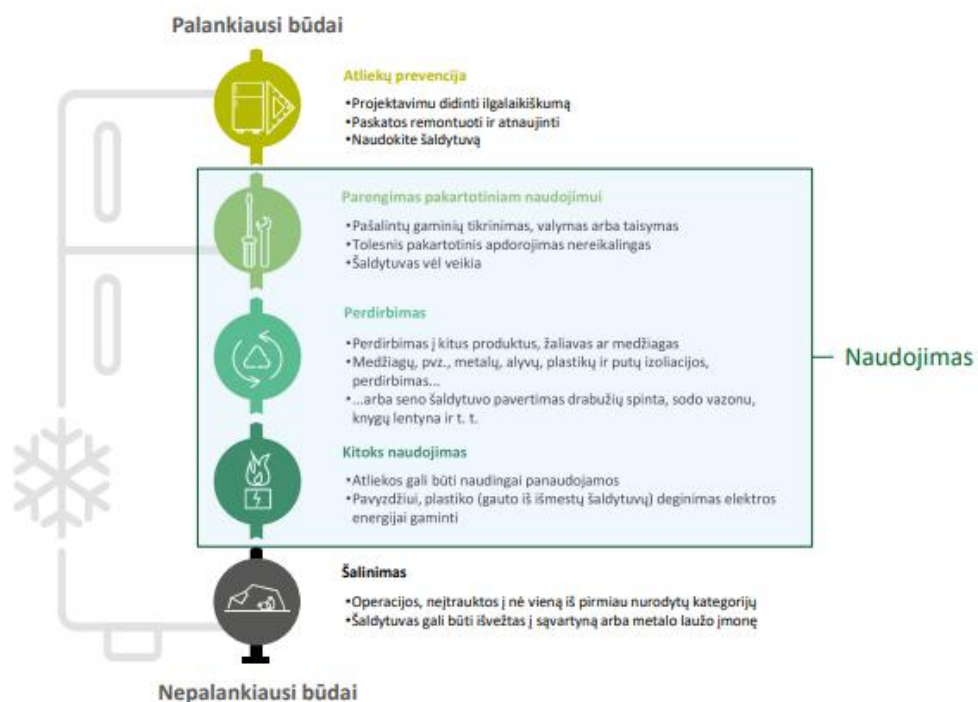
¹¹³ „ES veiksmai ir iššūkiai elektroninių atliekų srityje“, *supra note*, 73.

3 Paveikslas. Atliekų prevencijos ir prioritetų eiliškumas (hierarchija)¹¹⁴.

Atliekų pagrindų direktyva glaudžiai siejasi su Elektronikos atliekų direktyva 2012/19/ES, nes skatina taikyti atliekų hierarchiją EEĮ atliekoms. Pagal hierarchiją EEĮ atliekų tvarkymui prioritetas teikiamas atliekų prevencijai ir pakartotiniam naudojimui, o tik vėliau – perdirbimui, energijos gavimui (kitokiam naudojimui) ar šalinimui (4 Paveikslas)¹¹⁵.

4 Paveikslas. Atliekų hierarchijos etapų taikymo pavyzdys šaldytuvams¹¹⁶

¹¹⁴ Valstybinio atliekų prevencijos ir tvarkymo 2021–2027 metų plano strateginio pasekmių aplinkai vertinimo ataskaita, Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija, 2022 m. žiūrėta 2025 m. vasario 15 d., <https://am.lrv.lt/lt/veiklos-sritys-1/tarsos-prevencija/strateginis-pasekmiu-aplinkai-vertinimas/aplinkos-ministerijos-inicijuoti-spav/valstybinio-atlieku-prevencijos-ir-tvarkymo-2021-2027-metu-plano-strateginis-pasekmiu-aplinkai-vertinimas-pabaigtas/>.

¹¹⁵ „ES veiksmai ir iššūkiai elektroninių atliekų srityje“, *supra note*, 73.

¹¹⁶ Šaltinis, „ES veiksmai ir iššūkiai elektroninių atliekų srityje“, *supra note*, 73.

Atsižvelgiant į Europos Sąjungos siekį kurti žiedinę ekonomiką ir mažinti aplinkos taršą, elektronikos atliekų tvarkymui skiriamas ypatingas dėmesys. Dėl to sukurta sudėtinga, bet nuosekli teisinė sistema, reglamentuojanti EEĮ atliekų tvarkymą, tvarkymo principus, pavojingų medžiagų ribojimą ir EEĮ ekologinį projektavimą. Keli tarpusavyje susiję teisės aktai papildė vienas kitą, sudarydami vientisą reguliavimo mechanizmą (1 Lentelė).

1. Lentelė. Europos Sąjungos teisės aktai reglamentuojantys EEĮ atliekų tvarkymą, tvarkymo principus, pavojingų medžiagų ribojimą ir ekologinį projektavimą.

Direktyvos / reglamentai	Reglamentavimo sritis	Pagrindiniai tikslai
<ul style="list-style-type: none"> 2003 m. sausio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/96/EB dėl elektros ir elektroninės įrangos atliekų (negaliojanti). 2012 m. liepos 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2012/19/ES dėl elektros ir elektroninės įrangos atliekų. 	EEĮ atliekų tvarkymas.	<p>Nustatyti surinkimo, perdirbimo ir šalinimo reikalavimus EEĮ atliekoms. Įdiegti gamintojo atsakomybės principą.</p> <p>Pakeitė 2002/96/EB direktyvą, išplėtė taikymo sritį, įvedė griežtesnius surinkimo perdirbimo tikslus.</p>
<ul style="list-style-type: none"> 2003 m. sausio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva 2002/95/EB dėl tam tikrų pavojingų medžiagų naudojimo elektros ir elektroninėje įrangoje apribojimo (negaliojanti). 2011 m. birželio 8 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva 2011/65/ES dėl tam tikrų pavojingų medžiagų naudojimo elektros ir elektroninėje įrangoje apribojimo. 	Pavojingų medžiagų ribojimas.	<p>Apriboti pavojingų medžiagų tokių kaip švinas, gyvsidabris, kadmis, heksavalentis chromas ir kai kurie brominti antipirenai (PBB, PBDE), naudojimą EEĮ.</p> <p>Pakeitė 2002/95/EB direktyvą, išplėtė apribojimų taikymo sritį ir suderino su REACH reglamentu.</p>
<ul style="list-style-type: none"> 2006 m. gruodžio 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos Reglamentas (EB) Nr. 1907/2006 dėl cheminių medžiagų 	Cheminių medžiagų registracija ir ribojimai.	Riboti pavojingų cheminių medžiagų naudojimą visose pramonės srityse, įskaitant EEĮ.

registracijos, įvertinimo, autorizacijos ir apribojimų (REACH).		
<ul style="list-style-type: none"> 2009 m. spalio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/125/EB, nustatanti ekologinio projektavimo reikalavimų su energija susijusiems gaminiams nustatymo sistemą. 	Energiją vartojančių gaminių ekologinis projektavimas	Nustatyti, kad EEĮ būtų projektuojama taip, kad gaminiai būtų efektyvesni, sunaudotų mažiau energijos, būtų remontuojami, gamintų mažiau atliekų, būtų mažesnis poveikis aplinkai.
<ul style="list-style-type: none"> 2008 m. lapkričio 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/98/EB dėl atliekų ir panaikinanti kai kurias direktyvas. 	Atliekų tvarkymo politikos bendri principai	Nustatyti bendruosius atliekų prevencijos ir tvarkymo principus.

Apibendrinant, šie teisės aktai kartu sudaro tarpusavyje derančią teisinio reglamentavimo sistemą, kuri padeda efektyviai valdyti ir tvarkyti EEĮ atliekas visais jų gyvavimo ciklo etapais – nuo projektavimo iki jų saugaus šalinimo. Elektronikos atliekų direktyva 2012/19/ES orientuota į EEĮ atliekų tvarų tvarkymą, nustato surinkimo vežimo, ir perdirbimo reikalavimus valstybėms narėms, RoHS direktyvos ir REACH reglamentas riboja pavojingų cheminių medžiagų naudojimą EEĮ, Atliekų pagrindų direktyva nustato bendruosius atliekų tvarkymo principus ir jų tvarkymo hierarchiją, o Ekologinio projektavimo direktyva prisideda prie tvaresnių gaminių kūrimo. Tokiu būdu Europos Sąjungos teisės aktai ne tik mažina elektronikos atliekų poveikį aplinkai, bet ir skatina inovacijas bei atsakingą išteklių naudojimą, prisidedant prie žiedinės ekonomikos tikslų įgyvendinimo.

2.1. Lietuvos EEĮ atliekų tvarkymo teisinio reglamentavimo ypatumai

Lietuva, būdama Europos Sąjungos nare, vadovaujantis Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 288 straipsniu, privalo ne tik perkelti direktyvų nuostatas į nacionalinę teisę, bet ir užtikrinti jų veiksmingą įgyvendinimą.

Verta paminėti, kad Europos Sąjungos kompetencijos yra aiškiai apibrėžtos sutartyje dėl Europos Sąjungos veikimo, pagal kurią bendrija gali veikti tik tose srityse, kuriose valstybės narės jai suteikė įgaliojimus. Kompetencijos skirstomos į tris pagrindines kategorijas: išimtinės, pasidalijamąsias ir paramos. Aplinkos apsauga, įskaitant atliekų tvarkymą, yra pasidalijamosios kompetencijos sritis, todėl teisės aktus šioje srityje gali priimti tiek Europos Sąjunga, tiek valstybės narės, tačiau pastarosios gali veikti tik tiek, kiek klausimas nėra visapusiškai sureguliuotas Europos Sąjungos teisės aktais¹¹⁷. Atliekų tvarkymas yra viena iš pagrindinių Europos Sąjungos aplinkos politikos kryptių, kuri grindžiama atsargumo principu, prevenciniais veiksmais, žalos aplinkai atitaisymu ten, kur yra jos šaltinis, ir principu „teršėjas moka“¹¹⁸.

Svarbu pabrėžti, kad dėmesys aplinkos apsaugai Lietuvoje buvo skiriamas dar gerokai anksčiau, nei šalis įstojo į Europos Sąjungą 2004 m. Lietuvos atliekų tvarkymo teisinio reguliavimo pagrindas buvo suformuotas remiantis Lietuvos Respublikos Konstitucija (toliau – Konstitucija), priimta 1992 m. lapkričio 2 d.¹¹⁹. Konstitucijos 53 straipsnio 3 dalyje nustatyta valstybės pareiga rūpintis žmonių sveikata, o 54 straipsnis įpareigoja valstybę saugoti gamtą, gyvąją aplinką, augaliją ir gyvūniją bei mažinti kenksmingą poveikį gamtai¹²⁰. Šios konstitucinės nuostatos formuoja valstybės atsakomybę užtikrinti veiksmingą aplinkos apsaugos ir atliekų tvarkymo politiką.

Pagrindinis įstatymas, reglamentuojantis atliekų tvarkymą Lietuvoje – Atliekų tvarkymo įstatymas (priimtas 1998 m.). Per daugiau nei du dešimtmečius jis buvo keistas daugiau nei 42 kartus¹²¹ siekiant atitikti Europos Sąjungos reikalavimus ir įgyvendinti naujausias atliekų tvarkymo strategijas. Atliekų tvarkymo įstatymas nustato:

- Teisines, organizacines ir ekonomines priemones, skirtas atliekų prevencijai, perdirbimui ir tinkamam tvarkymui.
- Atliekų tvarkymo valstybinį reglamentavimą bei savivaldybių atsakomybę.

¹¹⁷ „Kompetencijos pasidalijimas Europos Sąjungoje“, European Union, Eur-lex, žiūrėta 2025 m. vasario 22 d., <https://eur-lex.europa.eu/LT/legal-content/summary/division-of-competences-within-the-european-union.html>.

¹¹⁸ „ES aplinkos politika“, European Union, Eur-lex, žiūrėta 2025 m. vasario 22 d., <https://eur-lex.europa.eu/LT/legal-content/glossary/eu-environmental-policy.html>.

¹¹⁹ Lietuvos Respublikos Konstitucija, *Valstybės žinios*, 1992, Nr. 33-1014, žiūrėta 2025 m. vasario 22 d., <https://www.lrs.lt/home/Konstitucija/Konstitucija20220522.htm>.

¹²⁰ Lietuvos Respublikos Konstitucija, *Ibid*, 118.

¹²¹ „Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymas“, suvestinių redakcijų sąrašas, žiūrėta 2025 m. vasario 22 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalActEditions/lt/TAD/TAIS.59267>.

- Reikalavimus atliekų turėtojams ir tvarkytojams.
- Finansinius mechanizmus, įskaitant gamintojo atsakomybės principą.
- Specialius reikalavimus tam tikroms atliekų kategorijoms, įskaitant elektros ir elektroninės įrangos atliekas¹²².

Atliekų tvarkymo įstatymo 8¹ skirsnyje (34¹, 34², 34³ straipsniai) numatyti specifiniai EEĮ atliekų tvarkymo reikalavimai, kurie remiasi gamintojo atsakomybės principu. Tai reiškia, kad gamintojai ir importuotojai privalo užtikrinti, jog jų tiekiamą produkciją (gaminiai) būtų tinkamai surinkta ir perdirbta pasibaigus jos naudojimo laikui.

Atliekų tvarkymo įstatymo 34¹ straipsnio 1 dalyje įtvirtintos šios gamintojų ir importuotojų pareigos:

- 1) *Registracija*. Visi EEĮ gamintojai ir importuotojai privalo registruotis Atliekų tvarkytojų valstybiniame registre aplinkos ministro nustatyta tvarka.
- 2) *Atliekų tvarkymo organizavimas*. Privalo užtikrinti EEĮ atliekų surinkimą, vežimą, ir apdorojimą, ir (ar) dalyvauti organizuojant tokių atliekų tvarkymą savivaldybių organizuojamose komunalinių atliekų tvarkymo sistemose.
- 3) *Visuomenės švietimas*. Gamintojai ir importuotojai turi informuoti visuomenę apie:
  - EEĮ atliekų atskyrimo nuo kitų atliekų svarbą.
  - Pavojingas medžiagas EEĮ sudėtyje.
  - Netinkamo atliekų tvarkymo žalą aplinkai ir sveikatai.
  - EEĮ perdirbimo ir pakartotinio naudojimo galimybes ir surinkimo vietas.
- 4) *Finansinė atsakomybė*. Privalo apmokėti atliekų surinkimo, vežimo, apdorojimo ir visuomenės švietimo organizavimo ir vykdymo išlaidas.
- 5) *Apskaita ir ataskaitos*. Gamintojai ir importuotojai turi teikti duomenis apie EEĮ atliekas Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka.
- 6) *EEĮ atliekų tvarkymo užduočių vykdymas*. Vyriausybė nustato EEĮ atliekų surinkimo, perdirbimo ir panaudojimo rodiklius, kuriuos privalo įgyvendinti gamintojai¹²³.

Svarbu akcentuoti, kad vadovaujantis Atliekų tvarkymo įstatymu „EEĮ gamintojai ir importuotojai įstatyme nustatytas pareigas gali vykdyti dviem būdais:

- 1) **Individualiai** – patys organizuodami po jų Lietuvos Respublikos vidaus rinkai verslo tikslais tiekta elektros ir elektroninės įrangos naudojimo susidariusių atliekų tvarkymą.

¹²² „Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymas“, *supra note*, 15.

¹²³ „Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymas“, *supra note*, 15.

- 2) **Kolektyviai** –įsteigdami šio įstatymo 34²straipsnyje nurodytą gamintojų ir importuotojų organizaciją ir (ar) tapdami tokios organizacijos dalyviais ir, kaip numatyta šio įstatymo 34² straipsnio 1 dalyje, jai pavesdami vykdyti šiame straipsnyje nustatytas pareigas ar, kaip numatyta šio įstatymo 34² straipsnio 1 dalyje, organizacijai sutartiniais pagrindais pavesdami vykdyti šiame straipsnyje nustatytas pareigas netapdami organizacijos dalyviais“¹²⁴.

Gamintojai ir importuotojai, siekdami kolektyviai organizuoti elektros ir elektroninės įrangos atliekų tvarkymą, gali steigti įstatymo 34²² straipsnyje nurodytą gamintojų ir importuotojų organizaciją¹²⁵. Organizacija, norinti kolektyviai tvarkyti EEĮ atliekas, turi gauti elektros ir elektroninės įrangos atliekų tvarkymo organizavimo licenciją. Pagal įstatymo 34²³ straipsnio 2 dalį gaminių ir (ar) pakuočių atliekų tvarkymo veiklos organizavimo licencijas išduoda Aplinkos apsaugos agentūra¹²⁶.

Šiuo metu Lietuvoje EEĮ atliekų tvarkymą organizuoja dvi licencijuotos organizacijos:

- 1) Asociacija „EEPA“ (rinkos užimama dalis – 67,015).
- 2) VšĮ „Elektronikos gamintojų ir importuotojų organizacija“ (rinkos užimama dalis – 32,982)¹²⁷.

Siekdami įgyvendinti Atliekų tvarkymo įstatymo 34¹ straipsnio 1 dalies 2 ir 6 punktuose nustatytas pareigas – „organizuoti surinkimą, vežimą, apdorojimą ir įvykdyti Vyriausybės nustatytas elektros ir elektroninės įrangos atliekų tvarkymo užduotis - gamintojai ir importuotojai gali įdiegti papildomas atliekų surinkimo sistemas, kurios papildytų savivaldybių organizuojamą komunalinių atliekų tvarkymo sistemą“¹²⁸.

Be to, jie „privalo aplinkos ministro nustatyta tvarka ženklinti standartiniu ženklu visą po 2005 m. rugpjūčio 13 d. Lietuvos Respublikos vidaus rinkai verslo tikslais tiekiamą elektros ir elektroninę įrangą“¹²⁹.

Kadangi EEĮ atliekos yra laikomos pavojingomis dėl savo sudėtyje esančių cheminių medžiagų, vadovaujantis Atliekų tvarkymo įstatymo 12 straipsnio 1 punktu, įmonės ketinančios surinkti ir vežti pavojingas atliekas turi gauti pavojingų atliekų tvarkymo licenciją¹³⁰.

---

¹²⁴ „Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymas“, *supra note*, 15.

¹²⁵ „Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymas“, *supra note*, 15.

¹²⁶ Aplinkos apsaugos agentūra, „Licencijuotų gamintojų ir importuotojų organizacijų turimų licencijų sąrašas“, žiūrėta 2025 m. vasario 22 d., <https://aaa.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/atliekos/licencijuotos-gamintoju-ir-importuotoju-organizacijos/>.

¹²⁷ Aplinkos apsaugos agentūra, „Gamintojų ir importuotojų, Lietuvos Respublikos vidaus rinkai tiekiančių buitinę EEĮ, užimamos rinkos dalys“, žiūrėta 2025 m. vasario 22 d., <https://aaa.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/atliekos/gamintoju-ir-importuotoju-uzimamos-rinkos-dalys/gamintoju-ir-importuotoju-lietuvos-respublikos-vidausrinkai-tiekianciubuitine-eei-uzimamos-rinkos-dalys/>.

¹²⁸ „Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymas“, *supra note*, 15.

¹²⁹ „Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymas“, *supra note*, 15.

¹³⁰ „Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymas“, *supra note*, 15.

Be gamintojų ir importuotojų, tam tikras pareigas turi ir EEĮ platintojai. Vadovaujantis Atliekų tvarkymo įstatymo 34¹ straipsnio 16-21 dalimis, EEĮ platintojai privalo:

- 1) Nemokamai priimti vartotojų atiduodamas buitines elektros ir elektroninės įrangos atliekas, jei jos yra tos pačios paskirties kaip ir jų parduodama įranga.
  - 2) Nemokamai priimti smulkias elektros ir elektroninės įrangos atliekas (kurių didžiausias išorinis matmuo neviršija 25 cm) mažmeninės prekybos parduotuvėse, jei: parduotuvės prekybinis plotas yra bent 400 m², atliekos priimamos parduotuvės patalpose, jos teritorijoje arba ne didesniu kaip 150 metrų atstumu nuo parduotuvės, net jei vartotojo atiduodamos atliekos nėra tos pačios paskirties kaip platintojo parduodama įranga.
  - 3) Atsisakyti priimti elektros ir elektroninės įrangos atliekas, jei: įranga yra be pagrindinių dalių, atliekose yra kitų, ne elektros ir elektroninės įrangos atliekų, atliekos yra užterštos ir kelia pavojų darbuotojų sveikatai ar saugumui.
  - 4) Surinktas atliekas nemokamai: pristatyti į savivaldybių įrengtas didelių gabaritų atliekų surinkimo aikšteles, perduoti atliekų tvarkytojui, turinčiam sutartį su gamintoju, importuotoju ar gamintojų ir importuotojų organizacija dėl atliekų surinkimo ir vežimo toje savivaldybėje.
- 1) Prekybos vietoje rašytine forma informuoti vartotojus apie atliekų pridavimo galimybes.
  - 2) Gamintojui ar importuotojui pageidaujant, nurodyti vartotojui elektros ir elektroninės įrangos atliekų tvarkymo išlaidas¹³¹.

Atliekų tvarkymo įstatymas nustato ne tik gamintojų, importuotojų bei platintojų, bet ir atliekų turėtojų (vartotojų) pareigas. Vartotojai gali pasirinkti šiuos EEĮ atliekų atidavimo būdus:

- 1) Nemokamai pristatyti į elektros ir elektroninės įrangos gamintojų ir importuotojų įrengtas tokių atliekų priėmimo vietas, elektros ir elektroninės įrangos platinimo vietas ar savivaldybių įrengtas didelių gabaritų atliekų surinkimo aikšteles.
- 2) Perduoti tokias atliekas turinčiam teisę tvarkyti atliekų tvarkytojui¹³².

Apibendrinant, Atliekų tvarkymo įstatymas yra pagrindinis teisės aktas, reglamentuojantis elektros ir elektroninės įrangos atliekų tvarkymą remiantis gamintojo atsakomybės principu. Gamintojai ir importuotojai privalo organizuoti ir finansuoti jų tiekiamos EEĮ atliekų tvarkymą, platintojai – priimti EEĮ atliekas iš vartotojų, o vartotojai EEĮ atliekas atiduoti pagal įstatyme nustatytus reikalavimus. Siekiant užkirsti kelią pavojingų medžiagų patekimui į aplinką, EEĮ atliekos negali būti maišomos su kitomis ar išmetamos kartu su

---

¹³¹ „Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymas“, *supra note*, 15.

¹³² „Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymas“, *supra note*, 15.

komunalinėmis atliekomis. Efektyviam EEĮ atliekų tvarkymui svarbu ne tik gamintojo atsakomybės principas, bet ir atliekų tvarkymo hierarchijos taikymas. Tokios priemonės prisideda prie aplinkos apsaugos, žiedinės ekonomikos skatinimo ir tvaraus išteklių naudojimo užtikrinimo.

Nors Atliekų tvarkymo įstatymas yra pagrindinis teisės aktas, reglamentuojantis EEĮ atliekų tvarkymą Lietuvoje, Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymas¹³³ (toliau - Aplinkos apsaugos įstatymas arba AAĮ) taip pat glaudžiai susijęs su šia sritimi, nes numato atsakomybę juridiniams asmenims už Atliekų tvarkymo įstatyme numatytų pareigų nevykdymą.

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas (toliau – Konstitucinis Teismas) dar 2005 metais ir vėlesniais, yra pasisakęs, kad esminės ūkinės veiklos sąlygas, draudimus ir ribojimus, darančius esminį poveikį ūkinei veiklai, taip pat įvairias sankcijas už atitinkamus teisės pažeidimus pagal Konstituciją galima nustatyti tik įstatymu. Tik įstatymu galima nustatyti ir esminį poveikį ūkinei veiklai galinčias daryti ekonominio poveikio priemones, kurios turi būti taikomos, kai nustatyti įpareigojimai yra nevykdomi arba netinkamai vykdomi¹³⁴¹³⁵¹³⁶¹³⁷. Šią praktiką nuosekliai perėmė ir Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas vėlesnėse bylose¹³⁸. Be to, Konstitucinis Teismas pasisakė, kad piniginė bauda yra represinio pobūdžio sankcija, kuria yra nubaudžiamas teisės pažeidėjas – ūkio subjektas ir kuria yra daromas tiesioginis neigiamas poveikis jo turtinei, ekonominei padėčiai, taigi ir nuosavybės teisei bei ūkinės veiklos laisvei, nes yra nusavinamos jo piniginės lėšos¹³⁹.

Aplinkos apsaugos įstatymo paskirtis - reguliuoti visuomeninius santykius aplinkosaugos srityje, nustatyti pagrindines juridinių ir fizinių asmenų teises ir pareigas išsaugant Lietuvos Respublikai būdingą biologinę įvairovę, ekologines sistemas bei kraštovaizdį, užtikrinant sveiką ir švarią aplinką, racionalų gamtos išteklių naudojimą Lietuvos Respublikoje, jos teritoriniuose vandenyse, kontinentiniame šelfe ir ekonominėje zonoje, atsakomybę, ekonomines sankcijas ir

---

¹³³ „Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymas“, TAR, žiūrėta 2025 m. vasario 23 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.E2780B68DE62/asr>.

¹³⁴ Konstitucinio Teismo 2005 m. lapkričio 3 d. nutarimas byloje Nr. 02/03-03/03-04/03-05/03-39/03-05/04-16/04-02/05-04/05 „Dėl Tabako kontrolės įstatymo“, žiūrėta 2025 m. vasario 23 d., <https://lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta247/content>.

¹³⁵ Konstitucinio Teismo 2006 m. gegužės 31 d. sprendimas byloje Nr. 09/05 „Dėl teisenos nutraukimo“, žiūrėta 2025 m. vasario 23 d., <https://lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta212>.

¹³⁶ Konstitucinio Teismo 2008 m. sausio 21 d. nutarimas byloje Nr. Nr. 02/06-23/06-37/06-50/06-31/07 „Dėl teismo galių sprendžiant dėl licencijų verstis didmenine ar mažmenine prekyba alkoholio produktais galiojimo panaikinimo“, žiūrėta 2025 m. vasario 23 d., <https://lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta482/content>.

¹³⁷ Konstitucinio Teismo 2008 m. kovo 15 d. nutarimas byloje Nr. 19/06-20/06 „Dėl sankcijų - metalų laužo ir atliekų supirkimo vietos adreso išbraukimo iš licencijos – taikymo“, žiūrėta 2025 m. vasario 23 d., <https://lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta490/content>.

¹³⁸ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2018 m. gegužės 10 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eI-5-492/2018, TAR, žiūrėta 2025 m. vasario 23 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/05563c706a6c11e8ac27abd8fa093003>.

¹³⁹ Konstitucinio Teismo 2008 m. sausio 21 d. nutarimas byloje Nr. Nr. 02/06-23/06-37/06-50/06-31/07 „Dėl teismo galių sprendžiant dėl licencijų verstis didmenine ar mažmenine prekyba alkoholio produktais galiojimo panaikinimo“, *supra note*, 136.

poveikio priemones už juridinių asmenų padarytus aplinkos apsaugą ir gamtos išteklių naudojimą reglamentuojančių teisės aktų pažeidimus siekiant veiksmingos šių pažeidimų prevencijos ir nuostatas dėl bylų dėl ekonominių sankcijų skyrimo teisenos¹⁴⁰.

Pagal AAĮ 23 straipsnį („Atliekų tvarkymas“), asmenys privalo laikytis Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų nustatytą atliekų tvarkymo reikalavimų. Atliekų tvarkymo išlaidas apmoka teršėjas. Vadovaujantis AAĮ 36 straipsniu juridiniams asmenims skiriamos ekonominės sankcijos už aplinkos apsaugą ir gamtos išteklių naudojimą reglamentuojančių teisės aktų pažeidimus, nurodytus AAĮ įstatymo 55–128¹ straipsniuose.

AAĮ numato ekonomines sankcijas juridiniams asmenims už šiuos pažeidimus:

- 1) 94 straipsnis – „už gaminių (alyvų, apmokestinamųjų gaminių, į prietaisus ar transporto priemones įmontuotų baterijų ir akumuliatorių, elektros ir elektroninės įrangos ir transporto priemonių) tiekimo Lietuvos Respublikos vidaus rinkai apskaitos vykdymo, šių gaminių tiekimo Lietuvos Respublikos vidaus rinkai apskaitos ir atliekų tvarkymo ataskaitos ir mokesčio už aplinkos teršimą apmokestinamųjų gaminių atliekomis deklaracijos teikimo reikalavimų nevykdymą (užtraukia baudą nuo trijų šimtų iki šešių šimtų eurų)“¹⁴¹.
- 2) 95 straipsnis – „už gaminių (alyvų, apmokestinamųjų gaminių, į prietaisus ar transporto priemones įmontuotų baterijų ir akumuliatorių, elektros ir elektroninės įrangos ir transporto priemonių) ir (ar) pakuočių tiekimą Lietuvos Respublikos vidaus rinkai neužsiregistravus teisės aktų nustatyta tvarka (užtraukia baudą nuo vieno tūkstančio keturių šimtų iki trijų tūkstančių eurų)“¹⁴².
- 3) 96 straipsnis – „už elektros ir elektroninės įrangos, kurios gamintojas ar importuotojas nėra užsiregistravęs teisės aktų nustatyta tvarka, platinimą (užtraukia baudą nuo trijų šimtų iki šešių šimtų eurų)“¹⁴³.
- 4) 97 straipsnis – „įstatymų nustatytos pareigos nustatyta tvarka priimti gaminių atliekas nevykdymas (užtraukia baudą nuo keturių šimtų penkiasdešimt iki aštuonių šimtų penkiasdešimt eurų)“¹⁴⁴.
- 5) 98 straipsnis – „už nustatyta tvarka nepaženklintos elektros ir elektroninės įrangos tiekimą Lietuvos Respublikos vidaus rinkai ar platinimą (užtraukia baudą nuo šešių šimtų iki vieno tūkstančio dviejų šimtų eurų)“¹⁴⁵.

---

¹⁴⁰ „Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymas“, *supra note.*, 133.

¹⁴¹ „Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymas“, *supra note.*, 133.

¹⁴² „Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymas“, *supra note.*, 133.

¹⁴³ „Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymas“, *supra note.*, 133.

¹⁴⁴ „Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymas“, *supra note.*, 133.

¹⁴⁵ „Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymas“, *supra note.*, 133.

- 6) 99 straipsnis – „nustatytos pareigos šviesti ir (ar) informuoti visuomenę gaminių atliekų tvarkymo klausimais nustatyta tvarka nevykdymas arba netinkamas vykdymas (užtraukia baudą platintojui nuo trijų šimtų iki šešių šimtų eurų, gamintojui ir importuotojui – nuo vieno tūkstančio keturių šimtų iki trijų tūkstančių eurų)“¹⁴⁶.
- 7) 101 straipsnis – „už elektros ir elektroninės įrangos tiekimą Lietuvos Respublikos vidaus rinkai neturint dokumento, įrodančio, kad elektros ir elektroninės įrangos atliekų tvarkymas bus finansuojamas (užtraukia baudą nuo vieno tūkstančio keturių šimtų iki trijų tūkstančių eurų)“¹⁴⁷.
- 8) 102 straipsnis - „už gaminių atliekų tvarkymo neorganizavimą (užtraukia baudą nuo šešių tūkstančių iki keturiolikos tūkstančių eurų)“¹⁴⁸.

Atsakomybės taikymas yra itin svarbus veiksnys, skatinantis asmenis laikytis įstatyme nustatytų reikalavimų, užtikrinant numatytą tikslų ir užduočių įgyvendinimą.

Išanalizavus Aplinkos apsaugos įstatyme nustatytas atsakomybes, matyti, kad jis neapima kai kurių įstatyme nustatytų pareigų, kurias gamintojams ir importuotojams nustato Atliekų tvarkymo įstatymas. Viena iš jų – įvykdyti Vyriausybės nustatytas elektros ir elektroninės įrangos atliekų tvarkymo užduotis. Detaliau Aplinkos apsaugos įstatymo problematiką nagrinėsime trečiame skyriuje.

Šių atsakomybės nuostatų kontekste vertingos ir mokslininkų įžvalgos. Pasak L. Žilinskienės, „Aplinkos apsaugos įstatyme, nustatant jo paskirtį ir apibrėžiant aplinkos apsaugos objektą, atliekos nėra tiesiogiai minimos. Tik Aplinkos apsaugos įstatymo 23 straipsnyje įtvirtinta blanketinė norma, kad asmenys privalo laikytis Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų nustatytų atliekų tvarkymo reikalavimų, o atliekų tvarkymo išlaidas apmoka teršėjas. Siekiant aiškiau apibrėžti aplinkos apsaugos ir atliekų tvarkymo santykį, tikslinga Aplinkos apsaugos įstatymo bendrosiose nuostatose numatyti, kad šis įstatymas taikomas ir atliekų tvarkymui“¹⁴⁹. Pritartina L. Žilinskienės tyrimo įžvalgoms, „jog Aplinkos apsaugos įstatymo paskirtyje atliekų tvarkymas nėra išskiriamas kaip svarbus aplinkos apsaugos elementas“.

Atsakomybė už EEĮ tvarkymo reikalavimų nevykdymą numatyta ne tik Aplinkos apsaugos įstatyme. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso

---

¹⁴⁶ „Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymas“, *supra note.*, 133.

¹⁴⁷ „Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymas“, *supra note.*, 133.

¹⁴⁸ „Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymas“, *supra note.*, 133.

¹⁴⁹ Leda Žilinskienė, *supra note.*, 33:83.

(toliau – Administracinių nusižengimų kodeksas arba ANK) („XII-1869“, 2015), 249 straipsniu gali būti taikomos administracinės nuobaudos už šiuos pažeidimus:¹⁵⁰

- 1) „EEĮ tiekimo rinkai apskaitos ir atliekų tvarkymo ataskaitos nepateikimas iki nustatytų terminų (užtraukia baudą juridinių asmenų vadovams ar kitiems atsakingiems asmenims nuo vieno šimto dvidešimt iki dviejų šimtų dvidešimt eurų)“¹⁵¹.
- 2) „EEĮ tiekimo rinkai apskaitos netvarkymas ar netinkamas tvarkymas (užtraukia baudą nuo dviejų šimtų trisdešimt iki keturių šimtų trisdešimt eurų)“¹⁵².
- 3) „Informacijos apie EEĮ esančias pavojingas medžiagas, jų keliamą pavojų aplinkai ir žmonių sveikatai arba informacijos apie šios įrangos atliekų tvarkymą ir priėmimą prekybos vietoje nepateikimas elektros ir elektroninės įrangos vartotojams ar šios įrangos atliekų tvarkytojams (užtraukia baudą nuo trijų šimtų iki penkių šimtų šešiasdešimt eurų)“¹⁵³.
- 4) „EEĮ kurios gamintojas ir (ar) importuotojas nėra užsiregistravęs gamintojų ir importuotojų registravimo sąvade, platinimas (užtraukia baudą nuo trijų šimtų iki penkių šimtų šešiasdešimt eurų)“¹⁵⁴.
- 5) „Pagal nustatytus reikalavimus nepaženklintos EEĮ platinimas (užtraukia baudą nuo trijų šimtų iki penkių šimtų šešiasdešimt eurų)“¹⁵⁵.
- 6) „Klaidingų duomenų pateikimas elektros ir elektroninės įrangos tiekimo rinkai apskaitos ir atliekų tvarkymo ataskaitose (užtraukia baudą juridinių asmenų vadovams ar kitiems atsakingiems asmenims nuo keturių šimtų penkiasdešimt iki aštuonių šimtų penkiasdešimt eurų.)“¹⁵⁶.
- 7) „Atsisakymas be papildomo mokesčio priimti prekybos vietoje vartotojo atiduodamas buityje susidarančias elektros ir elektroninės įrangos atliekas tuo atveju, kai vartotojo atiduodamos elektros ir elektroninės įrangos atliekos yra tos pačios paskirties kaip jo perkama įranga ir kai atiduodamos įrangos atliekų kiekis

---

¹⁵⁰ „Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo tvarkos įstatymas“, TAR, žiūrėta 2025 m. vasario 23 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/4ebe66c0262311e5bf92d6af3f6a2e8b/asr>.

¹⁵¹ „Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo tvarkos įstatymas“, *Ibid*, 150.

¹⁵² „Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo tvarkos įstatymas“, *Ibid*, 150.

¹⁵³ „Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo tvarkos įstatymas“, *Ibid*, 150.

¹⁵⁴ „Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo tvarkos įstatymas“, *Ibid*, 150.

¹⁵⁵ „Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo tvarkos įstatymas“, *Ibid*, 150.

¹⁵⁶ „Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo tvarkos įstatymas“, *Ibid*, 150.

(skaičiuojant įrangos vienetais) atitinka perkamos įrangos kiekį (užtraukia baudą nuo keturių šimtų penkiasdešimt iki aštuonių šimtų penkiasdešimt eurų)¹⁵⁷.

- 8) „Pagal nustatytus reikalavimus nepaženklintos elektros ir elektroninės įrangos tiekimas Lietuvos Respublikos vidaus rinkai (užtraukia baudą juridinių asmenų vadovams ar kitiems atsakingiems asmenims nuo penkių šimtų penkiasdešimt iki vieno tūkstančio dviejų šimtų eurų)¹⁵⁸.
- 9) „Elektros ir elektroninės įrangos tiekimas Lietuvos Respublikos vidaus rinkai neįsiregistravus Gamintojų ir importuotojų registravimo sąvade (užtraukia įspėjimą arba baudą juridinių asmenų vadovams ar kitiems atsakingiems asmenims nuo vieno šimto penkiasdešimt iki vieno tūkstančio keturių šimtų penkiasdešimt eurų)¹⁵⁹.
- 10) „Elektros ir elektroninės įrangos tiekimas Lietuvos Respublikos vidaus rinkai neturint dokumento, įrodančio, kad elektros ir elektroninės įrangos atliekų tvarkymas bus finansuojamas (užtraukia baudą juridinių asmenų vadovams ar kitiems atsakingiems asmenims nuo penkių šimtų penkiasdešimt iki vieno tūkstančio penkių šimtų eurų)¹⁶⁰.
- 11) „Elektros ir elektroninės įrangos atliekų netvarkymas ir nedalyvavimas elektros ir elektroninės įrangos atliekų tvarkymo sistemoje (užtraukia baudą juridinių asmenų vadovams ar kitiems atsakingiems asmenims nuo dviejų tūkstančių septynių šimtų iki šešių tūkstančių eurų)¹⁶¹.

Taigi, atsakomybė už EEĮ atliekų tvarkymo reikalavimų nevykdymą reglamentuojama tiek Aplinkos apsaugos įstatyme, tiek Administracinių nusižengimų kodekse. Skirtumas toks, kad juridiniams asmenims taikomos ekonominės sankcijos pagal AAĮ, o fiziniams asmenims, pavyzdžiui, juridinio asmens vadovui, taikomos administracinės nuobaudos pagal ANK.

Analizuojant EEĮ atliekų tvarkymą reglamentuojančius teisės aktus, būtina išskirti poįstatyminius norminius aktus, tokius kaip Vyriausybės nutarimai ir aplinkos ministro įsakymai.

---

¹⁵⁷ „Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo tvarkos įstatymas“, *supra note*, 150.

¹⁵⁸ „Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo tvarkos įstatymas“, *supra note*, 150.

¹⁵⁹ „Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo tvarkos įstatymas“, *supra note*, 150.

¹⁶⁰ „Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo tvarkos įstatymas“, *supra note*, 150.

¹⁶¹ „Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo tvarkos įstatymas“, *supra note*, 150.

Vienas svarbiausių poįstatyminių teisės aktų yra Valstybinis atliekų prevencijos ir tvarkymo 2021–2027 metų planas (toliau – Valstybinis atliekų prevencijos ir tvarkymo planas)¹⁶². Jo paskirtis – nustatyti priemones, reikalingas atliekų prevencijos ir tvarkymo tikslams pasiekti.

Vienas pagrindinių Valstybinio atliekų prevencijos ir tvarkymo plano uždavinių – iki 2025 m. padidinti antrinių žaliavų panaudojimą (žiediško lygį) bent iki tuo metu esančio Europos Sąjungos vidurkio. Plane taip pat numatytos savivaldybių užduotys, Europos Sąjungos struktūrinės paramos finansavimo kryptys ir įgyvendinimo vertinimo kriterijai.

Svarbu paminėti, kad Valstybinis atliekų prevencijos ir tvarkymo planas kaip pagrindinį prioritetą nustato žiedinės ekonomikos įgyvendinimą. Daug dėmesio skiriama EEĮ gaminių ilgaamžiškumui, remontuojamumui ir perdirbamumui. Siekiant įgyvendinti atliekų prevencijos ir tvarkymo prioritetus, ypač atliekų prevenciją, plane numatyta finansuoti ekologinį projektavimą, skatinti pavojingų cheminių medžiagų ir iškastinių gamtinių žaliavų naudojimo mažinimą, diegti skaitmeninius ir inovatyvius sprendimus atliekų susidarymui mažinti. Be to, numatyta skatinti mažų ir vidutinių įmonių perėjimą prie tvaresnių gamybos procesų, remiant aplinkai draugiškų technologijų kūrimą, demonstravimą ir diegimą¹⁶³.

Siekiant sumažinti sąvartynuose šalinamų EEĮ atliekų kiekį ir įgyvendinti EEĮ atliekų prevencijos bei tvarkymo prioritetų eiliškumą, Valstybinis atliekų prevencijos ir tvarkymo planas nustato šiuos EEĮ atliekų tvarkymo reikalavimus (282 p.):

- 1) Organizuoti viešinio kampanijas, skatinančias rinktis daugkartinius gaminius ir pakartotinai naudoti daiktus.
- 2) Skatinti ir remti prekybos naudotais daiktais, jų taisymo paslaugas teikiančio smulkiojo verslo plėtojimą.
- 3) Sudaryti sąlygas tvariai pramonės mažų ir vidutinių įmonių transformacijai: skatinti inovatyvių ir aplinkai draugiškų technologijų kūrimą, demonstravimą ir diegimą.
- 4) Vykdyti viešinio kampanijas, skatinančias atliekų rūšiuojamąjį surinkimą.
- 5) Plėsti trūkstančių didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelių skaičių, užtikrinant jų patogų prieinamumą pagal gyventojų tankumą.
- 6) Parengti ir patvirtinti EEĮ pripažinimo netinkama naudoti.
- 7) Parengti ir patvirtinti EEĮ, baldų, tekstilės pripažinimo netinkamais naudoti kontrolės tvarką ir sustiprinti kontrolę, kad į vidaus rinką patektų saugūs paruošti pakartotinai naudoti tinkami produktai.

---

¹⁶² Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. balandžio 12 d. nutarimas Nr. 519 „Dėl valstybinio atliekų prevencijos ir tvarkymo 2021–2027 metų plano patvirtinimo“, *supra note*, 51.

¹⁶³ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. balandžio 12 d. nutarimas Nr. 519 „Dėl valstybinio atliekų prevencijos ir tvarkymo 2021–2027 metų plano patvirtinimo“, *supra note*, 51.

- 8) Plėsti atliekų, tinkamų paruošti pakartotinai naudoti, priėmimo vietų (stotelių) tinklą.
- 9) Įvertinti EEĮ gamintojo atsakomybės principo įgyvendinimą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimus, prireikus parengti susijusių teisės aktų pakeitimų, užtikrinančių visų gamintojų dalyvavimą atliekų tvarkymo sistemoje¹⁶⁴.

Valstybinis atliekų prevencijos ir tvarkymo planas ne tik nustato reikalavimus, bet ir atskleidžia pagrindines EEĮ atliekų tvarkymo problemas. Jos detaliau analizuojamos trečiame skyriuje.

Ne mažiau svarbus EEĮ atliekų tvarkymą reglamentuojantis poįstatyminis teisės aktas - 2004 m. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymas Nr. D1-481 „Dėl Elektros ir elektroninės įrangos bei jos atliekų tvarkymo taisyklių patvirtinimo“ (toliau – Taisyklės)¹⁶⁵. Šios Taisyklės nustato EEĮ ženklavimo, EEĮ atliekų tvarkytojų ir vartotojų informavimo, EEĮ atliekų surinkimo, saugojimo, apdorojimo, EEĮ ir jos atliekų apskaitos reikalavimus bei tvarką. Jos privalomos visiems asmenims, kurių veikla susijusi su EEĮ gamyba, importu (įvežimu iš kitų valstybių), eksportu (išvežimu į kitas valstybes), platinimu ir (ar) šios įrangos atliekų tvarkymu¹⁶⁶.

Taisyklėse įtvirtinti šie reikalavimai gamintojams ir importuotojams bei platintojams¹⁶⁷:

- 1) *Reikalavimai gamintojams ir importuotojams.* Gaminant ir importuojant EEĮ būtina registruotis registre, organizuoti EEĮ atliekų tvarkymą, ženklinti gaminius pagal nustatytą standartą, šviesti ir informuoti visuomenę, teikti atliekų tvarkymo veiklos ataskaitas.
- 2) *Reikalavimai platintojams.* Privalo užtikrinti, kad jų platinama įranga, registruota ir tinkamai paženklinta. EEĮ atliekas iš vartotojų privalo priimti nemokamai. Turi šviesti ir informuoti vartotojus apie tinkamą atliekų surinkimą.
- 3) *Surinkimo ir vežimo tvarka.* Atliekos turi būti surenkamos atskirai nemaišant su kitomis atliekomis siekiant užtikrinti tinkamą perdirbimą ir pakartotinį naudojimą. Apibrėžia priemones, kurių reikia imtis jei atliekos užterštos pavojingomis atliekomis.
- 4) *Atliekų laikymas, apdorojimas.* Nustato atliekų laikymo sąlygas įskaitant reikalavimus infrastruktūrai ir pavojingųjų medžiagų izoliavimui. Taip pat

¹⁶⁴ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. balandžio 12 d. nutarimas Nr. 519 „Dėl valstybinio atliekų prevencijos ir tvarkymo 2021–2027 metų plano patvirtinimo“, *supra note*, 51.

¹⁶⁵ „Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2004 m. rugsėjo 10 d. įsakymas Nr. D1-481 „Dėl Elektros ir elektroninės įrangos bei jos atliekų tvarkymo taisyklių“, TAR, žiūrėta 2025 m. kovo 1 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.CCEDC459B59F>.

¹⁶⁶ „Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2004 m. rugsėjo 10 d. įsakymas Nr. D1-481 „Dėl Elektros ir elektroninės įrangos bei jos atliekų tvarkymo taisyklių“, *Ibid*, 165.

¹⁶⁷ „Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2004 m. rugsėjo 10 d. įsakymas Nr. D1-481 „Dėl Elektros ir elektroninės įrangos bei jos atliekų tvarkymo taisyklių“, *Ibid*, 165.

numatomi būdai kaip apdoroti atliekas, kad būtų pasiektas maksimalus jų perdirbimo ar pakartotinio naudojimo lygis. Pabrėžiama būtinybė naudoti geriausias prieinamas technologijas.

- 5) *EEĮ atliekų apskaita*. Visos EEĮ atliekas tvarkančios įmonės privalo vykdyti atliekų apskaitą ir teikti ataskaitas.
- 6) *Reikalavimai EEĮ atliekų priėmimo vietoms*. Nustatyti reikalavimai priėmimo vietų įrengimui atsižvelgiant į individualias ar kolektyvias vietas.
- 7) *Minimalūs reikalavimai vežant tranzitu, išvežant ar įvežant naudotą EEĮ į Lietuvą*. Nurodyti konkretūs dokumentai ir tvarka kaip turi būti transportuojamos EEĮ.

Apibendrinant, Taisyklės detalizuoja ir konkretizuoja Atliekų tvarkymo įstatymo nuostatas, užtikrindamos aiškesnę EEĮ atliekų tvarkymo reglamentavimą.

Yra ir kitų svarbių poįstatyminių teisės aktų reglamentuojančių EEĮ atliekų tvarkymo veiklą:

- *Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymas dėl gamintojų ir importuotojų registravimo taisyklių patvirtinimo*. Taisyklės nustato „Lietuvos Respublikos vidaus rinkai tiekiančių baterijas ar akumulatorius, elektros ir elektroninę įrangą, transporto priemones, alyvą, apmokestinamuosius gaminius (išskyrus baterijas ir akumulatorius), pripildytas pakuotes gamintojų ir importuotojų, Lietuvos Respublikos vidaus rinkai tuščias pakuotes tiekiančių pakuočių gamintojų registravimo Gamintojų ir importuotojų sąvade tvarką“¹⁶⁸.
- *Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymas dėl atliekų tvarkymo taisyklių patvirtinimo*. Nustato „atliekų rūšiavimo, laikinojo laikymo, surinkimo, vežimo, apdorojimo reikalavimus, taip pat reikalavimus produktų platintojams, priimančioms vartotojų atiduodamas produktų ir (ar) pakuočių atliekas, papildomus biologinių ir pavojingųjų atliekų (įskaitant alyvos atliekas) tvarkymo reikalavimus, prekybos atliekomis ir tarpininkavimo organizuojant atliekų naudojimą ar šalinimą ypatumus, reikalavimus atliekų naudojimo ar šalinimo techniniam reglamentui, atliekų apskaitos ir tvarkymo dokumentų saugojimo tvarką“¹⁶⁹.
- *Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymas dėl atliekų susidarymo ir tvarkymo apskaitos ir ataskaitų teikimo taisyklių patvirtinimo*. Nustato „atliekų darytojų ir atliekų

---

¹⁶⁸ „Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2009 m. birželio 2 d. įsakymas Nr. D1-291 „Dėl gamintojų ir importuotojų registravimo taisyklių patvirtinimo“, TAR, žiūrėta 2025 m. kovo 1 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.344991/asr>.

¹⁶⁹ „Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 1999 m. liepos 14 d. įsakymas Nr. 217 „Dėl Atliekų tvarkymo taisyklių patvirtinimo“, TAR, žiūrėta 2025 m. kovo 1 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.38E37AB6E8E6/asr>.

tvarkytojų susidarančių ir tvarkomų atliekų apskaitos vykdymo ir atliekų susidarymo ir tvarkymo apskaitos ataskaitų teikimo tvarką“¹⁷⁰.

- *Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymas dėl gaminių apskaitos ir atliekų tvarkymo organizavimo veiklos ataskaitų teikimo taisyklių patvirtinimo.* Nustato „Lietuvos Respublikos vidaus rinkai verslo tikslais tiekiamų baterijų ar akumuliatorių, elektros ir elektroninės įrangos, transporto priemonių ir Lietuvos Respublikos vidaus rinkai tiekiamų alyvų, apmokestinamųjų gaminių (išskyrus baterijas ir akumulatorius) apskaitos tvarkymo reikalavimus ir alyvų, transporto priemonių, elektros ir elektroninės įrangos, baterijų ar akumuliatorių ir kitų apmokestinamųjų gaminių apskaitos ir atliekų tvarkymo organizavimo veiklos ataskaitų teikimo tvarką, Lietuvos Respublikos rinkai pateikiamų vienkartinį plastikinių gaminių (tabako gaminių su filtrais ir (ar) filtrų, parduodamų naudoti kartu su tabako gaminiais) apskaitos ir apskaitos ataskaitų teikimo tvarką“¹⁷¹.
- *Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymas dėl pavojingųjų atliekų tvarkymo licencijavimo taisyklių patvirtinimo.* Taisyklės nustato „pavojingųjų atliekų tvarkymo licencijų išdavimą, atsisakymą jas išduoti, licencijų duomenų ar informacijos tikslinimą, licencijų galiojimo sustabdymą, licencijų galiojimo sustabdymo panaikinimą, licencijų galiojimo panaikinimą. Pavojingųjų atliekų tvarkymo licenciją privalo gauti Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymo 12 straipsnio 1 dalyje nustatytos pavojingąsias atliekas ketinančios surinkti ir (ar) vežti įmonės“¹⁷².
- *Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas dėl gaminių ir (ar) pakuočių atliekų tvarkymo organizavimo licencijavimo taisyklių patvirtinimo.* Taisyklės nustato „eksploatuoti netinkamų transporto priemonių, alyvos, elektros ir elektroninės įrangos, apmokestinamųjų gaminių, žvejybos įrankių, kurių sudėtyje yra plastiko, ir pakuočių atliekų tvarkymo organizavimo licencijų išdavimo, jų keitimo, išpėjimo apie galimą licencijos galiojimo sustabdymą, galiojimo sustabdymo, galiojimo sustabdymo panaikinimo ir galiojimo panaikinimo tvarką“. Gaminių ar pakuočių atliekų tvarkymo organizavimo licenciją turi gauti Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymo 34²² straipsnyje nurodytą veiklą ketinanti vykdyti gamintojų ir importuotojų organizacija kuri

---

¹⁷⁰ „Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2011 m. gegužės 3 d. įsakymas Nr. D1-367 „Dėl Atliekų susidarymo ir tvarkymo apskaitos ir ataskaitų teikimo taisyklių patvirtinimo“, TAR, žiūrėta 2025 m. kovo 1 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.398698/asr>.

¹⁷¹ „Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2009 m. gegužės 3 d. įsakymas Nr. D1-290 „Dėl gaminių apskaitos ir atliekų tvarkymo organizavimo veiklos ataskaitų teikimo taisyklių patvirtinimo“, TAR, žiūrėta 2025 m. kovo 1 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.344990/asr>.

¹⁷² „Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2003 m. gruodžio 19 d. įsakymas Nr. 684 „Dėl Pavojingųjų atliekų tvarkymo licencijavimo taisyklių patvirtinimo“, TAR, žiūrėta 2025 m. kovo 1 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.B3844E0BF0BD/asr>.

vykdys Atliekų tvarkymo įstatyme. Į Atliekų tvarkymo įstatymo 34²⁴ straipsnio 5 punkte nurodytą elektros ir elektroninės įrangos atliekų tvarkymo organizavimo licenciją įrašomos visos elektros ir elektroninės įrangos kategorijos pagal Dokumentų, įrodančių, kad elektros ir elektroninės įrangos atliekų tvarkymas bus finansuojamas, sudarymo ir jų reikalavimų vykdymo, lėšų, gautų pagal šiuos dokumentus, kaupimo, naudojimo ir grąžinimo taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. sausio 19 d. nutarimu Nr. 61 „Dėl Dokumentų, įrodančių, kad elektros ir elektroninės įrangos atliekų tvarkymas bus finansuojamas, sudarymo ir jų reikalavimų vykdymo, lėšų, gautų pagal šiuos dokumentus, kaupimo, naudojimo ir grąžinimo taisyklių patvirtinimo ir elektros ir elektroninės įrangos atliekų tvarkymo užduočių nustatymo“, priedo II skyrių „Elektros ir elektroninės įrangos ir banko garantijos, laidavimo draudimo sutarties dydžio nustatymo įkainių sąrašas nuo 2018 m. sausio 1 d.“¹⁷³.

- *Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymas dėl savivaldybės organizuojamą komunalinių atliekų tvarkymo sistemą papildančių atliekų surinkimo sistemų diegimo sąlygų derinimo su savivaldybėmis taisyklių patvirtinimo.* Nustato „savivaldybės organizuojamą komunalinių atliekų tvarkymo sistemą papildančių atliekų surinkimo sistemų diegimo sąlygas bei jų derinimo su savivaldybėmis tvarką“¹⁷⁴.
- *Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymas dėl gamintojų ir importuotojų organizacijos veiklos organizavimo plano, finansavimo schemos ir švietimo programos rengimo, derinimo ir ataskaitų bei informacijos apie jų vykdymą teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo.* Nustato „gamintojų ir importuotojų organizacijos atliekų tvarkymo veiklos organizavimo plano, atliekų tvarkymo finansavimo schemos ir visuomenės švietimo bei informavimo atliekų prevencijos ir tvarkymo klausimais programos turinį, šių dokumentų rengimo, derinimo, koregavimo ir teikimo tvarką, ataskaitos apie veiklos organizavimo plano, finansavimo schemos ir švietimo programos vykdymą teikimo tvarką ir informacijos apie vykdytas atliekų tvarkymo veiklos organizavimo plane ir visuomenės švietimo ir informavimo atliekų tvarkymo klausimais programoje numatytas priemones bei finansavimo schemos vykdymą teikimo tvarką“¹⁷⁵.

---

¹⁷³ „Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2006 m. sausio 11 d. įsakymas Nr. 18 „Dėl Gaminių ir (ar) pakuočių atliekų tvarkymo organizavimo licencijavimo taisyklių patvirtinimo“, TAR, žiūrėta 2025 m. kovo 2 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.269093/asr>.

¹⁷⁴ „Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2006 m. gegužės 16 d. įsakymas Nr. D1-232 „Dėl Savivaldybės organizuojamą komunalinių atliekų tvarkymo sistemą papildančių atliekų surinkimo sistemų diegimo sąlygų derinimo su savivaldybėmis taisyklių patvirtinimo“, TAR, žiūrėta 2025 m. kovo 2 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.2DFD6F57622C/asr>.

¹⁷⁵ „Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2006 m. sausio 30 d. įsakymas Nr. D1-57 „Dėl Gamintojų ir importuotojų organizacijos veiklos organizavimo plano, finansavimo schemos ir švietimo programos rengimo, derinimo ir ataskaitų bei informacijos apie jų vykdymą teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“, TAR, žiūrėta 2025 m. kovo 2 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.4504B0BA3E60/asr>.

- Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymas dėl reikalavimų visuomenės švietimui ir informavimui atliekų, kurioms taikomas gamintojo atsakomybės principas, tvarkymo klausimais tvarkos aprašo patvirtinimo. Nustato „reikalavimus atliekų, kurioms taikomas gamintojo atsakomybės principas (elektros ir elektroninės įrangos, transporto priemonių, alyvos, baterijų ir akumuliatorių, apmokestinamųjų gaminių, išskyrus baterijas ir akumuliatorius, pakuočių), gamintojų ir importuotojų, elektros ir elektroninės įrangos ir nešiojamųjų baterijų ir akumuliatorių platintojams, transporto priemonių techninės priežiūros ir remonto paslaugas teikiančioms įmonėms, kurios yra alyvos atliekų turėtojos, vykdomam visuomenės švietimui ir informavimui“¹⁷⁶.
- Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymas dėl dokumentų, įrodančių, kad elektros ir elektroninės įrangos atliekų tvarkymas bus finansuojamas, sudarymo ir jų reikalavimų vykdymo, lėšų, gautų pagal šiuos dokumentus, kaupimo, naudojimo ir grąžinimo taisyklių patvirtinimo ir elektros ir elektroninės įrangos atliekų tvarkymo užduočių nustatymo. Nustato „dokumentų, įrodančių, kad elektros ir elektroninės įrangos gamintojų ir importuotojų Lietuvos Respublikos vidaus rinkai verslo tikslais tiekiamos elektros ir elektroninės įrangos atliekų tvarkymas bus finansuojamas, sudarymo ir jų reikalavimų vykdymo, lėšų, gautų pagal šiuos dokumentus, kaupimo, naudojimo ir grąžinimo tvarką“¹⁷⁷.

Kaip matyti Lietuvoje EEĮ atliekų tvarkymo reglamentavimas yra platus sudarantis visą teisinių dokumentų sistemą, kurią sudaro įstatymai ir poįstatyminiai teisės aktai.

2 Lentelė. Lietuvos Respublikos teisės aktai, reglamentuojantys EEĮ atliekų tvarkymą.

Įstatymai		
Įstatymai	Reglamentavimo sritis	Pagrindiniai tikslai
<ul style="list-style-type: none"> • Atliekų tvarkymo įstatymas 	Atliekų tvarkymas	Nustato atliekų prevencijos, surinkimo, perdirbimo ir šalinimo reikalavimus, taikant gamintojo atsakomybės principą ir atliekų hierarchiją.

¹⁷⁶ „Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2012 m. birželio 28 d. įsakymas Nr. D1-554 „Dėl reikalavimų visuomenės švietimui ir informavimui atliekų, kurioms taikomas gamintojo atsakomybės principas, tvarkymo klausimais tvarkos aprašo patvirtinimo“, TAR, žiūrėta 2025 m. kovo 2 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.2E9A98D572BC>.

¹⁷⁷ „Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2006 m. sausio 19 d. įsakymas Nr. 61 „Dėl Dokumentų, įrodančių, kad elektros ir elektroninės įrangos atliekų tvarkymas bus finansuojamas, sudarymo ir jų reikalavimų vykdymo, lėšų, gautų pagal šiuos dokumentus, kaupimo, naudojimo ir grąžinimo taisyklių patvirtinimo ir elektros ir elektroninės įrangos atliekų tvarkymo užduočių nustatymo“, TAR, žiūrėta 2025 m. kovo 2 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.6AFB48E2BB07/asr>.

• Aplinkos apsaugos įstatymas (AAĮ)	Teisinė atsakomybė	Nustato ekonomines sankcijas už EEĮ atliekų tvarkymo pažeidimus juridiniams asmenims.
• Administracinių nusižengimų kodeksas (ANK)	Teisinė atsakomybė	Numato baudas ir administracinę atsakomybę už atliekų tvarkymo pažeidimus fiziniams asmenims.
Pojstatyminiai teisės aktai: vyriausybės nutarimai aplinkos ministro įsakymai		
• Valstybinis atliekų prevencijos ir tvarkymo 2021–2027 m. planas	Strateginis planavimas	Nustato atliekų prevencijos ir tvarkymo strateginius tikslus, skatina žiedinę ekonomiką.
• Elektros ir elektroninės įrangos bei jos atliekų tvarkymo taisyklės	EEĮ atliekų tvarkymas	Nustato EEĮ gamintojų ir importuotojų registravimo, atliekų surinkimo, ženklinimo, švietimo reikalavimus.
• Atliekų tvarkymo taisyklės	Atliekų tvarkymas	Apibrėžia atliekų rūšiavimo, laikino laikymo, surinkimo ir perdirbimo reikalavimus.
• Atliekų susidarymo ir tvarkymo apskaitos ir ataskaitų teikimo taisyklės	Apskaita ir ataskaitos	Nustato atliekų apskaitos ir ataskaitų teikimo reikalavimus įmonėms.
• Gamintojų ir importuotojų registravimo taisyklės	Registracija	Reglamentuoja vidaus rinkai tiekiamų produktų gamintojų ir importuotojų registraciją.
• Pavojingųjų atliekų tvarkymo licencijavimo taisyklės	Licencijavimas	Nustato pavojingųjų atliekų tvarkymo licencijų išdavimo, galiojimo ir sustabdymo tvarką.
• Gaminių apskaitos ir atliekų tvarkymo organizavimo veiklos ataskaitų teikimo taisyklės	Apskaita ir ataskaitos	Nustato gaminių atliekų apskaitos ir atliekų tvarkymo veiklos organizavimo ataskaitų teikimo reikalavimus įmonėms.
• Gaminių ir (ar) pakuočių atliekų tvarkymo organizavimo licencijavimo taisyklės	Licencijavimas	Apibrėžia reikalavimus atliekų tvarkymo organizacijoms, kurios gauna licencijas veiklai vykdyti.
• Savivaldybės organizuojamą komunalinių atliekų tvarkymo sistemą papildančių atliekų surinkimo sistemų diegimo sąlygų derinimo su savivaldybėmis taisyklės	Papildomų atliekų tvarkymo sistemų kūrimas	Nustato sąlygas papildomų atliekų surinkimo sistemų diegimui savivaldybėse.
• Gamintojų ir importuotojų organizacijos veiklos organizavimo plano, finansavimo schemos ir švietimo programos rengimo, derinimo ir ataskaitų bei informacijos apie jų vykdymą teikimo tvarkos aprašo	Atliekų tvarkymo organizavimas	Apibrėžia atliekų tvarkymo planų, finansavimo schemų ir visuomenės švietimo reikalavimus.
• Reikalavimų visuomenės švietimui ir informavimui atliekų, kurioms taikomas	Švietimas ir informavimas	Nustato reikalavimus informavimo kampanijoms apie atliekų prevenciją ir tvarkymą.

gamintojo atsakomybės principas, tvarkymo klausimais tvarkos aprašas		
<ul style="list-style-type: none"> Dokumentų, įrodančių, kad elektros ir elektroninės įrangos atliekų tvarkymas bus finansuojamas, sudarymo ir jų reikalavimų vykdymo, lėšų, gautų pagal šiuos dokumentus, kaupimo, naudojimo ir grąžinimo taisyklių patvirtinimo ir elektros ir elektroninės įrangos atliekų tvarkymo užduočių nustatymo 	Atliekų tvarkymo įrodymas	Nustato reikalavimus dokumentams, patvirtinantiems EEĮ atliekų tvarkymo finansavimą, lėšų kaupimą, naudojimą ir grąžinimą.

Apibendrinant, galima teigti, jog ne tik Europos Sąjunga, bet ir Lietuva, EEĮ atliekų tvarkymą reglamentuoja kompleksine ir tarpusavyje susieta teisės aktų sistema, kuri apima įstatymus ir poįstatyminius aktus. Atliekų tvarkymo įstatyme nustatyti pagrindiniai EEĮ atliekų tvarkymo principai ir reikalavimai, gamintojų, importuotojų, platintojų ir vartotojų teisės. Aplinkos apsaugos įstatymas ir Administracinių nusižengimų kodeksas reglamentuoja atsakomybę už Atliekų tvarkymo įstatyme nustatytų reikalavimų nevykdymą. Poįstatyminiai teisės aktai, tokie kaip Vyriausybės nutarimai ir aplinkos ministro įsakymai detalizuoja Atliekų tvarkymo įstatyme įtvirtintų pareigų įgyvendinimo tvarką nuo registracijos, apskaitos ir ataskaitų teikimo iki reikalavimų, susijusių su EEĮ atliekų tvarkymo finansavimu.

3. ELEKTROS IR ELEKTRONINĖS ĮRANGOS ATLIEKŲ TVARKYMO TEISINIO REGLAMENTAVIMO IR JO ĮGYVENDINIMO PROBLEMOS LIETUVOJE

Elektros ir elektroninės įrangos atliekų tvarkymas yra svarbi aplinkos apsaugos politikos dalis, kuri reikalauja ne tik tinkamo teisinio reglamentavimo, bet ir veiksmingo praktinio įgyvendinimo. Lietuvoje teisinis reglamentavimas yra kompleksinis, tačiau kyla klausimas, ar jis yra pakankamai efektyvus ir tinkamai įgyvendinamas praktikoje.

Aplinkos apsaugos agentūros duomenimis, Lietuvoje 2020–2023 m. elektronikos atliekų surinkimo rodikliai sumažėjo nuo 39,31 % iki 35,62 %. Jei atliekos grįžta į perdirbimą, tai padeda išsaugoti gamtos išteklius ir sumažinti taršą, tačiau jei jos nesurenkamos, jos gali patekti į aplinką ir tapti pavojingomis žmonių sveikatai bei ekosistemoms¹⁷⁸.

Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija Aplinkos apsaugos įstatymo pakeitimo projekto aiškinamajame rašte nurodė, kad elektronikos platintojų asociacija „EEPA“ 2022 m. įvykdė Vyriausybės nustatytas užduotis tik trečiojoje EEĮ kategorijoje - „Lempos“. Kitų EEĮ kategorijų tvarkymo užduotys nebuvo įvykdytos, pasiektas įgyvendinimo lygis siekė tik 11-55 proc.¹⁷⁹. Tokie rezultatai rodo, kad teisės aktų buvimas savaime neužtikrina jų efektyvaus įgyvendinimo, todėl būtina analizuoti ir nustatyti reglamentavimo ir jo įgyvendinimo problemas.

3.1. Atsakomybės už EEĮ atliekų tvarkymo reikalavimų nesilaikymą reglamentavimo problemos

Siekiant sumažinti elektronikos atliekų daromą poveikį aplinkai ir žmonių sveikatai, būtina užtikrinti veiksmingą atsakomybės mechanizmą už EEĮ atliekų tvarkymo reikalavimų nesilaikymą.

Kaip analizuota antrajame skyriuje, gamintojų, importuotojų ir platintojų atsakomybė už EEĮ atliekų tvarkymo reikalavimų nesilaikymą yra reglamentuojama dviem teisės aktais: Aplinkos apsaugos įstatymu ir Administracinių nusižengimų kodeksu.

Analizuojant Aplinkos apsaugos įstatyme įtvirtintas atsakomybes, nustatyta, kad jis neapima kai kurių svarbių pareigų, kurias gamintojams ir importuotojams ar jų organizacijoms nustato Atliekų tvarkymo įstatymas.

---

¹⁷⁸ EPA, „Elektronikos atliekų tvarkymas Lietuvoje: iššūkiai ir galimybės“, *Delfi*, 2025, žiūrėta 2025 m. kovo 22 d., <https://www.delfi.lt/verslo-pozioris/naujienos/elektronikos-atlieku-tvarkymas-lietuvoje-issukiai-ir-galimybės-120091988>.

¹⁷⁹ „Dėl Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymo Nr. I-2223 47, 84, 85, 94, 95, 99, 102, 105 ir 107 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 102² ir 102³ straipsniais įstatymo projekto“ aiškinamasis raštas, LRS, žiūrėta 2025 m. kovo 22 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/540ec95032fb11efb121d2fe3a0eff2?positionInSearchResults=1&searchModelUUID=4802d478-3ff6-440b-b5f8-f59d5113ad86>.

Šiuo metu AAĮ vis dar nėra įtvirtintos ekonominės sankcijos gamintojų ir importuotojų organizacijoms už Atliekų tvarkymo įstatyme nustatytos pareigos šviesti ir (ar) informuoti visuomenę gaminių atliekų tvarkymo klausimais nustatyta tvarka nevykdymą arba netinkamą vykdymą ir už Vyriausybės nustatytų elektros ir elektroninės įrangos atliekų tvarkymo užduočių neįvykdymą. Dėl to galima teigti, kad Vyriausybės nustatytos EEĮ atliekų tvarkymo užduotys praranda privalomąją galią, o jų nevykdymas nesukelia jokių realių teisinių pasekmių. Tikėtina, kad minėtų sankcijų nebuvimas mažina atliekų tvarkymo sistemos efektyvumą, nes gamintojai ar importuotojai ar jų organizacijos gali ignoruoti Vyriausybės nustatytas užduotis be rizikos susidurti su ekonominėmis sankcijomis.

Atkreiptinas dėmesys, kad 2024 m. birželio 25 d. Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija perengė ir užregistravo teisės aktų registre projektą „Dėl Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymo Nr. I-2223 47, 84, 85, 94, 95, 99, 102, 105 ir 107 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 102² ir 102³ straipsniais įstatymo projekto“ (toliau – AAĮ pakeitimo projektas)¹⁸⁰, kuriuo siekiama įtvirtinti ekonomines sankcijas ir administracines nuobaudas už Vyriausybės nustatytų EEĮ atliekų tvarkymo kiekybinių užduočių neįvykdymą. Sankcijos dydį siūloma skaičiuoti priklausomai nuo nesutvarkyto atliekų kiekio (tonomis). AAĮ pakeitimo projekte taip pat numatyta nustatyti ekonominę sankciją organizacijoms už Atliekų tvarkymo įstatyme nustatytos pareigos visuomenės švietimui ir informavimui gaminių ir pakuočių atliekų tvarkymo klausimais skirti ne mažiau kaip 3 proc. organizacijos pajamų¹⁸¹.

Be to, šiuo projektu siekiama nustatyti griežtesnę ekonominę sankciją už EEĮ tiekimo Lietuvos Respublikos vidaus rinkai verslo tikslais apskaitos nevykdymą ir neteisingą vykdymą. AAĮ pakeitimo projekto aiškinamajame rašte teigiama, kad „nustatyti baudų ir ekonominių sankcijų dydžiai už neteisingą tiekto Lietuvos Respublikos vidaus rinkai verslo tikslais alyvos, EEĮ ir transporto priemonių apskaitos vykdymą nepasiekia pagrindinio tikslo – neatgraso nuo neteisėtų veiksmų, t. y. juridiniams asmenims, juridinių asmenų vadovams ar kitiems atsakingiems asmenims taikytinos baudos ir ekonominės sankcijos dabar yra per mažos, todėl finansiškai jiems naudingiau sumokėti baudą ir ekonominę sankciją nei laikytis teisės aktuose nustatytų reikalavimų. Baudų ir ekonominių sankcijų peržiūra reikalinga ir dėl pasikeitusių ekonominių

---

¹⁸⁰ „Dėl Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymo Nr. I-2223 47, 84, 85, 94, 95, 99, 102, 105 ir 107 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 102² ir 102³ straipsniais įstatymo projekto“, LRS, žiūrėta 2025 m. kovo 22 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/540ec95032fb11efb121d2fe3a0eff27?positionInSearchResults=1&searchModelUUID=4802d478-3ff6-440b-b5f8-f59d5113ad86>.

¹⁸¹ „Dėl Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymo Nr. I-2223 47, 84, 85, 94, 95, 99, 102, 105 ir 107 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 102² ir 102³ straipsniais įstatymo projekto“ aiškinamasis raštas, *supra note*, 179.

sąlygų, finansinių galimybių, kurioms išaugus baudos ir ekonominės sankcijos nebeatlieka savo pagrindinio vaidmens – pažeidimų prevencijos“¹⁸²

Siekiant giliau suprasti atsakomybės taikymo problemas EEĮ atliekų tvarkymo srityje, svarbu analizuoti ir mokslinius tyrimus, kurie vertina atsakomybės taikymo teisinį reguliavimą. Vienas iš mokslinio tyrimo pavyzdžių Lietuvoje, E. Statkienės atliktas tyrimas, kuris parodė, kad Aplinkos apsaugos įstatyme ir Administracinių nusižengimų kodekse už tuos pačius pažeidimus numatytos skirtingos baudos. Pavyzdžiui, „ANK 249 straipsnyje nurodyta, kad už nepaženklintos EEĮ tiekimą skiriama 550–1200 eurų bauda, o Aplinkos apsaugos įstatyme už tą patį pažeidimą numatyta 600–1200 eurų bauda. ANK už neįregistravimą gamintojų ir importuotojų sąvade numato 300–560 eurų baudą, o Aplinkos apsaugos įstatymo 96 straipsnyje už tą patį pažeidimą skiriama 700–1400 eurų bauda. Aplinkos apsaugos įstatymo 99 straipsnyje nustatyta, kad už visuomenės neinformavimą apie EEĮ atliekas skiriama 1400–3000 eurų bauda, o ANK numato 300–560 eurų baudą už nepateiktą informaciją apie pavojingas medžiagas EEĮ, jų keliamą grėsmę aplinkai ir žmonių sveikatai ar apie šių medžiagų šalinimo ir atliekų priėmimo vietas. Be to, Aplinkos apsaugos įstatymo 101 straipsnyje nustatyta, kad jei nėra dokumento, patvirtinančio EEĮ atliekų tvarkymo finansavimą, skiriama 1400–3000 eurų bauda, o ANK 249 straipsnyje už EEĮ tiekimą be dokumento, patvirtinančio EEĮ atliekų tvarkymo finansavimą, numatyta 550–1500 eurų bauda“¹⁸³. E. Statkienės nuomone, „būtina tinkamai sureguliuoti šias nuostatas, siekiant suvienodinti baudų dydžius už analogiškus pažeidimus“¹⁸⁴.

E. Statkienės tyrimas taip pat parodė, kad „teisinis reglamentavimas, susijęs su atsakomybe už EEĮ atliekų reikalavimų pažeidimus, nėra tiesiogiai taikomas individualiems vartotojams, o daugiausia orientuotas į juridinius asmenis ir jų darbuotojus, kurių veikla susijusi su elektroninių atliekų tvarkymu“¹⁸⁵. Nors fiziniai asmenys – gyventojai (vartotojai) – yra vieni pagrindinių EEĮ atliekų susidarymo šaltinių, jie nėra tiesiogiai įtraukti į atsakomybės taikymo mechanizmą, o tai silpnina bendrą atsakomybės kultūrą aplinkosaugos srityje.

Apibendrinant, atsakomybė už EEĮ atliekų tvarkymo reikalavimų pažeidimus šiuo metu reglamentuojama dvejais teisės aktais: Aplinkos apsaugos įstatymu ir Administracinių nusižengimų kodeksu. Galima teigti, kad atsakomybės už EEĮ atliekų tvarkymo reikalavimų pažeidimus reglamentavimas vis dar turi spragų, kurios mažina prevencinį poveikį ir kartu silpnina atsakomybės kultūrą aplinkosaugos srityje. Neįtvirtintos sankcijos organizacijoms už Atliekų tvarkymo įstatyme nustatytos pareigos visuomenės švietimui ir informavimui gaminių ir pakuočių

---

¹⁸² „Dėl Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymo Nr. I-2223 47, 84, 85, 94, 95, 99, 102, 105 ir 107 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 102² ir 102³ straipsniais įstatymo projekto“ aiškinamasis raštas, *supra note*, 179.

¹⁸³ Erika Statkienė, *supra note*, 20.

¹⁸⁴ Erika Statkienė, *supra note*, 20.

¹⁸⁵ Erika Statkienė, *supra note*, 20.

atliekų tvarkymo klausimais skirti ne mažiau kaip 3 proc. organizacijos pajamų, Vyriausybės nustatytų užduočių neįvykdymą ir fizinių asmenų neįtraukimas į atsakomybės mechanizmą bei per maži nustatyti baudų dydžiai gali riboti EEĮ atliekų tvarkymo sistemos efektyvumą bei visuomenės įsitraukimą.

3.2. Gamintojo atsakomybės principo įgyvendinimo iššūkiai EEĮ atliekų tvarkymo srityje

Gamintojo atsakomybės principas yra vienas kertinių atliekų tvarkymo politikos ramsčių, kuriuo siekiama užtikrinti, kad gamintojai ir importuotojai prisiimtų atsakomybę už savo gaminių visą gyvavimo ciklą – nuo gamybos iki atliekų tvarkymo. Šis principas turėtų skatinti gamintojus kurti ilgaamžiškesnius, lengviau perdirbamus gaminius bei finansuoti jų atliekų surinkimo ir perdirbimo sistemas. Tačiau praktikoje, ypač EEĮ atliekų tvarkymo srityje Lietuvoje, šio principo įgyvendinimas susiduria su įvairiomis problemomis – nuo formalios pareigų vykdymo kontrolės stokos iki nepakankamo skaidrumo ir finansinės atsakomybės išskaidymo.

2017 m. Valstybės kontrolė atliko išsamų tyrimą dėl šio principo įgyvendinimo, kurio rezultatai pateikti Valstybinio audito ataskaitoje „Gamintojo atsakomybės principo taikymas“ (2017-10-31, Nr. VA-2017-P-20-2-19)¹⁸⁶ (toliau – Valstybės kontrolės ataskaita). Gamintojo atsakomybės principo įgyvendinimo iššūkiai įvardyti ir Valstybiniame atliekų prevencijos ir tvarkymo plane.

Viena pagrindinių problemų, įvardyta Valstybiniame atliekų prevencijos ir tvarkymo plane - jog ne visi gamintojai ir importuotojai registruojasi gamintojų ir importuotojų sąvade ir vykdo su EEĮ atliekų tvarkymu susijusias pareigas. Dėl to rinkoje susidaro nelygios konkurencinės sąlygos tarp tų, kurie pareigas vykdo, ir tų, kurie jų nevykdo¹⁸⁷.

Valstybės kontrolės ataskaitoje atskleista ir daugiau esminių trūkumų:

- Firma, *gamintojų ir importuotojų sąvadas nesuteikia tikslios informacijos apie rinkoje veikiančius gamintojus ir importuotojus*. Valstybės kontrolės ataskaitos duomenimis „sąvado duomenys nėra nuolat atnaujinami ir tikslūs. Daugiau nei 1 000 įmonių buvo pateikusios prašymus registruotis sąvade, tačiau iki 2016-12-31 nebuvo įtrauktos į registrą. Taip pat nustatyta, kad sąvade yra įmonių, kurios kelerius metus nevykdo veiklos ar yra bankrutavusios, tačiau Aplinkos apsaugos agentūra jų nepašalina iš registro. Kasmet Regionų aplinkos apsaugos departamentai patikrinimų metu nustato įmones, kurios nėra

¹⁸⁶ Valstybinio audito ataskaita „Gamintojo atsakomybės principo taikymas“, 2017 m. spalio 31 d. Nr. VA-2017-P-20-2-19, žiūrėta 2025 m. kovo 22 d., <https://www.valstybeskontrolė.lt/LT/Product/23750/gamintojo-atsakomybes-principo-taikymas>.

¹⁸⁷ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. balandžio 12 d. nutarimas Nr. 519 „Dėl valstybinio atliekų prevencijos ir tvarkymo 2021–2027 metų plano patvirtinimo“, *Ibid.* 51.

užsiregistravusios sąvade. Svarbus faktas – Aplinkos ministro ir Generalinio prokuroro 2016 m. inicijuota tarpinstitucinė darbo grupė nustatė, kad Lietuvoje veikia apie 20 000 juridinių asmenų, kurie importuoja gaminius, tačiau galimai nevykdo su importu susijusių pareigų: nesiregistruoja gamintojų ir importuotojų sąvade ir neteikia deklaracijų apie įvežtus gaminius. Darbo grupė išsiuntė 18 000 informacinių pranešimų įmonėms, tačiau nebuvo analizuota, kiek jų po šio veiksmo įsiregistravo¹⁸⁸.

- Antra, *gamintojai ir importuotojai nedeklaruoja viso vidaus rinkai patiekto gaminių kiekio*. 2014–2016 m. jie nedeklaravo daugiau kaip 3 200 tonų pakuočių ir gaminių. Kai gamintojai ir importuotojai nevykdo savo pareigų, valstybės institucijos neturi tikslių duomenų apie rinkoje veikiančių įmonių skaičių ir į rinką patiektą gaminių kiekį. Tai sudaro prielaidas gamintojams ir importuotojams išvengti pareigos tvarkyti atliekas ir nemokėti mokesčio už aplinkos teršimą, taip pat apsunkina aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės planavimą ir vykdymą¹⁸⁹.
- Trečia ne mažiau svarbi problema, *duomenys apie sutvarkytų atliekų kiekius – nepatikimi*. *atliekų tvarkymo ataskaitos teikiamos, tikslinamos nesilaikant nustatytų terminų, o jose pateikiami duomenys netikslūs*. Audito metu išanalizuotos 100 atliekų tvarkytojų metinės atliekų tvarkymo ataskaitos, jų pateikimo terminai bei tikrinimo rezultatai parodė, kad Aplinkos apsaugos agentūra neturi patikimų duomenų apie surinktas ir sutvarkytas atliekas. Ne visi atliekų tvarkytojai laikosi Atliekų susidarymo ir tvarkymo apskaitos ir ataskaitų teikimo taisyklėse nustatytų terminų, o kas antroje ataskaitoje pateikiami netikslūs duomenys apie surinktų ir (arba) sutvarkytų atliekų kiekius, todėl šios ataskaitos gražinamos tikslinimui. Be to, atliekų tvarkytojai dažnai nepašalina nustatytų netikslumų laiku, o Aplinkos apsaugos agentūra ne visada patikrina ir priima visas ataskaitas. Tai sudaro sąlygas sistemose esantiems duomenims būti atsitiktinai ar neteisėtai sunaikintiems ar pakeistiems, todėl tiek viešai skelbiami, tiek Europos Komisijai teikiami duomenys apie atliekų tvarkymą yra nepatikimi¹⁹⁰.
- Ketvirta, *informacinėje sistemoje kaupiami duomenys – nesaugūs*. Aplinkos ministras siekdamas įvertinti, ar informacinėje sistemoje AIVIKS kaupiami duomenys yra saugūs, 2016 m. sudarė komisiją, kuriai pavedė atlikti patikrinimą dėl Aplinkos apsaugos agentūros veiksmų užtikrinant informacinės sistemos AIVIKS funkcionavimą ir pateikti išvadą dėl jos neveikimo priežasčių ir galimo duomenų praradimo. Komisija nustatė, kad agentūra pavestas funkcijas vykdė aplaidžiai ir netinkamai. Savo neveikimu ji neužtikrino, kad

¹⁸⁸ Valstybinio audito ataskaita „Gamintojo atsakomybės principo taikymas“, *supra note*, 186:11.

¹⁸⁹ Valstybinio audito ataskaita „Gamintojo atsakomybės principo taikymas“, *supra note*, 186:13.

¹⁹⁰ Valstybinio audito ataskaita „Gamintojo atsakomybės principo taikymas“, *supra note*, 186:14,15.

sistema veiktų nepertraukiamai, sudarė sąlygas joje esantiems duomenims atsitiktinai ar neteisėtai būti sunaikintiems, pakeistiems ar atskleistiems. Dėl šių trūkumų nuo 2018 m. AIVIKS sistemą pakeitė Vieninga gaminių, pakuočių ir atliekų apskaitos informacinė sistema (GPAIS), kurios tikslas – efektyviau valdyti atliekų apskaitos stebėsenos ir kontrolės procesus naudojant informacines technologijas¹⁹¹.

- Penkta, *gamintojai ir importuotojai finansuoja ne visos elektros ir elektroninės įrangos atliekų surinkimą ir sutvarkymą*. Elektros ir elektroninės įrangos gamintojams ir importuotojams numatyta prievolė iš dalies finansuoti didelių gabaritų atliekų surinkimo aikšteles kur gyventojai nemokamai gali pristatyti EEĮ atliekas. Gamintojai ir importuotojai organizuoja ir finansuoja ne visų gaminių atliekų sutvarkymą, neskiriant lėšų šių aikštelių eksploatavimui, todėl gyventojai turi susimokėti už šių atliekų sutvarkymą. Gamintojai ir importuotojai elektros ir elektroninės įrangos atliekas 2013–2016 m. tvarkė kolektyviai dalyvaudami trijose gamintojų ir importuotojų vienijančiose organizacijose. Nustatyta, kad VŠĮ „Ekošviesa“ 2013–2015 m. nefinansavo 8-ių RATC didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelių išlaikymo sąnaudų, VŠĮ „EEPA“ – 5-ių, o VŠĮ „EGIO“ – 1-os. Gamintojams ir importuotojams neskiriant lėšų elektros ir elektroninės įrangos atliekų surinkimui ir sutvarkymui, naudojamos savivaldybių lėšos, kurios surenkamos iš atliekų turėtojų¹⁹².

Gamintojo atsakomybės principas, kuris turėtų užtikrinti, kad gamintojai ir importuotojai atsakingai elgtųsi su jų gaminių atliekomis, Lietuvoje EEĮ atliekų tvarkymo srityje kol kas įgyvendinamas neefektyviai. Tyrimai rodo, kad reikšminga dalis gamintojų ir importuotojų nesiregistruoja gamintojų ir importuotojų sąvade bei nevykdo su atliekų tvarkymu susijusių pareigų, dėl ko formuojasi nelygios konkurencinės sąlygos. Be to, valstybės institucijos susiduria su sunkumais užtikrindamos tikslią duomenų apskaitą ir kontrolę – deklaruojami kiekiai netikslūs, ataskaitos vėluoja ar būna neteisingos, o informacinės sistemos veikia nesaugiai. Galiausiai, EEĮ atliekų surinkimo infrastruktūra nėra tinkamai finansuojama iš gamintojų lėšų – dalis išlaidų perkeliama savivaldybėms ir gyventojams, taip iškraipant gamintojo atsakomybės principą.

3.3. Institucijų vaidmuo ir kontrolės problematika įgyvendinant gamintojo atsakomybės principą

Efektyvus gamintojo atsakomybės principo įgyvendinimas priklauso ne tik nuo pačių gamintojų ir importuotojų sąmoningumo, bet ir nuo valstybės institucijų gebėjimo užtikrinti šio

---

¹⁹¹ Valstybinio audito ataskaita „Gamintojo atsakomybės principo taikymas“, *supra note*, 186:14,17.

¹⁹² Valstybinio audito ataskaita „Gamintojo atsakomybės principo taikymas“, *supra note*, 186:14,21.

principo laikymąsi. Institucijos, atsakingos už priežiūrą ir kontrolę, atlieka esminį vaidmenį stebint, ar gamintojai vykdo savo pareigas, ar tinkamai tvarkomos atliekos, ar duomenys apie atliekų srautus yra patikimi ir prieinami. Šių institucijų veikla lemia, ar gamintojo atsakomybės modelis realiai funkcionuoja, ar lieka tik formalia teisine nuostata. Todėl svarbu analizuoti su kokiais iššūkiais susiduria atsakingos institucijos kontroliuodamos gamintojo atsakomybės principo įgyvendinimą Lietuvoje.

2020 m. Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnyba (toliau – STT) atliko patikrinimą dėl korupcijos rizikos analizės atliekų tvarkymo srityje ir pateikė išvadą Nr. 4-01-10780¹⁹³ (toliau – Išvada). STT nustatė, kad viena iš kliūčių veiksmingam gamintojo atsakomybės principo taikymui yra ribotas sistemos atsparumas korupcijai ir kontrolės nepakankamumas.

STT analizė parodė, kad egzistuoja rizika, jog priežiūros institucijos gali taikyti selektyvią kontrolę ir priežiūrą gamintojams, jų organizacijoms ir atliekų tvarkytojams¹⁹⁴.

Patikrinimo metu nustatyta, kad reglamentavimas, numatantis metinių atliekų apskaitos ataskaitų tikrinimą, nėra tinkamai įgyvendinamas. STT, analizuodama GPAIS duomenis, nustatė, kad dauguma 2018 ir 2019 metų laikotarpio atliekų susidarymo ir tvarkymo ataskaitų vis dar turėjo būseną „vertinama“, t. y. nebuvo patvirtintos.

Pavyzdžiui, 2020 m. lapkričio 12 d. duomenimis, 2018 metų laikotarpio metinių atliekų tvarkymo ataskaitų, kurių būseną „priimta“, buvo tik 29, o „vertinama“ – 1144 (apie 97 proc.). 2019 metų laikotarpiui nebuvo patvirtinta nė viena ataskaita, o „vertinama“ buvo 1256.

Šios situacijos priežastis – žmogiškųjų išteklių trūkumas. Keturiems Aplinkos apsaugos agentūros darbuotojams tenka apdoroti apie 35 tūkst. įvairių ataskaitų. Todėl nėra realių galimybių užtikrinti, kad ataskaitose pateikti duomenys būtų tikslūs ir patikimi. Šios ataskaitos dažniausiai panaudojamos tik statistikos tikslais¹⁹⁵.

STT konstatavo, kad šiuo metu Aplinkos apsaugos agentūros pareiga tikrinti ir tvirtinti ataskaitas neturi realios vertės atliekų tvarkymo sistemos skaidrumui. Ataskaitų automatinis ar formalus patvirtinimas kelia abejonių dėl jų turinio patikimumo ir visos sistemos duomenų teisėtumo. Be to, toks formalus reglamentavimo nevykdymas didina toleranciją pareigų nevykdymui ar netinkamam jų vykdymui¹⁹⁶.

Kita svarbi STT tyrime nustatyta problema, tai jog, vykdoma nepakankama gamintojų ir importuotojų organizacijų veiklos priežiūra ir kontrolė. Be licencijavimo sąlygų vykdymo, gamintojų ir importuotojų organizacijoms yra nustatyta ir kitų pareigų, tačiau teisės aktuose nėra

---

¹⁹³ Aplinkos apsaugos departamentas prie Aplinkos ministerijos, „Korupcijos rizikos analizė“, STT išvada Nr. 4-01-10780 dėl korupcijos rizikos analizės atliekų tvarkymo srityse (2020-12-28), žiūrėta 2025 m. kovo 22 d., <https://aad.lrv.lt/uploads/aad/documents/files/STT%20i%C5%A1vada%20Atliek%C5%B3%20sirtyje.pdf>.

¹⁹⁴ Aplinkos apsaugos departamentas prie Aplinkos ministerijos, „Korupcijos rizikos analizė“, *Ibid*, 193.

¹⁹⁵ Aplinkos apsaugos departamentas prie Aplinkos ministerijos, „Korupcijos rizikos analizė“, *Ibid*, 193.

¹⁹⁶ Aplinkos apsaugos departamentas prie Aplinkos ministerijos, „Korupcijos rizikos analizė“, *Ibid*. 193:25.

aiškiai nustatyta, kas turėtų prižiūrėti ir kontroliuoti šių su licencijavimo sąlygomis nesusijusių organizacijoms nustatytų pareigų vykdymą. Buvo nustatyti tokie nepakankamos organizacijų veiklos priežiūros ir kontrolės pavyzdžiai: 1) Atliekų tvarkymo įstatymo 34²⁶ straipsnio 1 dalies 3 punkte nustatyta, kad organizacijos privalo „licencijuojamos veiklos priežiūrą atliekančiai institucijai Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka pateikti atliekų tvarkymo veiklos organizavimo plano vykdymo ir atliekų tvarkymo finansavimo schemeje, visuomenės švietimo ir informavimo atliekų tvarkymo klausimais programoje numatytų priemonių įgyvendinimo ataskaitą“, tačiau nei viena įstaiga netikrina, ar šiose ataskaitose pateikti duomenys ir informacija, pavyzdžiui, apie į vidaus rinką išleistų gaminių ir pakuočių atliekų ir jų tvarkymo kiekius, atitinka tikrovę; 2) Pagal Gamintojų ir importuotojų organizacijos veiklos organizavimo plano, finansavimo schemos ir švietimo programos rengimo, derinimo ir ataskaitų bei informacijos apie jų vykdymą teikimo tvarkos aprašo 28.2 ir 28.3 papunkčius, metinėse ataskaitose apie ataskaitinių metų veiklos organizavimo plano vykdymą ir finansavimo schemeje ir švietimo programoje numatytų priemonių įgyvendinimą be kita ko turi būti (i) pagal gamintojų ir importuotojų GPAIS pateiktus duomenis apskaičiuotas bendras praėjusiais kalendoriniais metais tiekta rinkai organizacijos steigėjų, dalyvių ir pavedimo davėjų atitinkamų gaminių ar pakuočių kiekis tonomis 6 skaitmenų po kablelio tikslumu ir (ii) pagal atliekų tvarkytojų GPAIS pateiktus duomenis apie organizacijai išrašytus gaminių ar pakuočių atliekų sutvarkymą įrodančius dokumentus apskaičiuotas bendras praėjusiais kalendoriniais metais surinktų ir sutvarkytų organizacijos steigėjų, dalyvių ir pavedimo davėjų atitinkamų gaminių ar pakuočių atliekų kiekis tonomis 6 skaitmenų po kablelio tikslumu, tačiau VŠĮ „Elektronikos gamintojų ir importuotojų organizacija“ interneto svetainėje skelbiamoje 2019 metų veiklos ataskaitoje nurodoma tik tai, kad „Organizacija 2019 finansiniais metais įgyvendino visas Veiklos organizavimo plane ir Švietimo programoje numatytas priemones, EEĮ atliekų užduotis bei kitas Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatyme bei kituose teisės aktuose nustatytas pareigas“. Kadangi VŠĮ „Elektronikos gamintojų ir importuotojų organizacija“ Elektros ir elektroninės įrangos atliekų tvarkymo 2019 metų veiklos organizavimo plane nurodomas planuojamas preliminarus organizacijos steigėjų, dalyvių ir pavedimo davėjų tiekti Lietuvos Respublikos vidaus rinkai elektros ir elektroninės įrangos kiekis, bei planuojamas preliminarus surinkti ir sutvarkyti rinkai elektros ir elektroninės įrangos atliekų kiekis, iš viešai skelbiamos informacijos apskritai nėra aišku, koks konkretus buvo vidaus rinkai tiektų gaminių kiekis, ir koks atliekų kiekis buvo sutvarkytas¹⁹⁷.

Be STT tyrimo, Valstybės kontrolė taip pat nustatė, kad yra nepakankama gamintojo atsakomybės principo taikymo kontrolė ir priežiūra. Valstybės kontrolės ataskaita atskleidė, kad

---

¹⁹⁷ Aplinkos apsaugos departamentas prie Aplinkos ministerijos, „Korupcijos rizikos analizė“, *supra note*, 192:25.

regioniniai aplinkos apsaugos departamentai nepakankamai koordinuoja veiklą ir nėra sukūrę efektyvaus kontrolės mechanizmo. Tikrindami į metinius planus įtrauktus gamintojus ir importuotojus, jie taiko skirtingas patikrinimo metodikas, o jų veiklos planavimas ir įgyvendinimas nėra derinamas tarpusavyje. Skirtingi tikrinimo rezultatų dokumentavimo metodai apsunkina informacijos keitimąsi tarp departamentų, todėl vienu departamentų atliktų patikrinimų rezultatais kitoms institucijoms pasinaudoti yra sudėtinga arba neįmanoma. Dėl šios priežasties gamintojams ir importuotojams sudaromos sąlygos iš dalies nevykdyti jiems pavestų pareigų – jie ne visuomet tinkamai sutvarko privalomas gaminių ir pakuočių atliekas bei nemoka mokesčio už aplinkos teršimą. Tai reiškia, kad valstybė privalo rūpintis nesutvarkytų atliekų tvarkymu, o gyventojai už gaminių ir pakuočių atliekų tvarkymą turi mokėti papildomai. Aplinkos apsaugos valstybinę kontrolę vykdančios institucijos nesiėmė priemonių koordinuoti regioninių aplinkos apsaugos departamentų veiklą ir nesukūrė nuoseklaus, efektyviai veikiančio valstybinės kontrolės mechanizmo. Todėl neįtikrinama tinkama gamintojo atsakomybės principo priežiūra¹⁹⁸.

Valstybės kontrolės ataskaitoje konstatuota, kad dėl nepakankamos kontrolės gamintojai ir importuotojai turi galimybę iš dalies nevykdyti savo pareigų, netvarkyti visų privalomų atliekų ir išvengti aplinkos taršos mokesčių. Trūkstant patikimų duomenų apie atliekų surinkimą ir tvarkymą bei nesant veiksmingo atliekų tvarkytojų kontrolės mechanizmo, valstybinę priežiūrą ir kontrolę vykdančios institucijos nekoordinuoja savo veiksmų ir nebendradarbiauja su kitomis institucijomis. Tai sudaro prielaidas išrašyti atliekų sutvarkymą įrodančius dokumentus neteisėtai sutvarkytoms atliekoms¹⁹⁹.

Efektyvus gamintojo atsakomybės principo įgyvendinimas Lietuvoje priklauso nuo institucijų veiklos skaidrumo, kontrolės kokybės ir tarpinstitucinio bendradarbiavimo. Tačiau atlikti tyrimai atskleidė, kad priežiūrą ir kontrolę vykdančios institucijos susiduria su esminiais iššūkiais: nepatikrinamos visos gamintojų ir importuotojų teikiamos ataskaitos, netikrinama, ar jose pateikti duomenys atitinka tikrovę, planiniams patikrinimams taikomos skirtingos metodikos, o bendradarbiavimas tarp kontrolės institucijų yra nepakankamas. Dėl to sistema ne visada užtikrina, kad gamintojai ir importuotojai vykdytų savo pareigas, o gyventojams ir valstybei tenka papildoma finansinė našta.

3.4. Nelegali EEĮ atliekų tvarkymo rinka Lietuvoje

Lietuvoje veikia teisiškai reglamentuota EEĮ atliekų surinkimo ir perdirbimo sistema, tačiau dalis atliekų vis dar patenka į nelegalių surinkėjų rankas. Šie subjektai, neturėdami teisės

---

¹⁹⁸ Valstybinio audito ataskaita „Gamintojo atsakomybės principo taikymas“, *supra note*, 185: 14,25.

¹⁹⁹ Valstybinio audito ataskaita „Gamintojo atsakomybės principo taikymas“, *supra note*, 185: 14,25.

vykdyti tokios veiklos, dažnai siekia pelno iš vertingų medžiagų, tokių kaip metalai, likusias atliekas šalindami netinkamai. Dėl to mažėja oficialiai surenkamų atliekų kiekis, kyla pavojus aplinkai, o taip pat sudėtingėja gamintojų ir importuotojų atsakomybės įgyvendinimas.

Asociacijos „EEPA“ vadovo L. Ivanausko teigimu, „Labai didelė elektronikos atliekų dalis yra surenkama nelegalių tvarkytojų, kurie išima iš elektronikos prietaisų, arba elektronikos atliekų vertingas dalis ir išmeta likusias. Dideli elektronikos atliekų kiekiai ištirpsta metalo supirktuvėse“²⁰⁰. Taip pat asociacijos „EEPA“ vadovas nurodė, kad „atliko tyrimą, kurio metu į dešimt šaldytuvų įmontavo sekimo prietaisus ir juos atidavė nelegaliai rinkoje veikiantiems atliekų surinkėjams. Tyrimas parodė, kad šeši šaldytuvai iš dešimties tiesiog ištirpo kažkur pakeliui, nors jie turėjo būti nuvežti licencijuotiems atliekų tvarkytojams“²⁰¹.

Apie šią problemą nurodo ir Valstybinis atliekų prevencijos ir tvarkymo planas. Vadovaujantis planu dalį EEĮ atliekų surenka teisės vykdyti tokią veiklą neturintys ūkio subjektai, taip neužtikrinama, kad visos EEĮ atliekos bus tinkamai sutvarkytos ir kad jų tvarkymą finansuotų EEĮ gamintojai ir importuotojai²⁰².

Nelegalus EEĮ atliekų surinkimas dažnai lemia netinkamą jų tvarkymą, dėl kurio pavojingos medžiagos – tokios kaip sunkieji metalai – gali patekti į aplinką.

Apibendrinant, nelegali EEĮ atliekų rinka Lietuvoje mažina oficialiai gamintojų ir importuotojų organizacijų surenkamų atliekų kiekį, taip trikdo gamintojo atsakomybės principo įgyvendinimą ir kelia grėsmę aplinkai ir žmonių sveikatai.

3.5.EEĮ atliekų surinkimo infrastruktūros prieinamumo iššūkiai

Tinkama infrastruktūra yra vienas iš esminių veiksnių, užtikrinančių efektyvų EEĮ atliekų tvarkymą. Nors Lietuvoje jau yra sukurta teisiškai reglamentuota ir struktūruota EEĮ atliekų surinkimo sistema, praktikoje gyventojų elgsena rodo, kad infrastruktūra nėra pakankamai patogi ar efektyvi. Tai lemia dalies gyventojų pasyvumą atiduodant EEĮ atliekas į tam skirtus surinkimo punktus.

R. Dagiliūtės ir kt. atlikto tyrimo duomenimis, nors didžioji dalis respondentų teigė norintys atsakingai rūšiuoti ir perduoti EEĮ atliekas, jų elgsenai trukdo keletas praktinių kliūčių. Viena svarbiausių – nepakankama infrastruktūra arba jos neprieinamumas. Apklaustos rezultatai

---

²⁰⁰ Justė Ancevičiūtė, „Lietuva neįgyvendina elektronikos atliekų tvarkymo tikslų: tai lemia ne tik sąmoningumo trūkumas“, Kauno diena, 2024-11-28, žiūrėta 2025 m. kovo 29 d., <https://kauno.diena.lt/naujienos/verslas/ekonomika/lietuva-neigyvendina-elektronikos-atlieku-tvarkymo-tikslu-tai-lemia-ne-tik-samoningumo-trukumas-1201833?>

²⁰¹ Justė Ancevičiūtė, „Lietuva neįgyvendina elektronikos atliekų tvarkymo tikslų: tai lemia ne tik sąmoningumo trūkumas“, *Ibid*, 200.

²⁰² Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. balandžio 12 d. nutarimas Nr. 519 „Dėl valstybinio atliekų prevencijos ir tvarkymo 2021–2027 metų plano patvirtinimo“, *supra note* 51.

atskleidė, kad dalis gyventojų nežino, kur yra artimiausi surinkimo punktai, o kai kuriems jų geografinis išsidėstymas yra nepatogus, ypač mažesniuose miesteliuose ar kaimiškose vietovėse²⁰³.

Kita vertus, net ir esant galimybei atiduoti EEĮ atliekas prekybos vietose ar specialiose aikštelėse, informacijos trūkumas apie galimus pridavimo būdus bei sąlygas taip pat riboja gyventojų aktyvumą.

R. Dagiliūtės ir kt. tyrimas parodė, kad net 69,7 proc. respondentų pasisakė už tai, kad Lietuvoje reikia daugiau surinkimo punktų ar konteinerių²⁰⁴, o tai tiesiogiai parodo poreikį stiprinti infrastruktūrą. Nepakankama infrastruktūra ne tik riboja gyventojų įsitraukimą, bet ir trukdo įgyvendinti gamintojo atsakomybės principą – kai dalis atliekų lieka nesurinktos oficialiomis priemonėmis, gamintojai ir importuotojai negali finansuoti jų tvarkymo.

Galima teigti, kad infrastruktūros problema yra vienas iš pagrindinių barjerų efektyviam EEĮ atliekų tvarkymui Lietuvoje. Nepatogus surinkimo vietų išdėstymas, nepakankamas jų skaičius ir informacijos apie jų buvimo vietą trūkumas mažina gyventojų motyvaciją rūšiuoti ir perduoti EEĮ atliekas perdirbimui tinkamai. Siekiant geresnių rezultatų, būtina plėsti surinkimo vietų tinklą, diegti mobilius surinkimo sprendimus bei stiprinti viešinimą apie jų buvimo vietą ir veikimo principus.

3.6. Gyventojų elgsenos ir sąmoningumo problematika EEĮ atliekų tvarkymo srityje

Kiekvienas iš mūsų esame elektros ir elektroninės įrangos vartotojai – nuo telefono ir kompiuterio iki skalbimo mašinos ar LED lemputės. Vartotojų vaidmuo EEĮ atliekų tvarkymo sistemoje yra labai svarbus. Jei netinkamai atsikratome šių įrenginių, visa atliekų tvarkymo sistema susiduria su šių atliekų tvarkymo problemomis.

Moksliniai tyrimai ir Valstybinis atliekų prevencijos ir tvarkymo planas, gyventojų sąmoningumo lygis Lietuvoje vis dar išlieka žemas. Dėl to kyla sunkumų siekiant efektyvaus, aplinkai palankaus EEĮ atliekų tvarkymo bei Vyriausybės keliamų uždavinių įgyvendinimo.

Valstybiniame atliekų prevencijos ir tvarkymo plane teigiama: „dėl nepakankamo visuomenės sąmoningumo gyventojai seną ir sugedusią EEĮ laiko namuose, neatiduoda jos atliekų tvarkytojams, sumeta į mišrių komunalinių atliekų konteinerius“²⁰⁵. Taip pat nurodoma, kad „gyventojams trūksta informacijos apie atskirą pavojingųjų atliekų surinkimą butyje – dėl to šios

---

²⁰³ Renata Dagiliūtė ir kt. *supra note*, 4.

²⁰⁴ Renata Dagiliūtė ir kt. *supra note*, 4.

²⁰⁵ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. balandžio 12 d. nutarimas Nr. 519 „Dėl valstybinio atliekų prevencijos ir tvarkymo 2021–2027 metų plano patvirtinimo“, *supra note* 51.

atliekos dažnai atsiduria mišrių komunalinių atliekų sraute arba neteisingai rūšiuojamos kartu su antrinėmis žaliavomis²⁰⁶.

Gyventojų sąmoningumo trūkumą atskleidžia ir R. Dagiliūtės ir kt. atliktas tyrimas, kuriame buvo vertintos mokinių ir studentų žinios bei elgsena EEĮ atliekų atžvilgiu. Tyrimo rezultatai parodė, kad:

- 67 % mokinių ir 69 % studentų klaidingai priskyrė baterijas ir akumuliatorius prie EEĮ.
- 55 % mokinių ir 48 % studentų manė, kad žaislai, veikiantys baterijomis, taip pat yra EEĮ – nors tai nėra teisinga.
- 21 % respondentų nurodė, kad smulkiosios EEĮ atliekos yra išmetamos kartu su komunalinėmis atliekomis, o 7 % – kad stambi buitinė technika paliekama šalia konteinerių²⁰⁷.

Vis dėlto tyrimas pateikia ir teigiamų signalų – 83,7 % respondentų nurodė, kad sugedusį mobilųjį telefoną taisytų, o tik 8,7 % jį tiesiog išmestų. 69,7 % tyrime dalyvavusių nurodė, kad Lietuvoje reikėtų daugiau EEĮ atliekų surinkimo punktų ar konteinerių²⁰⁸.

Taip pat buvo išskirtos kitos svarbios sritys:

- geresnis informacijos apie EEĮ teikimas;
- finansiniai skatinimo būdai (pvz., graža už perdirbtą EEĮ);
- baudos už netinkamą atliekų tvarkymą²⁰⁹.

Informacijos stoka – dar vienas svarbus aspektas:

- 49 % teigė, kad daugiau informacijos galėtų paskatinti geresnį EEĮ atliekų tvarkymą;
- 74,7 % nurodė, kad nepakanka informacijos apie tai, kaip teisingai rūšiuoti EEĮ;
- 21 % teigė nežinantis, kas tiksliai yra EEĮ atliekos;
- 32 % trūksta informacijos apie pridavimo būdus, o 21 % – apie EEĮ tvarkymo naudą;
- 25 % pažymėjo, kad trūksta informacijos apie įmones, kurios galėtų atvykti ir pasiimti EEĮ atliekas²¹⁰.

R. Dagiliūtės ir kt. atliktas tyrimas parodė, kad praktinės informacijos teikimas (pvz., kas yra EEĮ atliekos ir kokie yra kanalai, kuriais galima atiduoti) yra prioritetas siekiant užpildyti informacijos spragą ir siekti elgsenos pokyčių, kadangi jaunimas yra būsimi vartotojai ir būsimi perdirbėjai²¹¹.

---

²⁰⁶ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. balandžio 12 d. nutarimas Nr. 519 „Dėl valstybinio atliekų prevencijos ir tvarkymo 2021–2027 metų plano patvirtinimo“, *supra note* 51.

²⁰⁷ Renata Dagiliūtė ir kt., *supra note*, 4.

²⁰⁸ Renata Dagiliūtė ir kt., *supra note*, 4.

²⁰⁹ Renata Dagiliūtė ir kt., *supra note*, 4.

²¹⁰ Renata Dagiliūtė ir kt., *supra note*, 4.

²¹¹ Renata Dagiliūtė ir kt., *supra note*, 4.

Tą pačią problemą pabrėžė ir M.Y. Bhutto ir kt. atliktas tyrimas, kuriame analizuoti Lietuvos Y (25-41 m. amžiaus) kartos vartotojų ketinimai tinkamai rūšiuoti ir priduoti EEĮ atliekas perdirbimui. Tyrimo rezultatai parodė, kad nepaisant išvystytos infrastruktūros ir daugelį metų vykdomų informacinių kampanijų, EEĮ atliekų perdirbimo lygis Lietuvoje išlieka žemas. Pagrindiniai sąmoningumo stokos veiksniai – informacijos trūkumas ir silpnos socialinės normos. Dauguma vartotojų neturi aiškios praktinės informacijos apie tai, kas yra EEĮ atliekos, kaip jas atiduoti ir kokią naudą tai teikia aplinkai. Tyrimas parodė, kad gyventojų sąmoningumo formavimui svarbiausia yra nuoseklus informavimas ir pozityvus visuomenės spaudimas²¹².

Deja, bet nepaisant vykdomų informavimo kampanijų, Lietuvoje gyventojų sąmoningumo dėl EEĮ atliekų tvarkymo lygis išlieka žemas. Tyrimai rodo, kad žmonėms trūksta praktinių žinių apie tai, kas laikoma EEĮ atliekomis, kaip jas tinkamai rūšiuoti ir perdirbti, o socialinės normos, skatinančios atsakingą elgesį, nėra pakankamai stiprios.

---

²¹² M. Y. Bhutto ir kt., *supra note*, 19.

IŠVADOS

1. Išanalizavus elektros ir elektroninės įrangos atliekų, jų tvarkymo sistemos sampratą, bei ypatumus nustatyta, kad:

1.1. Lietuvoje EEĮ atliekomis laikoma elektros ir elektroninė įranga, kurios turėtojas atsikrato, ketina ar privalo atsikratyti, įskaitant visas jos sudedamąsias dalis ir komplektavimo gaminius, jei jie yra ardomos įrangos dalys. Nors EEĮ atliekų apibrėžimas Europos Sąjungos ir nacionaliniu lygmeniu iš esmės sutampa, Lietuvos teisėje taikomas „ardomų dalių“ kriterijus kelia abejonių dėl apibrėžimo tinkamumo, nes gali riboti šios sąvokos taikymo apimtį. Dėl to kyla rizika, kad tam tikri komponentai, kurie pagal Europos Sąjungos teisę būtų laikomi EEĮ atliekomis, Lietuvoje gali būti klasifikuojami netinkamai, o tai gali apsunkinti teisinio reglamentavimo įgyvendinimą. Be to, EEĮ atliekoms Lietuvoje priskiriamas mišrus teisinis statusas – jos laikomos tiek komunalinėmis, tiek gaminių atliekomis, todėl jų reglamentavimas ir tvarkymas tampa sudėtingesnis, nes apima skirtingas teisinio reguliavimo sritis.

1.2. EEĮ atliekų tvarkymo sistema, nors ir neturi aiškiai apibrėžtos sąvokos nei nacionaliniu, nei Europos Sąjungos lygiu, tačiau suprantama kaip kompleksinė sistema, kuri apima atliekų, susidariusių naudojant gamintojų ir importuotojų Lietuvos Respublikos vidaus rinkai tiekiamą elektros ir elektroninę įrangą, surinkimą, vežimą, apdorojimą bei šių atliekų tvarkymo organizavimą, taip pat dalyvavimą savivaldybių organizuojamose komunalinių atliekų tvarkymo sistemose. Tokia EEĮ atliekų tvarkymo sistema gali prisidėti prie efektyvesnio EEĮ atliekų tvarkymo, tačiau kartu tikėtina gali kelti ir organizacinių iššūkių.

2. Atlikus Europos Sąjungos ir Lietuvos teisės aktų reglamentuojančių EEĮ atliekų tvarkymą analizę buvo nustatyti šie ypatumai:

2.1. Europos Sąjunga sukūrė tarpusavyje suderintą teisės aktų rinkinį, kuris reglamentuoja elektros ir elektroninės įrangos atliekų tvarkymą, siekiant sumažinti EEĮ atliekų neigiamą poveikį aplinkai ir skatinti žiedinę ekonomiką. Svarbiausi teisės aktai – Elektronikos atliekų direktyva 2012/19/ES, RoHS 3, REACH reglamentas, Ekologinio projektavimo direktyva ir Atliekų pagrindų direktyva – sudaro sistemą, kuri reglamentuoja ne tik EEĮ tvarkymo reikalavimus, bet ir tvarkymo principus bei hierarchiją, pavojingų medžiagų ribojimą ir ekologinį projektavimą, tokiu būdu padedant efektyviai valdyti EEĮ atliekas visais jų gyvavimo ciklo etapais – nuo projektavimo iki saugaus jų šalinimo.

- 2.2. Galima teigti, jog ne tik Europos Sąjunga, bet ir Lietuva, EEĮ atliekų tvarkymą reglamentuoja kompleksine ir tarpusavyje susieta teisės aktų sistema, kuri apima įstatymus ir poįstatyminius aktus. Atliekų tvarkymo įstatyme nustatyti pagrindiniai EEĮ atliekų tvarkymo principai ir reikalavimai, gamintojų, importuotojų, platintojų ir vartotojų teisės. Aplinkos apsaugos įstatymas ir Administracinių nusižengimų kodeksas reglamentuoja atsakomybę už Atliekų tvarkymo įstatyme nustatytų reikalavimų nevykdymą. Poįstatyminiai teisės aktai, tokie kaip Vyriausybės nutarimai ir aplinkos ministro įsakymai detalizuoja Atliekų tvarkymo įstatyme įtvirtintų pareigų įgyvendinimo tvarką nuo registracijos, apskaitos ir ataskaitų teikimo iki reikalavimų, susijusių su EEĮ atliekų tvarkymo finansavimu.
3. Atlikus tyrimą buvo nustatyta, kad Lietuvoje teisinis reglamentavimas ir jo įgyvendinimas susiduria su šiomis problemomis:
- 3.1. Atsakomybė už EEĮ atliekų tvarkymo reikalavimų pažeidimus šiuo metu reglamentuojama dvejais teisės aktais: Aplinkos apsaugos įstatymu ir Administracinių nusižengimų kodeksu. Galima teigti, kad atsakomybės už EEĮ atliekų tvarkymo reikalavimų pažeidimus reglamentavimas vis dar turi spragų, kurios mažina prevencinį poveikį ir kartu silpnina atsakomybės kultūrą aplinkosaugos srityje. Neįtvirtintos sankcijos organizacijoms už Atliekų tvarkymo įstatyme nustatytos pareigos visuomenės švietimui ir informavimui gaminių ir pakuočių atliekų tvarkymo klausimais skirti ne mažiau kaip 3 proc. organizacijos pajamų, Vyriausybės nustatytų užduočių neįvykdymą, fizinių asmenų (vartotojų) neįtraukimas į atsakomybės mechanizmą, per maži nustatyti baudų dydžiai gali riboti EEĮ atliekų tvarkymo efektyvumą bei visuomenės įsitraukimą.
- 3.2. Gamintojo atsakomybės principas, kaip vienas iš EEĮ atliekų tvarkymo sistemos pagrindų, praktikoje įgyvendinamas neefektyviai. Ne visi gamintojai ir importuotojai registruojasi teisės aktų nustatyta tvarka. Tie, kurie registruojasi, ne visada deklaruoja vidaus rinkai tiekiamą gaminių kiekį arba pateikia neišsamią informaciją. Atliekų tvarkymo ataskaitos dažnai teikiamos pavėluotai, o patikrinimų metu jose nustatomi netikslūs ar klaidinantys duomenys. Dėl šių priežasčių EEĮ atliekų tvarkymo sistema nėra pakankamai finansuojama iš gamintojų ir importuotojų lėšų, todėl dalis išlaidų perkeliama savivaldybėms ir gyventojams, taip pažeidžiant gamintojo atsakomybės principą.
- 3.3. Gamintojo atsakomybės principas Lietuvoje įgyvendinamas neefektyviai dėl nepakankamos kontrolės ir priežiūros. Atlikti tyrimai atskleidė, kad priežiūrą ir kontrolę vykdančios institucijos susiduria su šiomis problemomis: nepatikrinamos

visos gamintojų ir importuotojų teikiamos ataskaitos, netikrinama, ar jose pateikti duomenys atitinka tikrovę, planiniams patikrinimams taikomos skirtingos metodikos, o bendradarbiavimas tarp kontrolės institucijų yra nepakankamas. Dėl to institucijos ne visada užtikrina, kad gamintojai ir importuotojai vykdytų teisės aktuose nustatytas pareigas, o atsakomybė ir finansinė našta už atliekų tvarkymą dažnai perkeliama gyventojams ir savivaldybei.

3.4. Nelegali EEĮ atliekų tvarkymo rinka Lietuvoje mažina oficialiai gamintojų ir importuotojų organizacijų surenkamų atliekų kiekį, taip trikdo gamintojo atsakomybės principo įgyvendinimą ir kelia grėsmę aplinkai ir žmonių sveikatai.

3.5. EEĮ atliekų surinkimo infrastruktūra vis dar nėra pakankamai išplėta ir patogiai prieinama visiems gyventojams. Trūksta informacijos apie surinkimo vietas, o fizinis prieinamumas daugelyje teritorijų – ypač regionuose – išlieka ribotas. Dėl to dalis atliekų nėra tinkamai perduodamos, o tai silpnina visos tvarkymo sistemos efektyvumą.

3.6. Visuomenės sąmoningumo ir informuotumo apie EEĮ atliekų rūšiavimą, perdirbimą bei jų poveikį aplinkai lygis vis dar žemas. Tyrimai rodo, kad gyventojai ne visuomet atpažįsta, kas laikytina EEĮ atliekomis, o dalis jų šalinama netinkamai, kartu su komunalinėmis atliekomis.

Atlikus tyrimą abu ginamieji teiginiai pasitvirtino. Magistrinio darbo pirmame skyriuje atskleista, kad Lietuvoje EEĮ atliekų sąvoka apibrėžta siauriau nei Europos Sąjungos teisėje – dėl „ardomų dalių“ kriterijaus. Tai gali lemti, kad tam tikros EEĮ atliekos neteisingai priskiriamos kitoms kategorijoms, todėl tvarkomos kaip komunalinės, keliant grėsmę aplinkai ir žmonių sveikatai. Tyrimo trečiajame skyriuje nustatyta, kad gamintojo atsakomybės principas įgyvendinamas neefektyviai: nepatikrinamos visos gamintojų ir importuotojų teikiamos ataskaitos, netikrinama, ar jose pateikti duomenys atitinka tikrovę, planiniams patikrinimams taikomos skirtingos metodikos, o bendradarbiavimas tarp kontrolės institucijų yra nepakankamas. Tai rodo, kad teisės aktų reikalavimai nėra tinkamai įgyvendinami, o gamintojo atsakomybės principas realybėje neveikia taip, kaip numatyta teisės aktuose.

PASIŪLYMAI

Remiantis atliktu tyrimu, teikiami pasiūlymai, skirti tobulinti elektros ir elektroninės įrangos atliekų tvarkymo teisinį reglamentavimą bei jo įgyvendinimą Lietuvoje:

- 1) Siūloma peržiūrėti ir patikslinti Atliekų tvarkymo įstatyme įtvirtintą EEĮ atliekų apibrėžimą, siekiant jį suderinti su Elektronikos atliekų direktyvoje 2012/19/ES nurodyta sąvoka, ir išdėstyti ją taip: „Elektros ir elektroninės įrangos atliekos – elektros arba elektroninė įranga pagal šio straipsnio 6 dalį laikoma atliekomis, įskaitant visas jos sudedamąsias dalis ir komplektavimo gaminius, kurie yra ~~ardomos~~ **išmetamos** elektros ir elektroninės įrangos dalis“.
- 2) Rekomenduojama aiškiai apibrėžti Elektros ir elektroninės įrangos atliekų tvarkymo sistemos sąvoką, kad būtų užtikrintas vieningas jos taikymas teisės aktuose ir praktikoje. Siūloma sąvoką išdėstyti taip: „**Elektros ir elektroninės įrangos atliekų tvarkymo sistema – kompleksinė sistema, apimanti atliekų susidariusių naudojant gamintojų ir importuotojų tiekiją Lietuvos Respublikos vidaus rinkai verslo tikslais elektros ir elektroninę įrangą, surinkimą, vežimą ir apdorojimą bei šių atliekų tvarkymo organizavimą, įskaitant dalyvavimą savivaldybių organizuojamose komunalinių atliekų tvarkymo sistemose**“.
- 3) Siekiant didinti atsakomybės veiksmingumą, siūloma įtvirtinti ekonomines sankcijas už Vyriausybės nustatytų EEĮ atliekų tvarkymo užduočių neįvykdymą bei įtraukti fizinius asmenis į atsakomybės taikymo sistemą, taip stiprinant prevencinį poveikį ir skatinant visuomenės dalyvavimą aplinkosaugos procese.
- 4) Rekomenduojama griežtinti ataskaitų teikimo tvarką, jeigu yra poreikis taikyti atsakomybę už netikslių duomenų ar ne laiku pateiktų duomenų pateikimą. Nesant poveikiui svarstyti taikomų baudų dydžių didinimą.
- 5) Siūloma stiprinti gamintojo atsakomybės principo įgyvendinimo priežiūrą, sukuriant vienodas tikrinimo metodikas bendradarbiaujant visoms priežiūros ir kontrolės institucijoms. Tai padėtų užtikrinti duomenų patikimumą, vienodą ataskaitų tikrinimą bei gamintojų ir importuotojų veiklos skaidrumą.
- 6) Rekomenduojama apsvarstyti papildomas priemones, skirtas panaikinti nelegalios EEĮ atliekų rinkos apimtį, taip stiprinant gamintojo atsakomybės principo įgyvendinimą.
- 7) Siūlytina plėsti EEĮ atliekų surinkimo infrastruktūrą, didinant jos prieinamumą gyventojams bei gerinti informacijos sklaidą apie surinkimo vietas.
- 8) Stiprinti visuomenės informavimą ir sąmoningumą ugdymą, ypač akcentuojant aiškiai EEĮ atliekų identifikaciją, atidavimo galimybes bei šių atliekų tinkamo tvarkymo naudą aplinkai ir visuomenei.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Europos Sąjungos teisės aktai

1. „1994 m. gruodžio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 94/62/EB dėl pakuočių ir pakuočių atliekų“. EUR-Lex. Žiūrėta 2025 m. vasario 1 d. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:31994L0062>.
2. „2003 m. sausio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/96/EB dėl elektros ir elektroninės įrangos atliekų“. EUR-Lex. Žiūrėta 2025 m. sausio 4 d. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32002L0096>.
3. „2003 m. sausio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/95/EB dėl tam tikrų pavojingų medžiagų naudojimo elektros ir elektroninėje įrangoje apribojimo“. EUR-Lex. Žiūrėta 2025 m. vasario 9 d. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32002L0095>.
4. „2006 m. birželio 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1013/2006 dėl atliekų vežimo“. EUR-Lex. Žiūrėta 2025 m. vasario 9 d. <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2006/1013/oj/lit>.
5. „2006 m. gruodžio 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos Reglamentas (EB) Nr. 1907/2006 dėl cheminių medžiagų registracijos, įvertinimo, autorizacijos ir apribojimų (REACH), įsteigiantis Europos cheminių medžiagų agentūrą, iš dalies keičiantis Direktyvą 1999/45/EB bei panaikinantį Tarybos reglamentą (EEB) Nr. 793/93, Komisijos reglamentą (EB) Nr. 1488/94, Tarybos direktyvą 76/769/EEB ir Komisijos direktyvas 91/155/EEB, 93/67/EEB, 93/105/EB bei 2000/21/EB“. EUR-lex. Žiūrėta 2025 m. vasario 16 d. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32006R1907>.
6. „2008 m. lapkričio 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/98/EB dėl atliekų ir panaikinti kai kurias direktyvas, OL L 312, 22.11.2008. EUR-lex. Žiūrėta 2025 m. sausio 18 d. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/lt/TXT/PDF/?uri=CELEX:02008L0098-20240218&from=EN>.
7. „2008 m. gruodžio 3 d. Europos bendrijų komisijos pasiūlymas dėl „Europos parlamento ir tarybos direktyvos dėl elektros ir elektroninės įrangos atliekų“ KOM(2008) 810, 2008/0241 (COD). Žiūrėta 2025 m. vasario 9 d. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:52008PC0810>.
8. „Directive 2008/98/EC of the European Parliament and of the Council of 19 November 2008 on waste and repealing certain Directives“. Eur-lex. Žiūrėta 2025 m. sausio 18 d. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32008L0098>.

9. „2009 m. spalio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/125/EB, nustatanti ekologinio projektavimo reikalavimų su energija susijusiems gaminiams nustatymo sistema“. EUR-lex. Žiūrėta 2025 m. vasario 15 d. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/lt/TXT/?uri=CELEX%3A32009L0125>.
10. „2011 m. birželio 8 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/65/ES dėl tam tikrų pavojingų medžiagų naudojimo elektros ir elektroninėje įrangoje apribojimo“. EUR-Lex. Žiūrėta 2025 m. vasario 15 d. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/lt/TXT/?uri=CELEX:32011L0065>.
11. „2012 m. liepos 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2012/19/ES dėl elektros ir elektroninės įrangos atliekų“. Eur-lex. Žiūrėta 2025 m. sausio 19 d. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012L0019>.
12. „2015 m. kovo 31 d. Komisijos deleguotoji direktyva 2015/863 kuria iš dalies keičiamos Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2011/65/ES II priedo nuostatos dėl ribojamų medžiagų sąrašo“. EUR-Lex. Žiūrėta 2025 m. vasario 15 d. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32015L0863>.
13. „2018 m. gegužės 30 d., Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2018/849 kuria iš dalies keičiamos direktyvos 2000/53/EB dėl eksploatuoti netinkamų transporto priemonių, 2006/66/EB dėl baterijų ir akumuliatorių bei baterijų ir akumuliatorių atliekų ir 2012/19/ES dėl elektros ir elektroninės įrangos atliekų“. EUR-Lex. Žiūrėta 2025 m. vasario 9 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018L0849>.
14. „2024 m. kovo 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2024/884, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2012/19/ES dėl elektros ir elektroninės įrangos atliekų“. EUR-Lex. Žiūrėta 2025 m. vasario 9 d. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202400884.

Lietuvos Respublikos teisės aktai

15. „Lietuvos Respublikos Konstitucija“. *Valstybės žinios*. 1992. Nr. Žiūrėta 2025 m. vasario 22 d. <https://www.lrs.lt/home/Konstitucija/Konstitucija20220522.htm>.
16. „Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymas“. TAR. Žiūrėta 2025 m. vasario 23 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.E2780B68DE62/asr>.
17. „Dėl Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymo Nr. I-2223 47, 84, 85, 94, 95, 99, 102, 105 ir 107 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 1022 ir 1023 straipsniais įstatymo projekto“ aiškinamasis raštas. LRS. Žiūrėta 2025 m. kovo 22 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/540ec95032fb11efb121d2fe3a0eff27?positionInSearchResults=1&searchModelUUID=4802d478-3ff6-440b-b5f8-f59d5113ad86>.

18. „Dėl Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymo Nr. I-2223 47, 84, 85, 94, 95, 99, 102, 105 ir 107 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 1022 ir 1023 straipsniais įstatymo projekto“ projektas. LRS. Žiūrėta 2025 m. kovo 22 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/540ec95032fb11efb121d2fe3a0eff27?positionInSearchResults=1&searchModelUUID=4802d478-3ff6-440b-b5f8-f59d5113ad86>.
19. „Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymas“. TAR. Žiūrėta 2025 m. sausio 4 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.8D38517814F1/asr>.
20. „Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymas“. Suvestinių redakcijų sąrašas. Žiūrėta 2025 m. vasario 22 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalActEditions/lt/TAD/TAIS.59267>.
21. „Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo tvarkos įstatymas“. TAR. Žiūrėta 2025 m. vasario 23 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/4ebe66c0262311e5bf92d6af3f6a2e8b/asr>.
22. „Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. balandžio 12 d. nutarimas Nr. 519 „Dėl valstybinio atliekų prevencijos ir tvarkymo 2021–2027 metų plano patvirtinimo“. TAR. Žiūrėta 2025 m. vasario 1 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.164386/asr>.
23. „Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 1999 m. liepos 14 d. įsakymas Nr. 217 „Dėl Atliekų tvarkymo taisyklių patvirtinimo“. TAR. Žiūrėta 2025 m. kovo 1 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.38E37AB6E8E6/asr>.
24. „Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2003 m. gruodžio 19 d. įsakymas Nr. 684 „Dėl Pavojingųjų atliekų tvarkymo licencijavimo taisyklių patvirtinimo“. TAR. Žiūrėta 2025 m. kovo 1 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.B3844E0BF0BD/asr>.
25. „Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2004 m. rugsėjo 10 d. įsakymas Nr. D1-481 „Dėl Elektros ir elektroninės įrangos bei jos atliekų tvarkymo taisyklių“. TAR. Žiūrėta 2025 m. kovo 1 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.CCEDC459B59F>.
26. „Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2006 m. sausio 11 d. įsakymas Nr. 18 „Dėl Gaminių ir (ar) pakuočių atliekų tvarkymo organizavimo licencijavimo taisyklių patvirtinimo“. TAR. Žiūrėta 2025 m. kovo 2 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.269093/asr>.
27. „Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2006 m. gegužės 16 d. įsakymas Nr. D1-232 „Dėl Savivaldybės organizuojamą komunalinių atliekų tvarkymo sistemą papildančių atliekų surinkimo sistemų diegimo sąlygų derinimo su savivaldybėmis taisyklių patvirtinimo“. TAR. Žiūrėta 2025 m. kovo 2 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.2DFD6F57622C/asr>.

28. „Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2006 m. sausio 30 d. įsakymas Nr. D1-57 „Dėl Gamintojų ir importuotojų organizacijos veiklos organizavimo plano, finansavimo schemos ir švietimo programos rengimo, derinimo ir ataskaitų bei informacijos apie jų vykdymą teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“. TAR. Žiūrėta 2025 m. kovo 2 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.4504B0BA3E60/asr>.
29. „Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2006 m. sausio 19 d. įsakymas Nr. 61 „Dėl Dokumentų, įrodančių, kad elektros ir elektroninės įrangos atliekų tvarkymas bus finansuojamas, sudarymo ir jų reikalavimų vykdymo, lėšų, gautų pagal šiuos dokumentus, kaupimo, naudojimo ir grąžinimo taisyklių patvirtinimo ir elektros ir elektroninės įrangos atliekų tvarkymo užduočių nustatymo“, TAR, žiūrėta 2025 m. kovo 2 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.6AFB48E2BB07/asr>.
30. „Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2009 m. birželio 2 d. įsakymas Nr. D1-291 „Dėl gamintojų ir importuotojų registravimo taisyklių patvirtinimo“. TAR. Žiūrėta 2025 m. kovo 1 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.344991/asr>.
31. „Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2009 m. gegužės 3 d. įsakymas Nr. D1-290 „Dėl gaminių apskaitos ir atliekų tvarkymo organizavimo veiklos ataskaitų teikimo taisyklių patvirtinimo“. TAR. Žiūrėta 2025 m. kovo 1 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.344990/asr>.
32. „Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2011 m. gegužės 3 d. įsakymas Nr. D1-367 „Dėl Atliekų susidarymo ir tvarkymo apskaitos ir ataskaitų teikimo taisyklių patvirtinimo“. TAR. Žiūrėta 2025 m. kovo 1 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.398698/asr>.
33. „Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2012 m. birželio 28 d. įsakymas Nr. D1-554 „Dėl reikalavimų visuomenės švietimui ir informavimui atliekų, kurioms taikomas gamintojo atsakomybės principas, tvarkymo klausimais tvarkos aprašo patvirtinimo“. TAR. Žiūrėta 2025 m. vasario 8 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.2E9A98D572BC>.

Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktika

34. Teisingumo Teismo 2022 m. lapkričio 17 d. sprendimo byloje C-238/21 dėl *Landesverwaltungsgericht Steiermark* (Štirijos federalinės žemės administracinis teismas, Austrija). Žiūrėta 2025 m. sausio 19 d. https://curia.europa.eu/juris/document/document_print.jsf;jsessionid=A10E0A1C24860F567A268FA3DCD614E5?mode=DOC&pageIndex=0&docid=268031&part=1&doclang=LT&text=&dir=&occ=first&cid=10097261.

Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo praktika

35. Konstitucinio Teismo 2005 m. lapkričio 3 d. nutarimas byloje Nr. 02/03-03/03-04/03-05/03-39/03-05/04-16/04-02/05-04/05 „Dėl Tabako kontrolės įstatymo“. Žiūrėta 2025 m. vasario 23 d. <https://lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta247/content>.
36. Konstitucinio Teismo 2006 m. gegužės 31 d. sprendimas byloje Nr. 09/05 „Dėl teisenos nutraukimo“. Žiūrėta 2025 m. vasario 23 d. <https://lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta212>.
37. Konstitucinio Teismo 2008 m. sausio 21 d. nutarimas byloje Nr. Nr. 02/06-23/06-37/06-50/06-31/07 „Dėl teismo galių sprendžiant dėl licencijų verstis didmenine ar mažmenine prekyba alkoholio produktais galiojimo panaikinimo“. Žiūrėta 2025 m. vasario 23 d., <https://lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta482/content>.
38. Konstitucinio Teismo 2008 m. kovo 15 d. nutarimas byloje Nr. 19/06-20/06 „Dėl sankcijų - metalų laužo ir atliekų supirkimo vietos adreso išbraukimo iš licencijos – taikymo“. Žiūrėta 2025 m. vasario 23 d. <https://lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta490/content>.

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktika

39. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2018 m. gegužės 10 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eI-5-492/2018, TAR, žiūrėta 2025 m. vasario 23 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/05563c706a6c11e8ac27abd8fa093003>.

Specialioji literatūra

40. Andersen, Terje. „A comparative study of national variations of the European WEEE directive: manufacturer’s view“. *Environmental Science and Pollution Research*. <https://link.springer.com/article/10.1007/s11356-021-13206-z>.
41. Bareikienė, Daiva, Eglė Štareikė. „Atliekų rūšiavimo teisinio reguliavimo aspektai“. *Mokslinių straipsnių rinkinys „Visuomenės saugumas ir viešoji tvarka“*. [file:///D:/Download/%23%23common.file.namingPattern%23%23%20\(1\).pdf](file:///D:/Download/%23%23common.file.namingPattern%23%23%20(1).pdf).
42. Bhutto, Muhammad Yaseen, Aušra Rūtelionė, Beata Šeinauskienė, Myriam Ertz. „Exploring actors of e-waste recycling intention: The case of generation Y“, *PLoS ONE* 18(10): e0287435. <https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0287435>.
43. Bivainis, Juozas ir Viktorija Podgaiskytė. „Municipal Waste Management Structural Analysis“, *Business: Theory and Practice* 11, no. 4 (20 October 2010): 326. <https://doi.org/10.3846/btp.2010.35>.

44. Cole, Christine ir kt. „An assessment of achievements of the WEEE Directive in promoting movement up the waste hierarchy: experiences in the UK“. *Waste Management* Volume 87, 15 March 2019, Pages 417-42. [.https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0956053X19300686](https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0956053X19300686).
45. Dagiliūtė, Renata, Deividas Zabulionis, Jūratė Žaltauskaitė, Ginatrė Sujatovienė. „Waste of electrical and electronic equipment: Trends and awareness among youths in Lithuania“. *Waste Management & Research: The Journal for a Sustainable Circular Economy*, 1–7. <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0734242X18806999>.
46. Česnaitytė, Greta. „Žiedinės ekonomikos paketo perkėlimas į nacionalinę teisę, siekiant ambicingų atliekų tvarkymo tikslų įgyvendinimo“. *Lietuvos teisė 2021: esminiai pokyčiai*. https://www.researchgate.net/publication/358969838_Ziedines_ekonomikos_paketo_perkelimas_i_nacionaline_teise_siekiant_ambicingu_atlieku_tvarkymo_tikslu_igyvendinimo.
47. Ghulam, Salma Taqi, Hatem Abushammala. „Challenges and Opportunities in the Management of Electronic Waste and Its Impact on Human Health and Environment“, *Sustainability* 2023, 15, 1837. <https://www.mdpi.com/2071-1050/15/3/1837>.
48. Gill, Gitanjali Nain, „Electronic waste“. *Britannica*. <https://www.britannica.com/technology/electronic-waste>.
49. Golsteijn, Laura, Elsa V. Martinez. „The Circular Economy of E-Waste in the Netherlands: Optimizing Material Recycling and Energy Recovery“. *Journal of Engineering*. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1155/2017/8984013>.
50. Gurauskienė, Inga, Žaneta Stasiškienė. „Application of material flow analysis to estimate the efficiency of e-waste management systems: the case of Lithuania“. *Waste management & research*. 2011, 29, p. 763-777. <https://www.lituanistika.lt/content/33819>.
51. Ylä-Mella, Jenni, Kari Poikela, Ulla Lehtinen, Pia Tanskanen, Elisabeth Roman, Riita L. Keiski ir Eva Pongracz. „Overview of the WEEE Directive and Its Implementation in the Nordic Countries: National Realisations and Best Practices“. *Hindawi Publishing Corporation Journal of Waste Management* Volume 2014, Article ID 457372, 18 pages. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1155/2014/457372>.
52. Jakštonienė, Inga, Ingrida Pliopaitė- Bataitienė ir Nijolė Rukštelienė. „Utenos rajono savivaldybės gyventojų įpročių tvarkyti didelių gabaritų ir buityje susidarančias pavojingąsias atliekas tyrimas“. *24-osios Lietuvos jaunųjų mokslininkų konferencijos „Mokslas – Lietuvos ateitis“ teminė konferencija*. <http://jmk.aainz.vgtu.lt/index.php/aplinka/2021/paper/viewFile/194/127>.

53. Lindhqvist, Thomas. „Extended Producer Responsibility in Cleaner Production: Policy Principle to Promote Environmental Improvements of Product Systems“. <https://lup.lub.lu.se/search/files/4433708/1002025.pdf?utm>.
54. Patil, Rashmi Anoop, Seeram Ramakrishna, „A comprehensive analysis of e-waste legislation worldwide“, *Environmental Science and Pollution Research*. <https://sci-hub.se/downloads/2020-03-14/c5/10.1007@s11356-020-07992-1.pdf>.
55. Parvez M, Sarker, Sarker M Parvez, Farjana Jahan, Marie-Noel Brune, Julia F Gorman, Musarrat J Rahman, David Carpenter, Zahir Islam, Mahbubur Rahman, Nirupam Aich, Luke D Knibbs, Peter D Sly. „Health consequences of exposure to e-waste: an updated systematic review“, *Lancet Planet Health* 2021; 5: e905–20. <https://www.thelancet.com/action/showPdf?pii=S2542-5196%2821%2900263-1>.
56. Stankevičius, Andrius. „Lobistinė veikla komunalinių atliekų tvarkymo sektoriuje“. Daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas, 2022. <https://cris.mruni.eu/server/api/core/bitstreams/fl17901cb-d2d6-44d8-bc16-7f2267505a75/content>.
57. Statkienė, Erika. „The legal responsibility for the violation of e-waste management in contemporary society“, *Social Transformations in Contemporary Society*, 2019 (7). <https://etalpykla.lituanistika.lt/fedora/objects/LT-LDB-0001:J.04~2020~1665419858375/datastreams/DS.002.1.01.ARTIC/content>.
58. Statkienė, Erika. „Legal ways to involve the Lithuanian society into e-waste sorting“. *Social Transformations in Contemporary Society* 2020. <https://cris.mruni.eu/server/api/core/bitstreams/ddd14645-975a-4c97-9ee7-428a43609228/content>.
59. Vasilenko, Laura, Inga Gurauskienė ir Visvaldas Varžinskas. „Efficiency Assessment of E-waste Management System in Lithuanian Public Sector“. *Aplinkos tyrimai, inžinerija ir vadyba*, 2009. Nr. 3(49), P. 56-63. <file:///D:/Download/32-Article%20Text-276-1-10-20091001.pdf>.
60. Vasiliauskas, Martynas. „Teisinis atliekų tvarkymo reguliavimas: probleminiai aspektai“. Daktaro disertacija, Vilniaus universitetas, 2011. <http://talpykla.elaba.lt/elaba-fedora/objects/elaba:2096611/datastreams/MAIN/content>.
61. Žilinskienė, Leda. „Komunalinių atliekų tvarkymo teisinio reguliavimo problemos“. Daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas, 2022. <https://cris.mruni.eu/cris/entities/etd/206f917d-9a77-4a77-9096-74117292b858>.

Kiti šaltiniai

62. „A New Circular Vision for Electronics Time for a Global Reboot”. *World Economic Forum*.
https://www3.weforum.org/docs/WEF_A_New_Circular_Vision_for_Electronics.pdf.
63. „A conversation with the inventor of extended producer responsibility”. *Packaging Europe*.
Žiūrėta 2025 m. vasario 1 d. <https://packagingeurope.com/features/a-conversation-with-the-inventor-of-extended-producer-responsibility-/9416.article>.
64. „Atliekos“. *Lietuvių visuotinė enciklopedija*. Žiūrėta 2025 m. sausio 18 d.,
<https://www.vle.lt/straipsnis/atliekos/>.
65. „Atliekos“. *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas*. Žiūrėta 2025 m. sausio 18 d.
<https://ekalba.lt/dabartines-lietuviu-kalbos-zodynas/atliekos?paieska=atliekos&i=c39e8266-6ac1-43de-9a72-d1952ca95396>.
66. „Atliekos“. *Lietuvių kalbos žodynas*. Žiūrėta 2025 m. sausio 18 d.
<http://www.lkz.lt/?zodis=atliekos&id=01080500000>.
67. Aplinkos apsaugos agentūra. „Licencijuotų gamintojų ir importuotojų organizacijų turimų licencijų sąrašas“. Žiūrėta 2025 m. vasario 22 d. <https://aaa.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/atliekos/licencijuotos-gamintoju-ir-importuotoju-organizacijos/>.
68. Aplinkos apsaugos agentūra. „Gamintojų ir importuotojų, Lietuvos Respublikos vidaus rinkai tiekiančių buitinę EEĮ, užimamos rinkos dalys“. Žiūrėta 2025 m. vasario 22 d.
<https://aaa.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/atliekos/gamintoju-ir-importuotoju-uzimamos-rinkos-dalys/gamintoju-ir-importuotoju-lietuvos-respublikos-vidaus-rinkai-tiekianciu-buitine-eei-uzimamos-rinkos-dalys/>.
69. Aplinkos apsaugos departamentas prie Aplinkos ministerijos. „Korupcijos rizikos analizė“. STT išvada Nr. 4-01-10780 dėl korupcijos rizikos analizės atliekų tvarkymo srityse (2020-12-28). Žiūrėta 2025 m. kovo 22 d. <https://aad.lrv.lt/uploads/aad/documents/files/STT%20i%C5%A1vada%20Atliek%C5%B3%20sirtyje.pdf>
70. Baldé, Cornelis P., Ruediger Kuehr, Tales Yamamoto, Rosie McDonald, Elena D’Angelo, Shahana Althaf, Garam Bel, Otmar Deubzer, Elena Fernandez-Cubillo, Vanessa Forti, Vanessa Gray, Sunil Herat, Shunichi Honda, Giulia Iattoni, Deepali S. Khatriwal, Vittoria Luda di Cortemiglia, Yuliya Lobuntsova, Innocent Nnorom, Noémie Pralat, Michelle Wagner. *The Global e-waste monitor 2024*. International Telecommunication Union (ITU) and United Nations Institute for Training and Research (UNITAR). 2024. Žiūrėta 2024 m. gruodžio 26 d. https://ewastemonitor.info/wp-content/uploads/2024/03/GEM_2024_18-03_web_page_per_page_web.pdf.

71. „ES aplinkos politika“. European Union. Eur-lex. Žiūrėta 2025 m. vasario 22 d. <https://eur-lex.europa.eu/LT/legal-content/glossary/eu-environmental-policy.html>.
72. „ES veiksmai ir iššūkiai elektroninių atliekų srityje“. Europos audito rūmai. 2021. Žiūrėta 2025 m. vasario 8 d. https://www.eca.europa.eu/lists/ecadocuments/rw21_04/rw_electronic_waste_lt.pdf?
73. „Electronic waste“. *World Health organization*. Žiūrėta 2024 m. gruodžio 28 d., [https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/electronic-waste-\(e-waste\)#:~:text=Every%20year%20millions%20of%20electrical,disposed%20of%2C%20and%20recycled%20appropriately](https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/electronic-waste-(e-waste)#:~:text=Every%20year%20millions%20of%20electrical,disposed%20of%2C%20and%20recycled%20appropriately).
74. EPA, „Elektronikos atliekų tvarkymas Lietuvoje: iššūkiai ir galimybės“. *Delfi*. 2025. Žiūrėta 2025 m. kovo 22 d. <https://www.delfi.lt/verslo-poziuris/naujienos/elektronikos-atlieku-tvarkymas-lietuvoje-issukiai-ir-galimybes-120091988>.
75. „EPA vadovas L. Ivanauskas: tvarkant elektronikos atliekas didžiausios kliūtys – galvoje“. *Elektronikos platintojų asociacija „EEPA“*. Žiūrėta 2025 m. vasario 15 d. <https://www.epa.lt/naujienos/epa-vadovas-l-ivanauskas-tvarkant-elektronikos-atliekas-didziausios-kliutys-galvoje/>.
76. Justė Ancevičiūtė. „Lietuva neįgyvendina elektronikos atliekų tvarkymo tikslų: tai lemia ne tik sąmoningumo trūkumas“. *Kauno diena*. 2024-11-28. Žiūrėta 2025 m. kovo 29 d. <https://kauno.diena.lt/naujienos/verslas/ekonomika/lietuva-neigyvendina-elektronikos-atlieku-tvarkymo-tikslu-tai-lemia-ne-tik-samoningumo-trukumas-1201833?>
77. „Kompetencijos pasidalijimas Europos Sąjungoje“. European Union. Eur-lex. Žiūrėta 2025 m. vasario 22 d. <https://eur-lex.europa.eu/LT/legal-content/summary/division-of-competences-within-the-european-union.html>.
78. „RoHS: Impact study finds positive results, review process has started“. *Flameretardants-online*. Žiūrėta 2025 m. vasario 9 d. <https://www.flameretardants-online.com/news/?showid=18622>.
79. „Study on collection rates of waste electrical and electronic equipment (WEEE)“. *European Commission*. https://ec.europa.eu/environment/pdf/waste/weee/Final_Report_Art7_publication.pdf.
80. „Support for the evaluation of Directive 2011/65/EU on the restriction of the use of certain hazardous substances in electrical and electronic equipment“. European Commission. 2021 m. Žiūrėta 2025 m. vasario 15 d. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/5b807311-9d93-11eb-b85c-01aa75ed71a1/language-en>.
81. „Valstybinio atliekų prevencijos ir tvarkymo 2021–2027 metų plano strateginio pasekmių aplinkai vertinimo ataskaita“. Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija. 2022 m. Žiūrėta

2025 m. vasario 15 d. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://am.lrv.lt/uploads/am/documents/files/VAPTP%20SPAV%20ataskaita_vie%C5%A1inimui%281%29.pdf.

82. Valstybinio audito ataskaita „Gamintojo atsakomybės principo taikymas“. 2017 m. spalio 31 d. Nr. VA-2017-P-20-2-19. Žiūrėta 2025 m. kovo 22 d. <https://www.valstybeskontrole.lt/LT/Product/23750/gamintojo-atsakomybes-principo-taikymas>.

ANOTACIJA LIETUVIŲ KALBA

Šiame darbe analizuojami elektros ir elektroninės įrangos atliekų tvarkymo teisinio reglamentavimo ypatumai Europos Sąjungoje ir Lietuvoje, taip pat identifikuojamos pagrindinės reglamentavimo ir jo įgyvendinimo problemos nacionaliniu lygmeniu. Šio tyrimo uždaviniai – atskleisti EEĮ atliekų, jų tvarkymo sistemos sampratas ir jų ypatumus, išanalizuoti EEĮ atliekų tvarkymo teisinio reglamentavimo ypatumus, nustatyti teisinio reglamentavimo ir jo įgyvendinimo problemas Lietuvoje. Tyrimo rezultatai parodė, kad nacionalinis EEĮ atliekų apibrėžimas yra siauresnis nei Europos Sąjungos direktyvoje. Nors Lietuvos teisinis reglamentavimas yra kompleksinis, jo įgyvendinimas Lietuvoje išlieka neefektyvus. Pagrindinės nustatytos reglamentavimo ir jo įgyvendinimo problemos: nepakankamai veiksmingas atsakomybės už EEĮ atliekų tvarkymo pažeidimus reglamentavimas, gamintojų ir importuotojų pareigų nevykdymas, neefektyvi atsakingų institucijų vykdoma priežiūra ir kontrolė, nelegalūs atliekų surinkėjai ir perdirbėjai, vartotojams nepatogi EEĮ atliekų surinkimo infrastruktūra, žemas visuomenės sąmoningumo lygis. Darbe pateikiami pasiūlymai, skirti EEĮ atliekų tvarkymo sistemos tobulinimui ir jos efektyvumo didinimui.

Reikšminiai žodžiai: EEĮ atliekos, teisinis reglamentavimas, gamintojo atsakomybės principas, atliekų tvarkymas, teisės aktai.

ANOTACIJA ANGLŲ KALBA

This paper analyses the peculiarities of the legal regulation of the management of waste electrical and electronic equipment in the European Union and in Lithuania, as well as identifies the main problems of the regulation and its implementation at national level. The objectives of this study are to reveal the concepts and peculiarities of the WEEE management system, to analyse the peculiarities of the legal regulation of the management of WEEE, and to identify the problems of legal regulation and its implementation in Lithuania. The results of the study showed that the national definition of WEEE is narrower than the European Union Directive. Although the Lithuanian legal regulation is comprehensive, its implementation in Lithuania remains ineffective. The main problems identified with the regulation and its implementation are: ineffective regulation of liability for violations of WEEE management, non-compliance with the obligations of producers and importers, ineffective supervision and control by the responsible authorities, illegal waste collectors and recyclers, inconvenient WEEE collection infrastructure for consumers, and a low level of awareness among the public. The paper presents proposals to improve the WEEE management system and increase its efficiency.

Key words: WEEE, legal regulation, producer responsibility principle, waste management, legislation.

Elektros ir elektroninės įrangos atliekų tvarkymo teisinio reglamentavimo ir jo įgyvendinimo problemos.

Elektros ir elektroninės įrangos atliekų tvarkymas yra aktuali tema dėl vis sparčiau augančio elektronikos vartojimo, EEĮ atliekų kiekio, jų pavojingumo aplinkai ir žmonių sveikatai. Kartu EEĮ atliekos pasižymi ekonomine verte dėl jose esančių vertingų metalų, todėl jų tinkamas perdirbimas prisideda prie antrinių žaliavų susigrąžinimo ir išteklių tausojimo. Darbas pasižymi naujumu, nes jame analizuojami reglamentavimo ypatumai ir praktinio įgyvendinimo problemos Lietuvoje. Taip pat pateikiami pasiūlymai, skirti šios srities tobulinimui.

Tyrimo tikslas – išanalizuoti EEĮ atliekų tvarkymo teisinį reglamentavimą Europos Sąjungoje ir Lietuvoje ir nustatyti jo įgyvendinimo problemas nacionaliniu lygmeniu. Šio tyrimo uždaviniai – atskleisti EEĮ atliekų, jų tvarkymo sistemos sampratą ir jų ypatumus, išanalizuoti EEĮ atliekų tvarkymo teisinio reglamentavimo ypatumus, nustatyti teisinio reglamentavimo ir jo įgyvendinimo problemas Lietuvoje.

Baigiamąjį darbą sudaro įvadas, trys skyriai, išvados, pasiūlymai, literatūros sąrašas, anotacija ir santrauka lietuvių ir anglų kalba. Pirmame skyriuje atskleistos elektros ir elektroninės įrangos atliekų, jų tvarkymo sistemos sampratos ir jų ypatumai. Antrajame skyriuje analizuoti Europos Sąjungos bei Lietuvos teisės aktai, reglamentuojantys EEĮ atliekų tvarkymą, atskleidžiami jų ypatumai. Trečiajame skyriuje identifikuotos pagrindinės EEĮ atliekų tvarkymo teisinio reglamentavimo ir jo įgyvendinimo problemos Lietuvoje, remiantis teisės aktais, kontrolės institucijų ataskaitomis bei moksliniais tyrimais. Tiriamasis darbas baigiamas apibendrinančiomis išvadomis ir pasiūlymais, skirtais teisės aktų ir jų įgyvendinimo gerinimui.

Pagrindinės nustatytos problemos: nepakankamai veiksmingas atsakomybės už EEĮ atliekų tvarkymo pažeidimus reglamentavimas, gamintojų ir importuotojų pareigų nevykdymas, neefektyvi atsakingų institucijų priežiūra ir kontrolė, nelegalūs atliekų surinkėjai ir perdirbėjai, vartotojams nepatogi EEĮ atliekų surinkimo infrastruktūra, žemas visuomenės sąmoningumo lygis.

Problems of legal regulation and implementation of waste electrical and electronic equipment management.

The management of waste electrical and electronic equipment is a topical issue due to the increasing consumption of electronics, the volume of WEEE, and the risks to the environment and human health. At the same time, WEEE has an economic value due to the valuable metals it contains, and its proper recycling contributes to the recovery of secondary raw materials and resource conservation. The work is novel in that it analyses the specificities of regulation and the problems of practical implementation in Lithuania. It also provides suggestions for improvement in this area.

The aim of the study is to analyse the legal regulation of WEEE management in the European Union and in Lithuania and to identify problems of its implementation at national level. The objectives of this study are to reveal the concepts and peculiarities of the WEEE management system, to analyse the peculiarities of the legal regulation of the management of WEEE, to identify the problems of the legal regulation and its implementation in Lithuania.

The thesis consists of an introduction, three chapters, conclusions, proposals, a list of references, an abstract and a summary in Lithuanian and English. The first chapter presents the concepts and specificities of waste electrical and electronic equipment and its management system. The second chapter analyses the European Union and Lithuanian legislation regulating the management of WEEE and reveals their specific features. The third chapter identifies the main problems of the legal regulation of WEEE management and its implementation in Lithuania, based on legal acts, reports of control authorities and scientific research. The study concludes with summary conclusions and suggestions for improving legislation and implementation.

The main problems identified are: insufficiently effective regulation of liability for infringements of WEEE management, non-compliance with the obligations of producers and importers, ineffective supervision and control by the responsible authorities, illegal waste collectors and recyclers, inconvenient WEEE collection infrastructure for consumers, and a low level of awareness among the public.